

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

1

PREZENT ȘI VIITOR

(Paginile 12—13)

BRANTUL ESAJ

SAJUL adresat de tovarășul Nicolae Ceaușescu
nostru popor, în clipa în care intrăm în 1985, sint
nu numai tradiționalele și fierbințile urări de
și fericire, ci și inestimabile orientări spre
a, an de an, a noului destin al României.

care l-am încheiat a fost marcat de eveni-
eosebite în viața partidului și poporului român.
noastră națiune socialistă a sărbătorit, în au-
tr-o atmosferă plină de entuziasm, de muncă în-
de a 40-a aniversare a victoriei Revoluției
erare socială și națională, antifascistă și antiim-
stă, iar în noiembrie a participat cu gând și faptă
rările celui de al XIII-lea Congres al par-
devenit, prin documentele adoptate, far călăuzitor
dincolo de fruntariile mileniului trei. Bilanțul
rodnic, bogat în împliniri, din anii de construc-
taliștă care au trecut de la declanșarea marii
revoluții și îndeosebi din cele două decenii de
a fruntea partidului și statului se află tovarășul
Ceaușescu, demonstrează, cu forța implacabilă
izărilor, nestăvilta capacitate de creație a unui
devenit liber și stăpin pe soarta sa. Evenimen-
tăblinate sint prin ele incele un simbol al dezvolt-
noastre generale — catarg peste timpuri spre
e înalte ale civilizației comuniste.

perspectiva Documentelor și Hotărîrilor Congre-
al XIII-lea al partidului — 1985, așa cum se
ază în Mesaj, instituie în toate laturile activității
de exigență deosebită, cerută de înfăptuirea
lără a obiectivelor ce revin acestui an, ca an de
e și de pregătire a celui de al optulea cincinal din
construcției noastre socialiste. Astfel încît Planul
al unic de dezvoltare economică-socială pe anul
programele adoptate, în decembrie anul trecut, de
înaltele forumuri de stat și de conducere democra-
e disting, deopotrivă, prin realism și caracter mobi-
e, reflectînd rolul hotărîtor al tovarășului Nicolae
escu în elaborarea și înfăptuirea întregii politici
lului și statului nostru, în concentrarea tuturor
răilor pentru dezvoltarea dinamică, intensivă a eco-
nășionale. Ele sînt în seama de puternicul potențial
mic de care dispunem, de cerintele valorificării
loare a resurselor materiale și umane, asigură o
ere susținută a avuției naționale din care va de-
e, firesc, o și mai intensă ridicare a nivelului mate-
și spiritual al poporului. Pentru înfăptuirea lor dis-
m, așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu,
ceea ce este necesar. Acum hotărîtoare sint munca,
ei organizare și desfășurare la toate nivelurile, spi-
de înaltă răspundere al fiecăruia în locurile de
ate. Într-un cuvînt — participare activă,
onară la tot ceea ce se cere să înfăptuim.

CONDIȚIILE actuale, cînd în economia mondială
nuă să se manifeste puternic fenomenele de criză și
ilitate, prevederile referitoare la dezvoltarea eco-
si naționale în viitor constituie o nouă și elocventă
sle a faptului că România are asigurate toate con-
a, atît cele materiale cit și cele spirituale, în măsură
garanteze înaintarea fermă pe drumul progresului
inăstării. Exprimînd puternica angajare a poporu-
omân în edificarea noii societăți, profund umane,
rășul Nicolae Ceaușescu a subliniat, totodată, intere-
nța dintre munca noastră de construcție și pa-
mondială, dintre dezvoltarea socială a fiecărui popor
ota de salvagardare a păcii. Lupta pentru pace este
intă imperioasă generală, cu atît mai mult subli-
n momentul de față cînd, la 40 de ani de la în-
rea, în primăvara acestui an, a celei de a doua
agrafii mondiale, liniștea pe plan global este din
grav amenințată. Pentru realizarea programului
poporul român are nevoie de pace, așa cum, în felul
are nevoie oricare alt popor de pe planetă. Iată te-
l vibrantei chemări pe care România, președintele
lae Ceaușescu o adresează factorilor de decizie po-
de pretutindeni, tuturor popoarelor, pentru ca ra-
sa și spiritul de răspundere să învingă, spre a face
larg vieții biruitoare și bunăstării pe întregul pă-

această perspectivă, poporul nostru trece la înfăp-
sa planului pe 1985 cu deplină încredere în capaci-
constructivă și justețea politicii Partidului Comu-
Român, gata să-și pună în valoare toate forțele spre
înălța patria pe noi trepte de civilizație și progres.

„România literară”

■ Fie ca anul 1985 să aducă poporului nostru noi victorii în activi-
tatea sa de construcție pașnică, în realizarea actualului cincinal și trecerea
cu succes la înfăptuirea noului plan de cinci ani, a istoricelor hotărîri ale
Congresului al XIII-lea al partidului!

Fie ca anul 1985 să marcheze un moment important în lupta pentru
pace, destindere, securitate și înțelegere între toate națiunile lumii, pentru
o largă și rodnică colaborare internațională!

NICOLAE CEAUȘESCU
(Din Mesajul de Anul Nou)

URARE

Ca un semn de închinare,
de credință și-adorare,
Neam al meu îți fac urare :
Să trăiești,
Să vecuiești
Cit oamenii din povești,
Neam al meu, cu doina-n glas
Și cu doru-n suflet ars,
Cu-omenia în pridvor,
Cu inima dor din dor,
Dăruită tuturor,
Cînd îți vin cu gânduri bune
Din oricare colț de lume.

Să trăiești,
Să vecuiești
În cuvinte românești
Ca-n cetatea munților,
Fără grija portilor,
Străjuite și păzite
De Coloane Infinite,
Legădate-n Rapsodii
Toamna la cules de vii,
Ferecate, an de an,
În verb eminescian.

Neam al meu din vremi bătrîne,
Cu balade de la stîne,
Prinse-n bunde și-n cojoc,
Infrățit cu alții-n joc,
În muncă și-n hărnicie,
În frumoasa Românie.
Să trăiești,
Să vecuiești,
În pace să-ntinerești
Și să fii stăpin pe țară,
În eternă primăvară.

Anul Nou să-ți intre-n casă
Cu belșug întins pe masă,
Cu liniștea-ntregii lumi
Și cu vise mari pe culmi,
Împlinite, întregite
În Coloane Infinite
Legea-ți fie : Omenia,
Unitatea, Hărnicia
Și durata, Veșnicia,
Neam al meu și România!

Ion Dodu Bălan

8317 SL

cf.

Cumînţenia pămîntului

■ RECITALURILE de poezie au intrat în preocupările mai fiecărui teatru; cu caracter festiv, pe criteriu tematic sau pur şi simplu din plăcerea trăirii poetice, ele şi-au creat publicul lor şi, într-un fel, autonomia scenică. Dar cuprinderea recitalurilor în rigorile unui program, aliterarea lor permanentă într-o staţiune, nu mi-a fost dat să înlăsc pînă mai deunăzi cînd „Teatrul C. Nottara”, condus de poetul Ion Brad, îşi deschidea noua staţiune şi cu un recital: „Orfeu în Cimpia Dunării”, florilegiu din lirica lui Nichita Stănescu, prezentat cu succes la Bucureşti şi Ploieşti, urmînd ca apoi să fie prezentat prin şcoli, întreprinderi şi instituţii, arciind punţi, cit mai multe punţi metaforice între poezie şi iubitorii de poezie.

Programul pe care şi l-a propus teatrul a continuat, la scurt interval, cu un alt recital. Sub genericul „Cumînţenia pămîntului”, cinci poeţi de aceeaşi generaţie şi cu însuşiri bine marcate în destinele poeziei române contemporane au fost interpretaţi de cinci actori. Cinci modalităţi stilistice de poezie şi artă interpretativă armonizate prin gravitatea răspunderii artistice şi civice în faţa marilor probleme ale epocii. Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Ion Gheorghe, Adrian Păunescu şi Marin Sorescu şi-au găsit timbrul simetric în interpretării Margareta Pogonat, Emil Hossu, Mircea Diaconu, Valentin Teodosiu, Mircea Jida, într-o sală cu public ales, un public de largă deschidere spre poezie, din care n-au lipsit oamenii de specialitate: scriitorii, actorii, gazetarii.

Cu toate că în ultima vreme modalitatea neotrabadurescă de genul Aznavour, Okudjeava etc. a fost preferată cu precădere la multe dintre recitalurile de poezie, conducerea Teatrului „Nottara” împreună cu realizatorii au optat pentru formula clasică, sobră, cum se cuvenea de altfel în teatrul de pe scena căruia George Vraca recita din poezia clasicilor şi contemporanilor. Constanţa Tode-

roiu Ciocan a selecţionat, de cele mai multe ori, poemele cele mai reprezentative, mai recitabile, mai emoţionante din vasta operă a celor cinci poeţi, — regia lui Mihai Lungeanu a imprimat cursivitate recitalului, scutindu-l de pericolul compartimentărilor, al impresiei de fragmentar, de felii, şi imprimându-i o expresivitate caldă, comunicativă, familiară, — succes la care a contribuit în egală măsură şi muzica inspirat selecţionată şi armonizată de George Marcu. În fine, un caiet de sală conceput în linia sobră şi densă a spectacolului însuşi, cu lămuriri programatice, date bio şi bibliografice, citate din marii cărturari, — este la obiect şi, în acelaşi timp elegant, de bun gust (autoare: Doina Papp).

Desigur că accentul de greutate al succesului a fost pus de personalitatea artistică a celor cinci actori. Felul în care Valentin Teodosiu a materializat în jocul secund al scenei mişcarea largă, hugoliană a versurilor lui Adrian Păunescu; sau al lui Mircea Jida de a tălmăci scenic patosul civic şi desfăşurarea de georgice moderne din opera lui Ion Gheorghe; sau felul în care Margareta Pogonat a retrăit, interiorizînd, emoţiile nuanţate între seninătate şi zbucium, între eul poetic şi lume din poemele Anei Blandiana; nervul cu care Mircea Diaconu a transpus scenic ironia şi autoironia fină din lirica lui Marin Sorescu — sau, în fine, capacitatea lui Emil Hossu de a se integra în forţa telurică din primele poeme ale lui Ioan Alexandru şi în incantaţia psalmodică a celor mai recente, — au dat serii o elevată semnificaţie spirituală.

Asemenea spectacole trebuie purtate prin Capitală şi prin ţară. Ele trebuie continuate nu numai de teatrul despre care vorbim, ci de cit mai multe instituţii profesionale şi de amatori, — dînd spre inimile oamenilor o poezie bogată, diversă şi profund originală cum este poezia noastră românească.

AL. ANDRÎTOIU

Consfătuirea anuală a cenaclurilor de anticipaţie „S.F.”

■ La Casa de cultură a sindicatelor din Cluj-Napoca s-au desfăşurat lucrările Consfătuirii anuale a cenaclurilor de anticipaţie tehnico-ştiinţifică la care au participat membri din cele 53 de cenacluri de literatură „S.F.” din numeroase oraşe ale ţării.

În cadrul simpozionului ce a avut loc, s-au desfăşurat mese rotunde, prelegeri, comunicări din domeniul literaturii şi ştiinţei, colovii de critică literară, gale de filme, expoziţii de grafică, de cărţi şi publicaţii de profil, discuţii organizatorice.

Cu acest prilej, au avut loc dezbaterile: „Viitorul omenirii şi literatura de anticipaţie”, condusă de Ion Hobana şi „Clasic şi modern în literatura S.F.”

Au participat: Ioan Albescu, redactorul şef al revistei

„Ştiinţă şi tehnică”, Dorina Cornea Haşeganu, membru al Biroului Comitetului judeţean Cluj al P.C.R., prim secretar al Comitetului judeţean al U.T.C., scriitorul Constantin Cubleşan, directorul Teatrului Naţional din Cluj-Napoca, preşedinte de onoare al Cenaclului „Victor Papiilian”, şi Ion Hobana, secretarul Ununii Scriitorilor din Republica Socialistă România.

Au fost prezente, de asemenea, Vasile Andru, Voicu Bugariu, Leonida Neamtu, Mircea Oprea, Vasile Rebreanu, Cornel Robu, Adrian Rogoz, Miron Scorobete.

Consfătuirea s-a încheiat prin festivitatea de decernare a premiilor (preşedintele juriului Constantin Cubleşan) în cadrul concursului anual de literatură, critică şi artă de anticipaţie.

„Carte, cultură, informare”

■ Un interesant simpozion, sub genericul de mai sus, s-a desfăşurat în municipiul Deva, cu participarea a numeroşi cercetători din domeniile culturii, filosofiei, sociologiei. Pe lângă aceştia, la lucrările simpozionului au fost prezenţi activişti de partid şi de stat şi bibliotecarii din judeţele Alba, Braşov, Gorj, Sibiu, Timiş şi Hunedoara.

Referatele prezentate au fost susţinute în cadrul următoarelor secţiuni: „Psihologia lecturii”, „Istoria căr-

ţii”, „Biblioteca şi contemporaneitatea”, „Bibliografie şi Informare”, — evidenţiind rolul şi însemnătatea cărţii în formarea şi dezvoltarea omului nou, în ridicarea vieţii lui spirituale.

Totodată, la Biblioteca judeţeană şi în holul Casei de cultură a sindicatelor au fost organizate expoziţiile de carte: „Epoca Ceauşescu, carte a marilor împliniri” şi „200 de ani de la revoluţia populară condusă de Horia, Cloşca şi Crişan”.

Întîlniri cu cititorii

CRAIOVA

■ La Casa de cultură a municipiului Craiova a avut loc cea de a X-a ediţie a Festivalului şi concursului interjudeţean de creaţie literară „Traian Demetrescu”. Cu acest prilej, s-a desfăşurat o sesiune de comunicări cu tema „Contribuţia scriitorilor olteni la dezvoltarea culturii naţionale”, la care au participat Romulus Diaconescu, Ion Pătroiu, Ion Pătraşcu, Florea Miu, Ovidiu Ghidirmic, Petre Nicolae, Tudor Nedelcea, Stelian Giurcă şi Maria Văduva.

BRAŞOV

■ Asociaţia scriitorilor din Braşov a organizat, la între-

prinderea Mecanică, la Centrala de produse refractare, la Biblioteca judeţeană, la întreprinderea de produse zaharoase, la liceul industrial nr. 8 „Dr. Ioan Meşotă”, la Casa de cultură din Sf. Gheorghe şi la Biblioteca municipală din Făgăraş, manifestări literare dedicate Republicii, partidului. În cadrul întîlnirilor cu cititorii, la aceste sezoane literare au participat Dan Tărchiţă, secretarul Asociaţiei, Grigore Cojan (care a prezentat romanul său „Miezul de foc”), Daniel Drăgan, Cristina Gabriel, Anafol Ghermanschi, Nicolae Stoe, Ion Iu, Miron Rusu Barian, Vasile Băran, Narcis Calotescu, A. I. Zăinescu.

Premiile revistei „Flacăra” pe anul 1984

■ Au fost atribuite premiile revistei „Flacăra” pe anul 1984 unui mare număr de personalităţi ale vieţii noastre cultural-artistice, ştiinţifice şi din alte domenii. Pentru literatură au fost acordate următoarele premii: Poezie — Ana Blandiana, Ion Horea; Proză — Nicolae Breban, Augustin Buzura; Critică — Nicolae

Manolescu, Mihai Ungheanu; Istorie literară şi eseistică — Alexandru Piru, Lucian Raicu; Dramaturgie — D.R. Popescu; Scenariu de film — Titus Popovici; Publicistică — „Drum spre oameni” de Florea Ceauşescu şi Viorel Sălăgean.

Cu Premiul pentru întreaga activitate au fost distinşi: Ana Aslan, Cella Delavrancea, Constantin Noica.

Cenaclul „Confluenţe”

■ Noua şedinţă de lucru a cenaclului „Confluenţe” al „Suplimentului Ştiinţei Tineretului” a fost condusă de Victor Atanasiu. A citit proză Magda Dinescu, iar poezie Adrian Letler şi Mircea Andronic Romian.

Ținăra plasticiană Maria Uea Iov a fost prezentă cu o selecţie din lucrările de grafică. (Şedinţa a debutat prin prezentarea de către Simona Vărzaru a acestor ultime lucrări).

După lecturi, Ion Cristolou a anunţat un nou punct, neprevăzut în program, fragmente din o traducere a „Divinei Comedii”, la care lucrează criticul George Pruteanu.

Pe marginea lecturilor au luat cuvîntul: Traian T. Coşovei, Nicolae Rotaru, Mircea Andronic, Mihai Coman, Tudor Cristea, George Pruteanu, Nicolae Diaconescu, Simona Vărzaru, Valeriu Birgău.

Lansări de noi volume

■ La Biblioteca judeţeană şi la clubul marinarilor din Galaţi, precum şi la Biblioteca oraşenească din Tecuci, a avut loc lansarea volumelor „Viaţă şi text” de Ion Trandafir, „Dura ta partidei” de Dumitru Matală, „Marile interogatorii” de C. Turturică şi antologia de proză antifascistă „Eroica”, apărută la Editura Cartea Românească.

Au luat cuvîntul Cornel Popescu, redactor-şef al Editurii Cartea Românească, Nelu Oancea, din partea Editurii Eminescu.

În cadrul manifestărilor, au citit din creaţii literare dedicate patriei şi partidei membri ai cenaclului literar din Galaţi: şi Teodora Serile respective închinându-se cu fructuoase danuri poeziei noastre.

■ La Casa de cultură ştiinţei şi tehnicii pentru tineret din Cimpia a avut loc prezentarea volumului „Hipopotamul” de Ovidiu Gărgău. Au participat Const. Trandafir, G.H. Văleanu, Gh. Bădea, Cristi Oprea, Gh. Ispăşoiu, Ion Miclesu.

Sesiune de comunicări

■ Vineri, 21 dec. 1984, în prezenţa preşedintelui Academiei R.S.R., prof. dr. doc. Radu Voinea, a avut loc la Institutul de istorie şi teorie literară „G. Călinescu” sesiunea de comunicări I.L. CARAGIALE prilejuită de centenarul primei reprezentări a piesei O scrisoare pierdută. Lucrările sesiunii au fost conduse de către acad. Alexandru Graur. Au susţinut comunicări: acad. Şerban Cioculescu, O scrisoare pierdută — ieri şi azi; Rodica

Florea, O pagină din pledoaria pentru Caragiale: „Lupta” lui Gh. Panu; Florin Manolescu, Caragiale la Berlin; Dorina Grăsoiu, „Desuetul” Caragiale sau despre teoria mutaţiei valorilor avânt la litere; Georgeta Ene, Versiuni necunoscute privitoare la scrierile lui Caragiale; Stancu Ilin, Radiografia unei reviste literare: „Caragiale”; Marin Bucur, Medicină şi farmaceutice caragialeană.

SEMNAL

■ Alexandru Odobescu — SCENE ISTORICE. Antologie şi Cuvînt înainte, în colecţia „Columna”, de Ileana Manole. (Editura Militară, 160 p., 7,25 lei).

■ Liviu Rebreanu — JURNAL. II. Text ales şi stabilit de Puia-Florica Rebreanu în seria „Documente literare”; addenda, note şi comentarii de Nicolae Gheran. (Editura Minerva, 440 p., 26 lei).

■ Francisc Munteanu — COCORII ZBOARA FĂRĂ BUSOLA. Roman. (Editura Militară, 192 p., 8,50 lei).

■ Sorin Titel — ÎN CAUTAREA LUI CEHOV. Eseuri (Editura Cartea Românească, 216 p., 10,50 lei).

■ Daniela Crăsnaru — NIAGARA DE PLUMB. Versuri. Cuprinde ciclurile: „Vampiriada” şi „Indigo, violet”. (Editura Eminescu, 64 p., 8,25 lei).

■ Ovidiu Constantin — PORTRETE DE ARTIŞTI. Volum apărut în colecţia „Masca”. (Editura Eminescu, 236 p., 11,50 lei).

■ Tudor Vlad — ASCENSIUNE NOCTURNĂ. Roman. (Editura Cartea Românească, 216 p., 11 lei).

■ Nicolae Cristache — RECURS LA MORALA. Volum de reportaje. (Editura Albatros, 184 p., 7,50 lei).

■ Carmen Firan — IMBLÎNZITOR DE VIETI FURATE. Versuri. (Editura Albatros, 68 p., 7,50 lei).

■ George Roş — OSTROV DE FLAUTE. Versuri. (Editura Dacia, 68 p., 7,50 lei).

■ John Fowels — DANIEL MARTIN. Roman este tradus de Mariana Chiţoran şi Livia Deac în colecţia „Clasicii literaturii universale”. (Editura Univers, 736 p., 34 lei).

LECTOR

„Almanahul literar 1985”

■ Unul dintre cele mai reuşite almanahuri apărute în acest sfîrşit de an este, fără îndoială, editat de Asociaţia Scriitorilor din Bucureşti (redactor responsabil Bujor Nedelcovici). În cele peste 300 de pagini ale sale, în condiţii grafice de calitate (coperta şi prezentarea grafică Vasile Olac şi Cornel Catană), Almanahul literar oferă cititorilor săi un sumar foarte variat şi de înalt nivel intelectual şi artistic, dovedind astfel competenţa celor care l-au alcătuit.

Într-un triptic semnificativ sint reunite numele a trei mari gânditori români contemporani: Constantin Noica (Gînduri despre Emil Cioran), Mircea Eliade (cu fragmente din binecunoscutul său Jurnal) şi Emil Cioran (cu fragmentul artistic Fetele decadentei şi cu câteva cugetări din Schiţe pentru năuceală, în care reţinem un afotism ce pare a-l caracte-

riza pe autorul său: „Adevărata eleganţă morală consistă în arta de a-ţi travesti victoriile în înfrîngerii”).

Grupate sub genericul „De la un gen la altul”, Almanahul pune în lumină aspecte mai puţin cunoscute publicului din creaţia unor scriitori români de azi: Al. Paleologu şi Marin Mincu romancieri. Ştefan Agopian, Costache Olăreanu şi Constantin Chiriţă — poeţi, Nina Cassian — dramaturg, Vasile Andru — reporter, sau Marin Sorescu — caricaturist (!). Alături de aceste pagini de beletristică, un mare număr de „jurnale şi mărturii” semnate de Laurenţiu Fulga, George Macovescu, T.G. Maiorescu, Doru Davidovici, Petre Stoica, Horia Pătraşcu, Ada Orleanu, Al. Raicu, Gheorghe Tomozei, Mihail Şora, George Bălăiţă şi alţii, precum şi de scriitorii străini Max Demeter Peytuss şi Wilhelm Steinboch (în amintirea lui A.E. Baconsky),

sau Ezra Pound, într-un interesant eseu despre menirea artistului şi a artei („artele depun mărturie şi definesc natura umană”, o profesiune de credinţă a unui mare artist). În aceeaşi ordine de idei, reţin atenţia câteva scrisori extrase din vastă corespondenţă dintre Henry Miller şi Lawrence Durrell din perioada 1943—1945, cînd acesta din urmă se afla în Egipt stringînd material pentru tetralogia sa dedicată Alexandriei.

Poeţilor şi prozatorilor români li se alătură numeroase creaţii lirice şi proze scurte ale unor scriitori străini, dintre care, pentru a spori interesul şi curiozitatea cititorilor, este suficient să cităm pe Julio Cortázar, Noel Navarra, Mateo Booz (reprezentanţi de marcă al literaturii sud-americane), sau pe unii maestri de netăgăduit ai genului poliţist: Thomas Narcejac, Robert C. Ackworth şi... Alfred Hitchcock.

În paginile Almanahului mai putem citi un scurt istoric al apariţiei almanahurilor la noi, începînd cu Almanahul literar 1887, semnat de Andrei Brezianu, o evocare a Bucureştilui şi a unora din casele sale de interes istoric şi cultural (Eugen Teodoru), o amplă rubrică de film şi teatru (cu un interviu cu D.I. Suchianu, aflat acum „la vîrsta calmei senectuţii”), o rubrică de „curiozităţi” realizată de Felicia Antip şi încă multe altele.

La reuşita Almanahului literar 1985 contribuie şi excelenta idee a redactorilor săi de a-l ilustra cu reproduceri color ale unor tablouri semnate de Margareta Sterian, Constantin Baciu, Ion Gheorghiu, Viorel Mărginean, Paula Ribariu şi Done Stan („Păsările”, ilustraţia la celebrul poem Portretul păsării care nu există de Claude Aubry).

R. V.

OMAGIU

POPORUL nostru se află pe un prag avansat al istoriei ce se desfășoară după legi întărite de fiecare dată. Urmăm un drum fascinant pe care cunoașterea științifică a fenomenului ni-l prezintă cu claritate. Sistemul de un vapor cu încărcătură prețioasă, care folosind aparatul avansat, lese din cețuri, depășește stările și viitorile, găsind drumul adevărat: spre promovarea, valorificarea, păstrarea prețioasei încărcături. Acesta este stadiul avansat la care a ajuns țara noastră din punct de vedere politic, economic, social. Este cîștigul nostru, al poporului, dobîndit printr-o esențială înțelegere a fenomenului de evoluție istorică. Acesta este înțelesul celui de al XIII-lea Congres al Partidului, în care, în Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, au fost evaluate etapele trecute și s-a fundamentat etapa viitoare.

La anumite soroace cerute de momentul istoric, din mijlocul poporului se ridică personalități care lasă în mâinile lor destinele țării, conducându-le spre măzuițele lor din veac. Pace, propășire în cuprinsul granițelor, păstrarea limbii, păstrarea libertății, înaintînd din ce în ce mai sus pe trepte de dezvoltare culturală, care e certificatul nepieritor al unui popor.

Am existat în trecutul nostru femei a căror personalitate s-a afirmat în raport cu momentul istoric în care au trăit, soții de volvezi, pline de înțelepciune, de temeritate, pricepere și jertfire de sine. Au fost, pe lângă născătoare de fiil, sfătuitoare ale domnului și neclintită strajă în vremuri de neștiință. S-au înscris în letopisețele țării noastre prin strălucite faceri de bine, citorii de mînestiri și lăcașuri de alinare a suferințelor.

Și am avut femei ieșite din sinul poporului, care s-au avîntat neînfricate în năpastele căzute asupra lor, luînd parte la răzmerițe și bejenii, luînd parte la lupta împotriva nedreptății și asupririi, cot la cot cu bărbații lor, crescînd în același timp filii în spiritul dragostei de țară, de grai, și de năzuțele neamului.

Odată cu curgerea vremii, prin stăruință și amiplie, femeile trecutului nostru au pășit în domeniul considerat a fi exclusiv ale bărbaților.

Virtuțile și talentele lor, exemplificate pînă la un timp doar în gospodărie și familie, au irumpt ca un riu care străpunge piatra. A fost o infuzie de gîndire și activitate nouă în domeniul pînă atunci prohibite. Am avut prima femeie juristă și prima femeie medic în Europa, după care au urmat profesoare, avocate, pedagogice, scriitoare, sculptorițe, activiste pe tărîm social și am avut chiar o eroină, locotenent în primul război mondial.

TINERETEȚA societății care avea să vină a izvodit, așa cum face istoria, personalitatea care să exprime trăsăturile tuturor femeilor din trecutul neamului nostru. Acea de luptătoare, de mamă, de înțeleaptă tovarășă, de om de gîndire și acțiune, de om de știință și om politic, chintesență a ceea ce a fost esențial în plămada lor. Din primele etape ale zidirii societății noastre socialiste și chiar de mai înainte, cînd încă porți grele zăvorau pragul spre care istoria mîna poporul nostru, iar multe dintre noi femeile ne desfășuram viața în perimetrul îngărdit al unor drepturi la care doar visam, tovarășa Elena Ceaușescu s-a aliat cu tovarășul ei de viață, pentru o luptă temerară, aceea de a risipi nebuloasa

în care se zbătea poporul, sub o orînduire căreia îi sunase ceasul. S-a avîntat crezătoare în procesul de prefacere politică a țării, înfruntînd primejdii, așezînd ca poporul să atingă ținte superioare, să propășească, să zidească pe principii sociale avansate, care duc spre un viitor fericit, spre pace, spre ridicarea nivelului de trai, spre o conștiință națională, spre o bună conviețuire cu neamurile conlocuitoare și cele de peste granițele noastre intangibile. De la început s-a aflat în miezul luptei revoluționare alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu, ostentînd împreună pentru o viață demnă, cu posibilități de împlinire pe toate planurile, a oricărui cetățean, bărbat sau femeie, împlinire pe care însăși tovarășa Elena Ceaușescu a exemplificat-o, dobîndind o calificare ce face cinste femeilor noastre, aceea de doctor inginer în știința chimiei, primind apoi titlul de academician. Forurile științifice de peste graniță, prestigioase Academii ale multor țări au ținut să cinstească țara noastră, progresul ei, izbînzile femeilor noastre, izbînda celei care a ieșit dintre ele, prin acordarea titlului de membru al Academiiilor respective tovarășei Elena Ceaușescu.

NU de acum, dar mai ales acum cînd sîntem încă sub impresia celui de al XIII-lea Congres al Partidului, personalitatea acestei fiice a poporului român ni se înfățișează în puternice trăsături de energie, clarviziune, îndemn și impulsivitate, într-o epocă în care știința, în plină dezvoltare, devine, în mod obiectiv, forță de producție.

Din cuvîntarea pe care a ținut-o tovarășa Elena Ceaușescu la recentul Congres am putut desprinde, laolaltă cu acțiunile, idei călăuzitoare pentru mersul înainte al societății noastre. Știința nu mai este o contemplare a naturii, ci un instrument direct și absolut necesar de transformare. Ea produce mutații în suprastructură, în conștiință. Explicația e cea mai firească. Conștiința dă imbold profesionalizării, iar profesionalizarea conduce totdeauna spre acumulare științifică, proces care face parte — integrantă — din complexul proces de dezvoltare continuă a societății românești.

Personalitatea tovarășei Elena Ceaușescu în plină acțiune a acestei epoci, că și din anii ce vor veni, s-a desprins cu pregnanță din aprecierile documentelor Congresului al XIII-lea, aprecieri pline de recunoștință, aduse de oameni care îndeplinesc munci de mare răspundere, conducători de ministere, de unități de producție, de cercetare, de învățămînt și educație, din care sintetizez: *Un rol hotărîtor în obținerea rezultatelor i-au revenit cercetării științifice și proiectării tehnologice, domenii care a fost îndrumat constant și a primit sprijin permanent din partea tovarășei academician, doctor inginer Elena Ceaușescu.*

Identificați cu idealurile poporului, purtînd în sine valorile neamului la caratele cele mai nobile puse în slujba țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu s-au ivit din necesitatea timpului, făuriți pentru a aduce spre limanuri superioare destinul poporului. Exponenți și deținători ai calităților de excepție ale poporului, au luat asupra lor sfînta obligație de a lăsa în istoria lui o zidire pe care viitorul să n-o șteargă.

Ioana Postelnicu

OMAGIU — pictură de Zamfir Dumitrescu

Stea a țării mele...

Undeva, în țara mea,
Răsări, pe cer, o Stea,
Ca să apere-ntre stele,
Steaua mea și-a țării mele...

Și în jurul de lumină,
Dintr-o vrajă de sulfină,
Dădu țării nou drumeag,
De iubire și de drag !...

Senin cîntă ciocîrlia,
Pentru Maica România,
De cu zori și pînă-n seară,
Că-n Ianuarie-i Primăvară...

Steaua de pe cer aleasă,
Țara-mi face mai frumoasă,
Și prin stea și viața mea
Prinde-aripi, în lupta grea !...

Bucurie, flori de măr,
Rod deplin, într-adevăr !...
Țara are Zodie Bună,
Tot poporul se adună

Să ureze-n sărbătoare,
Stelei, ce-i nemuritoare,
Voie bună, sănătate,
Că-i mai bună decît toate !...

Văzduhul să ni-l păzească,
Soare-n țara românească
Tot mai mult pe cer să fie !...
Izbînda și bucurie !...

Traian Iancu

RECITITE cu un ochi care vrea să ia în stăpânire mișcarea către sine a operei, cumva dincolo de teme, de granițele fiecărui volum în parte, cărțile unui scriitor îți dezvăluie, dintr-o dată, un gest fundamental al facerii, un scenariu al genezei, o sintaxă a viziunii. Privirea, eliberată de covârșirea nuanțelor, întrezărește culoarea fundamentală și, mai mult decât atât, începe să vadă textul pe dinlăuntru, printr-o fericită transformare a distanței față de el în intimitate, în locuire a tensiunilor ce cheamă în pagină cuvintele. Citită astfel, Ana Blandiana nu mai e doar poeta care s-a impus prin volumele *Persoana întâia plural* (1964), *Călcâii vulnerabil* (1966), *A treia taină* (1969), *Cincizeci de poeme* (1970), *Octombrie, noiembrie, decembrie* (1972), *Somnul din somn* (1977), *Ochiul de greier* (1981), *Întimplări din grădina mea* (1980), eseista din *Calitatea de martor* (1970), *Eu scriu, tu scrii, el, ea scrie* (1976), *Cea mai frumoasă dintre lumile posibile* (1978), *Coridoare de oglinzi* (1984), sau prozatoarea care a semnat două cărți de proză fantastică, *Cele patru anotimpuri* (1977) și *Proiecte de trecut* (1982). Ci o scriitoare care și-a inventat propriul mod de a scrie, recunoscutul mereu în ontologia textului, la un nivel mai adânc decât cel ornamental. Mai rar poți identifica originalitatea unui scriitor în consecvența față de același gest sau principiu originar, la nivelul acesta al separării apelor de uscat, în scenariu ontologic al scriiturii. E ca și cum ai realiza dintr-o dată că opera Anei Blandiana se lasă explicată printr-un apeiron, că ea este o lume ivită din apă, precum aceea văzută de Thales sau o lume rostuită din rarefacția și condensarea aerului precum aceea din ipoteza lui Anaximene. La obirșia fiecărui poem, eseu sau proză pare să se afle, mai mult decât emoția și ideea, o trecere a lor în altceva, schimbarea însăși, *refracția în alt mediu*, fringind și dilatănd țija subțire și dreaptă a razei pornită din suflet, epidermă sau minte. Aceasta e tocmai glisarea perspectivei dinspre firesc (actual) spre posibil, dinspre ceea ce este spre ceea ce-ar putea să fie, un soi de comotie și de înstrăinare (întoarcere la sine) pe care-o trăiesc sau o imaginează simțurile, gândirea, memoria, dezmarginându-se, obligându-se să-și releve identitatea prin alteritate și ceea ce le e străin prin ceea ce le e profund aproape, lăuntric.

Poemele se nasc din *imblinzirea acestui posibil*, dintr-o tehnică spirituală care smulge emoția unei expresii directe, primitive, exotice, împingind-o asemeni sunetului în tuburile de orgă sau aerului în flaut. Rivnita imaculare e obținută prin maculări, prin fringeri în celălalt și drumul cel mai drept către sine al textului pare să fie chiar *inconjurul lumii*. Cuvintele transformă posibilul în necesitate, excentricul în blinda, melancolica întrupare a celor ce sint. O seninătate gravă preschimbă intensitatea în memoria și memorarea ei, domesticind tunetul până la surdina. Se petrece o tainică lichiefiere, totul pare să curgă, lucrurile trec unele din altele ca și ființele și vietățile, îmbrățișind *alte trupuri, alte condiții, un alt mod de a vedea*, din irepresibila foamă de sine. Locul stabil, acel singur loc stabil, căutat în *Întoarcere* se arată a fi însăși curgerea, fluiditatea, asumarea în finitului ca punct de sprijin. Să privești până îți se va atinge privirea de vânt (*Dans in ploaie*), să arzi asemeni unei luminări, să expiezi într-o baltă de ceară, pedepsită pentru umbrele pe care lumina ta le-a adus pe lume (*Totul simplu*), să lași să-ți cadă cuvintele asemeni fructelor și frunzelor (*Să lăsăm să cadă cuvintele*), să te întorci din moarte în viață precum rădăcina unui fir de iarbă pentru a tămădui singurătatea iubitului (*Întilnire*), să plingi cu lacrimile altcuiva (*Octombrie*), să ai o privire care prădează, la rindul ei prada altel priviri (*Acolo sus*), să înțelegi cuvântul ca o licare, rostindu-l ca să-ți aduci aminte din ce miezuri coapte l-ai distilat (*Așteptarea*), să-ți faci ochiul frunză și pește (*Descințec*) și să-l aduci la condiția de retină umană, atinsă de spațiile unde și-a trăit viețile posibile, să-ți cobori privirea ca un cutit de ghilotină, pe gîtul lumii, alunecând într-un somn care se vrea răspunsul la o condiție tragică, dacă nu chiar supraviețuirea (*Cîntec de leagăn*), să vezi lumea cu un ochi de greier — iată tot atâtea *scenarii ale iluziei (idei de a fi)*, moduri de a

Viețile posibile ale cuvîntului

locul utopia, locul-neloc al cuvintelor. Toate aceste colonizări ale posibilului rodesc, în cazul Anei Blandiana, mai puțin metafora. Imaginarul poetei, înțeles ca o civilizație a cuvintelor, se consună în schelării, în planuri și construcții ce-și fixează temelia pe o idee poetică paradoxală. Comentind volumul *Octombrie, noiembrie, decembrie*, Florin Manolescu remarcă un lucru esențial, anume că „în poezia Anei Blandiana funcția metaforei a fost preluată de paradox”. Și Alex. Ștefănescu identifică în fiecare poem „rezultatul unei meditații, al unei încercări de a privi în alt fel realitatea înconjurătoare”. Această gestualitate paradoxală a tras atenția fiecărui interpret al scriitoarei, indiferent c-a fost numită propensiune spre meditație (Mircea Martin), problematizare a atitudinilor și a actului de creație (Ion Pop), nevoie de a impune noi raporturi de cunoaștere între eu și lume (Al Piru), privire introspectivă, analitică (N. Manolescu), elegie a ideii de cunoaștere, plăcere de a spiritualiza emoția (E. Simion), inteligență artistică (Gheorghe Grigorecu), unitate a tuturor antinomiilor ale firii (Dan Cristea), insistență reflexivă asupra fatalelor scindări ontologice (Ivan Bocu), conștiința dedublării (Valeriu Cristea), în fine gândire poetică basată pe o viziune paradoxală, senzual-cerebrală, rezultat al dublării exercițiului de comuniune și comunicare (Ioan Bocu).

În sărbătoarea și protocolul scrisului există acea „apă gravă” a paradoxului proclamată încă de la început, într-un poem din *Persoana întâia plural*. „Fericirea-i apă gravă”, scrie poeta, autodefinindu-și seninătatea și esența, melancolia jocului pe care-l inventează și de care se lasă inventată. Alături de potențialitatea carei vrea să-și dea chip și nume, vocea poetei, dar mai ales ochiul ce vede lumea, își exercită cu melancolie mobilitatea. Așezăm la o proliferare a culii, la un soi de polifonie atrasă de dezmarginire. În volumul *A treia taină* există un poem descriind tocmai această nostalgie după viețile posibile, ispita de a transgresa marea limită impusă omului de a trăi o singură viață: „Fiecare trăim două, trei sau chiar patru vieți deodată... / Din mlaie de vieți posibile / Nu ni se poate proteja / Să știm alege doar una...” (*Nebătușire*). Chiar pe drumul obstinatei imaculări, Ana Blandiana refuză să se retragă sub clopotul de sticlă al unei senine perspective asupra lumii. Relativismul acestei perspective, ce dă chiar modul de articulație, sugerează o deplasare organică și moderată a corpului ideii poetice. Poemele au ceva statuar și abstract, ca și cum emoția și ideea ar căpăta volum. După lectură îți rămâne în minte un soi de plinătate sculpturală, imaginea elaborată a unui sens, care-a curs într-o albie paradoxală, răsucind trupul ideii și-al viziunii într-un soi de *contrapposto* specific sculpturii antice, armonizând până la urmă ceea ce fusese dispus cu premeditare asimetric prin dislocare și răsucire.

SCRISUL Anei Blandiana hrănește concomitent două iluzii ce se resping alcătuid o antinomie simp-tomatică. Dacă, în poemul *Eclipsă*, viața trece înfiorată de ispita și premeditarea unei profanări a angelismului primar („Și-mi trece viața încercînd să-mi cresc / La capetele aripilor unghii”), într-o proză desăvîrșită ca scenariu și semnificații, din volumul *Proiecte de trecut*, profanul și bunurile de consum sint biciuți de insolita apariție a unor ingeri. Această singulară însinuare a sacralului prin niște ouă puse la clocit, al căror rost era strict legat de aprovizionare, e fisura ce reorganizează toate sensurile. Căutarea hotarului, a liniei care desparte răul de bine (*Hotarul*) e omniprezentă în scrisul de o autentică gravitate morală al Anei Blandiana. Departe de a vîna o abstracție, o graniță convențională, ea se face prin străbaterea și cunoașterea lumilor ce-ar putea fi numai astfel marginite: „Caut începutul râului / Cum căutam în copilărie marginea ploii. / Alergam din toate puterile să găsesc / Locul în care / Să mă asez pe pămînt să contempul de-o parte ploaia, de-o parte neploaia...”

În aparentul calm al cărților pe care le scrie, sub acea divină proporție înșelătoare a unei afectivități domolite prin meditație se ascunde fisura pe care o luminează chiar fulgerul unei alte înțelegeri, cutremurate abia atunci cînd vede de fapt și pretutindeni zidul casei Usher.

Curajul, implicarea, tragismul deloc interjecțional al acestei scriitoare se manifestă în îmbrățișarea autonomiei prin heteronimie. Surisul ei, cel din scris, cel din viață, departe de a fi o poză existențială sau un artificiu de stil, e însuși paradoxul, ca expresie a forței de a transgresa hotarul, depășind limitele impuse. E deci o formă și un prag al conștiinței (durerii) de a releva adevărul.

Ana Blandiana crede, asemeni lui J. J. Rousseau, că e de preferat un om cu paradoxuri unuia cu prejudecăți. Ea nu se încrede în fixismul cuvintelor, în imaginea unei realități ne varietur, desi tinjeste după absolut. Încă din primele poeme intuiește că de autentică este răsturnarea perspectivelor, curgerea lor dintr-una în alta, glisarea planurilor auto-referentiale. Declarată în volumul *Călcâii vulnerabil*, intoleranța față de culorile in-

termediare e mai mult un jurămint moral decât o opțiune artistică. Fiindcă poezia, proza, dar mai ales publicistica Anei Blandiana trebuie citite ca un palimpsest al nuanței, tocînd, e drept, puritatea, dar dintr-o mulțime de fire, căci albul — albul tragic cum l-a numit un comentator al poetei —, e, cum se știe, o culoare ivită din rotirea întregului spectru cromatic. Spicele care apleacă vasul cu cer pe pămînt din *Recolta* nu sint doar o metaforă, hrănită de meșteșugul rafinat al concettismului, de madrigalescul imaginar. La fel drama de-a muri de alb și moartea de-a învinge totuși (*Știu puritatea*), nu sint atuurile unei irezistibile *meraviglia* fascinate de sine. Esențială în scrisul Anei Blandiana e înscenarea acestui soi de *viziune și meditație în clepsidră*, care e însuși modul de a vizualiza și rezolva paradoxul, descris în poemul *Ar trebui* („Ar trebui să ne naștem bătrîni... Să fim copii la nașterea fiilor noștri”) sau în *Autopastel*: „Sint ursul eu, spre mulțumirea lumii. Și fotografia lingă urs tot eu / Nu mușc, dar pot să mușc, nu mușc / Și mă fotografiez mereu”. „Totul este eu însumi” scrie poeta, proclamînd o autentică analogie și consonanță a sinelui cu lumea, din care vor izvorî grațioasele asemănări, paradoxale investiri și melancolicele, somnoro-lucidele autoinvestiri.

IN publicistică și eseuri, Ana Blandiana vede ceea ce-i este necunoscut ca și cum i-ar fi cunoscut. De cele cunoscute deja se apropie cu inocența necunoscutului. Paginile născute din călătoriile în străinătate și-au fixat drept coloană vertebrală refuzul exotismului. A fi în lume devine sinonim cu a fi acasă. Tot așa descrierea fîntinii din copilărie și-a coborîrii peșterii în apele reci adună o bogăție de detalii care ne fac să identificăm realismul și simțul de observație cu o inviolabilă memorie cosmică a sufletului. Ca să nu mai vorbim de vocația inocenței grave care transformă coborîrea domestică în fîntină într-un periplu paradisiac, într-o mirare cosmică, într-o călătorie deopotrivă infantilă și dantescă. „Mă hătăiește universul cu mii de fețe ale mele”, mărturisește Ana Blandiana, în același poem *Legături*. Dezmarginirea și seninătatea nu sint doar rostul pe care-l împingea lumea asupra ființei, ci și amănunțita pe care o lasă eul multiplu asupra unei realități, care-ar rămîne, în absența covârșitorii lui imbrățiri, sterilă, monovalență, inexpressivă. Tocmai că lumea va pieri în ochiul închis ce adormea nu e e cochetărie sau un bovarism. Vănușirea e garanția unei lumi vii, născute din însăși mișcarea retinei, cea care ne dăruiește și viețile posibile ale imaginarului. Un imaginar care îmbrățișează aporia ca pe o certitudine.

Și visul, în antinomiile pe care ni le propune, în eleatismul multora dintre scenariile sale, poate fi „bovaric”. Ca să nu mai vorbim de aporiile lui Zenon — cu care seamănă atîtea poeme — rostite atît de blind și de calm, fundamental melancolice, sentențioase și cutremurătoare în liniștea-neliniste pe care-o strecoară paradoxalelor lor constatări, interrogative în fond. Proza fantastică a Anei Blandiana se naște la rîndu-i din paradox și scenariul fiecărei povestiri este o aporie dramatizată, vizualizată. Aceeași seninătate și aparentă acalmie bîntuie apa de suprafață a cuvintelor ce par rostite sub semnul calculării numărului de aur. Curenții lăuntrici sint însă neprevăzuți, asemeni unor virtejuri ce te atrag pe nesimțite în sorbul lor făcîndu-te să te îndoiesti și să te cutremuri lingă masca liniștii. Fantasticul se naște dintr-un soi de *furia della figura*, dintr-o șerpuire a sensurilor, dintr-o serpentină în care intră povestirea, acoperind sub enunțul ei molcom o flacără, o falie, înfiorarea. Fiecare text e polemic, cu evidentă adresă la realități transfigurare, surprinse în momentele lor de paroxism. Povestirile pornesc de la o criză, de la o asimetrie flagrantă și împletesc pe firul lor un paradox. Cultivă exagerarea, hilarul, falsa pedanterie a liniștii pentru a releva crize reale, drame și boli acute ale condiției umane. Schematismul, fixismul, reificarea, truismul — minciuna ce face din rană un argument al autenticității, cabotanismul ce transformă durerea în marfă de vînzare, invazia surogatelor, aroganța vieții care nu-și asumă la modul real neființa se adună, de pildă, în po-

vestea delfinului mort, animalul cu mult mai viu și uman decât viii care-l contemplă (*O rană schematică*).

Paradoxală este și povestirea *Zburătoare de consum*, propunîndu-ne o situație cu substrat ironic-grotesc. Coșmarul profanului ce se vede înlocuit de sacru e surprins în scene ce reliefează tocmai inadecvarea unei lumi de consum la visare și utopie. Altă proză memorabilă, antologică, transcrie cu mijloace insolite realități rurale contemporane (*La țară*). Sint aici descrise, printr-o reducere la absurd, două tentații (soluții) de supra-viețuire: căutarea unui paradis infantil și nevoia de a avea tineri într-o comunitate, ambele subordonate iluziei că „a vedea înseamnă a salva”. Narațiunea se încheie cu un paradox fertil care poate genera o interpretare valabilă pentru întreaga operă a Anei Blandiana. În fine, *Reportaj* e o proză construită inteligent pe o idee ce stă la baza unui întreg curent din filosofia și psihologia artei (v. Gombrich, de pildă), anume că „nu vedem niciodată decît ceea ce ne imaginăm dinainte c-am putea vedea”. Și *Cel visat* poate fi citită ca o carte poetică definitorie pentru scrisul Anei Blandiana, găsindu-și echivalentul liric pe ideea că „personajul unui vis este capabil să contemple visul al cărui obiect era”, în poeme ca *Genealogie*. Vocația de a face din retrospecție un scenariu prospectiv și din imaginație și prospectare o dramă a memoriei, a amintirii și întoarcerii în trecut atinge exemplaritatea în *Proiecte de trecut*, titlu potrivit nu doar cărții de proză ci și unui foarte mare număr din poemele scrise de Ana Blandiana. Poeta le-a reunit, nu întâmplător, într-o antologie recentă sub un titlu — sugestiv pentru viziunea în clepsidră de care vorbeam —, *Ora de nisip*. Paradoxul prozei care trăiește ceea ce va fi ca și cum ar fi fost și ceea ce a fost ca și cum va fi să fie e regăsit în numeroase poeme, dacă n-am cita decît *Ar trebui*, *Torquato Tasso*, *Suprafața apei*, *Din auster și din naivitate*, *Hotarul*, *Călătoria*, *Psalm (II)*, *Oboseală*, *Contratimp*, *Octombrie*, *Moarte în lumină* ș.a., toate ilustrînd acea viziune în clepsidră, tipică pentru Ana Blandiana, viziune ce atinge un moment de culme în poezia *Dealuri*, pe care Geo Bogza o punea alături de *Sara pe deal*. Ar mai fi de amintit antologia *Povestire Biserica fantomă*, șocantă în simplitatea și seninătatea cu care-și redesează adevărarurile grave. Magia reflecției e una din cheile ce duc spre această operă („Fiecare mișcare a mea / Se vede / În mai multe oglinzi decît eu... / Fiecare mișcare). Magia visului: „Sunt visești de cineva / Visat la rîndu-mi / De altul / Care e visul unui vis / Anume” (*Genealogie*). Magia jocului, a invenției, a creației ca o uitare a neființei: „Dar cine nu are interesul / Să inventeze cite ceva / Ca să uite că este mort?” (*Continuare*). Ar mai trebui amintită pasiunea pentru rostirea antinomică și apotegmatică: „Lumina este și ea carne” (*Un animal orbitor*); „Seninul este doar un furt, / Cînd norii etalează / Cereștii viscere” (*Stea de pradă*); „Mamă, întiiu meu mormint” (*Mama*); „Boala este marea aproape de mine / Decît am fost ei vreedată...” Dar cea mai acută și mai neliniștitoare este magia posibilului, transformarea conștiinței a actului de a scrie în proiectul și protecția unei lumi, în insolita și binefăcătoare contraziere a locului comun.

Poeziile, eseurile, prozele Anei Blandiana sint mereu creatoare de vieți și de lumi posibile. Ele sint în același timp naștere și cunoaștere — *naissance-connaissance* —, împlinind rosturile ce revin poeziei, așa cum le-a visat nu numai Claudel. Într-un eseu remarcabil, scris de Lucian Raicu după apariția volumului *Ora de nisip*, accentul cade tocmai pe această „viață a sufletului și viață a spiritalului, născîndu-se la vedere...” în poezia Anei Blandiana. Vizibilă, geneza apare într-adevăr ca o „cucerire dificilă, niciodată definitivă” și „această fragilitate (a nedefinitivului) îi legitimează de fapt autenticitatea”. Scrisul se împlinește numai aparent din fericita seninătate a cuvintelor. În el se află cuprînsă mereu durerea, gravitatea și spaima gestului de a naște. Geneza lumilor posibile te înfioară întotdeauna mai mult decît ornamentală scrijelire a unui obiect, ivit dintr-o meserie bine strunită.

Doina Uricariu

Vin zăpezile

Vin zăpezile trec ambarcații de fum
Cu baloturi sumare de scamă.
La un semn din zenit — poate azi, poate acum

Un cireș răzvrătit — păsări mici din mărgean
Își încearcă prin volburi aripa.
...Și mai trece o zi și mai trece un an
Și eu știu că se-apropie clipa

Se deschide penultima vamă.

Cînd zăpezile rid — sub un astru de ghimpi
Ce le sfișie lacom, candoarea —
Tu, cireș răzvrătit hohotînd peste timp
Te auzi cum ucizi ursitoarea ?

Vin zăpezile și din viesperia mea
Își desface petala de ceară
Un cireș tresărînd mai tîrziu de cum vrea
Miazănoaptea cu legea-i bizară.

Elisabeta Costin

Fotografie de Vasile Blendea

Virgil TEODORESCU

Gîndește-ți timpul — iată ce scrie pe-al meu scut

Într-o mișcare suplă și grea

Nu firul apei curge, ci firul de nisip, — în el spirale multe aleargă să se-ajungă, spirala infinită lingă spirala ciungă, și-n negativ, departe, răsare-al vremii chip.

În răscoliri și spulberi mișcarea e fluidă, iar curgerea mai amplă ca-n riurile mari, tenace ca-n morena cu somnolenții cari, mai sigură ca zborul ce-așteaptă înomidă.

Și timpul se aude cu mersu-i cadențat, și repezile clipe ca un suspin se duc, în orologii sparte fosforescentul cuc irită ca un praf de scărpinat.

În noi își face vremea fantasticul culcuș, asistă la spectacol și intervine rar, și își depune fragetul calcar în lojile de purpură și pluș.

Iar noi, cu vremea-n circă, atroce și timidă, plutim pe riul care se înalță ca un turn, și condensăm nisipul, nostalgie și nocturn, într-un zăpor sau într-o piramidă.

Îl ridicăm cu gîndul adesea la zenit, în mii și miriade de cercuri și spirale, și-i rotunjim grozavele rafale în uriașul Arbore cotit.

E tencuită vremea în colosale acte, și oricît ar goni, suflînd din greu, plutim pe coama ei, plutim mereu, prin strîmte chei, ostile cataracte.

Nisipul curge-ntruna, neobosit năer, e galbena secundelor oglindă, și noi rivnim ca brațul să cuprindă într-o mișcare suplă și grea, pămînt și cer.

Tornadoe nimicite și jocuri foarte vechi

Nisipul citeodată se-așază ca un zid, îngroapă în adincuri fantastele-i stindarde, adescori nisipul te-ngheață și te arde, îl ia peste picior pe Euclid.

Adesea vremea doarme în somnu-i ovoid, și poate fi o flotă fugînd în debandadă, sau un coșmar de așchii, sau o spadă, sau în piroga lui un negroid.

Ca într-un seif păstrează orice rid al veacurilor, clipelor, al orei, oștiri măcelărite și victorii, surisul și omorul fratricid.

O pasăre măiastră cu fabulos penaj își face cuib în miezul materiei vrăjmașe, și naște pui de aer, cu penele golașe pe care timpului îi dă în gaj.

Mai suplu ca spinarea-ncordată a unui linx, atunci cînd o pornește după pradă, și mai echilibrat ca o cascadă, mai mutilat decît faimosul Sfinx.

Grăunții plini alunecă, perechi, alunecă perechi ca într-o vraje, și zac în ei, pe inelara plaje, tornadoe nimicite și jocuri foarte vechi.

Timpul mecanic

Blinzi cai de lemn, voi vă rotiți mereu, vă tot rotiți sub baldachinul greu al timpului, ca într-un dans de ingeri, peste victorii calme, spasmodice infringeri. vă învîrțiți cînd cerul e senin, cînd e clepsidra plină cu venin, vă învîrțiți cînd ora se decide să pedepsească crimele perfide, cînd orele iau timpul în răspăr, — blinzi cai de lemn, ce straniu adevăr e în rotirea voastră necurmată! — voi vă roteți și cînd fu tras pe roată bărbatul falnic, visător și demn,

(și roata e făcută tot din lemn), blinzi cai de lemn, în legănări nătînge voi vă roteți cînd lumea a fost scaldată-n singe.

cînd se sfîrși, în fine, acel holocaust, și-n ziua neuitată din August, cînd am sorbit lumina din potire, vă învîrteați și-atuncea în neștire, și astăzi cînd clădim o țară nouă, același lucru, — ce vă pasă vouă? — vă tot rotiți și poate mai faceți și cu schimbul: blinzi cai de lemn, voi nu știți ce e timpul.

Orice secundă ne aparține

Timpul nu poate fi infipt în cui, căci orice timp își are rostul lui cum de frunziș e locuit un pom, așa e timpul, locuit de om, timpul e plin de ripi și de cărări e traversat de fapte și intimplări și nu poate să meargă cum îi place, de pildă: noi dorim să fie pace, noi vrem un timp al păcii și-al gîndului curat,

un timp de nouă ori inaripat din care să dispară invidia opacă, un timp în care armele să tacă, — acesta-i timpul locuit de noi: vrem să dispară spaima sinistrului război care deasupra noastră atîrnă ca o piază, vrem timpul care pacea priveghează, căci timpul fără noi se rătăcește, sau se așază pe saltea, turcește, și nu mai vrea să știe de nimic, dar oamenii îl scutură și-i zic: hai, vino de ne-ajută, timp posac, să le venim noi ăstora de hac, noi te-am creat, tot noi te facem om,

să facem ca teribilul atom să ne ajute, nu să neucidă, hai să curmăm oribila corridă, oricît ar fi de lent și de hapsîn știi că pe vreme omul e stăpîn, orice secundă nouă ne aparține, dacă-o să piară omenirea, cine o să-ți mai dreagă fiecare rid?, ce facem de se-ntimplă stupidul suicid? — să extirpăm din creerele moi ideea de război, și-n loc să strige: Foc! sau Șo pe ei! — din gură să le iasă un stol de porumbei, căci timpul nu-i zăpada privită prin ferestre, e viața-n el păstrată ca-n lăzile de zestre, nu-i așternutul moale pe care să te culci: s-așternem pe planetă un timp de roade dulci, un timp al frumuseții, un timp al înfrățirii, un timp ce poartă nimbul nemuririi, în care să triumfe, nu teama de abis, ci minatul omenirii vis: un timp al libertății și-al muncii roditoare: visul visat de țări și de popoare.

E numai vîntul

E vîntul numai vîntul, mai zise cineva, un filiiit de cîlți și mucava, e vîntul de-altădată ca un teluric cor, e vîntul din castelul Elsinor, e vîntul care taie ca o coasă din turlele de pază, străvechi, de pe terasă,

e vîntul care seacă, de vrea, eternul riu, e vîntul care zvîntă recoltele de grîu, e vîntul de-altă dată ce răscolește marea: A fi sau a nu fi? — iată-ntrebarea. A fi mereu o scăpărare vie în clipele ce trec și-n veșnicie.

ION SALIȘTEANU: Fată cu flori

Dublu Nelson

Se răsuțește-n aer secunda de trei ori pentru entuziaștii spectatori, și ce se-ntimplă-n timpul rotirilor de gheață? — fragment de timp sau un crimpei de viață? —

acest efort măestru al plutirii nu intră oare-n zestrea omenirii? — elastica plutire nu ascunde un șir fără măsură de secunde? — plăcerea de-a pluti nu-nseamnă oare dorința noastră de-a cădea-n picioare? — căci noi sintem acolo pe pojghița de ghiață, chiar dacă nu sintem de față, și timpul își urmează parcurgerea concretă, după o bătălie acerbă sau un bal, în cearcănul patetic și oval pe care-l lasă ochiul rănit pe o manșetă.

459. În anul care vine să trăiești o mie de ani!

460. Ce-ar fi ca, o dată în viață, aerul pe care l-am inspirat să ne iasă din gură sub formă de porumbel? Să ajungă cine știe unde, având în jurul piciorului un inel cu numele nostru.

Geo Bogza

Despre limbajul sportiv

CA orice limbaj special, cel sportiv pare a fi un „jargon“ pentru cel nefamiliarizat cu întinsa gamă a întrecerilor (pardon, competițiilor) de tot felul, în genere fizice. De aceea, într-o vreme, acad. Iorgu Iordan l-a calificat astfel, stîrnind, firește, reacția celor în cauză. Unul dintre aceștia, veteran al învățămîntului sportiv de la noi și autor de numeroase lucrări de specialitate, Victor Bănculescu, se opune acestui punct de vedere, în recenta d-sale carte, **Limbajul sportiv** (*). În subtitlu citim: „O investigație sentimentală“. Înarmat cu o impresionantă erudiție în materie, — dovadă întinsa **Bibliografie** de autori străini și români —, autorul n-a înțeles prin această neuzitată sintagmă, să pună accentul pe sentiment, dar să lase a înțelege totuși că a cercetat cu pasiune trecutul sporturilor, și că-și iubeste specialitatea. Adeseori asemenea bibliografii cuprind și lucrări neconsultate, dar de mare prestigiu, menite să arunce praf în ochii naivilor și celor lesne creduli. Or, autorul nostru îl citează într-un loc pe marele erudit Du Cange, din secolul al XVII-lea, dar omite a-l trece la **Bibliografie**, tocmai ca să nu bată la ochi dorința de a-și etala savanțitul! De altfel, istoricul sporturilor e dublat de un filolog încercat, amator de etimologii rare și controversist de forță.

Astfel, la cuvîntul **șalanger**, sintem avizați noi, ce nu știm engleza, că derivă din **challenger**, iar acest cuvînt, la rîndul său, din lat. **calumnia**. Dumneata, cititorule nefilolog, te vei întreba ce legătură poate fi între calitatea de competitor la un titlu de campion, lucru foarte onorabil pentru un sportiv fruntaș, și aceea, pe drept cuvînt blamabilă, a unei odioase minciuni defăimătoare?

Desigur, nici una! Nu puțin sînt însă în toate limbile acele fenomene, zise de evoluție semantică, prin care cuvintele își schimbă, de-a lungul vremurilor, înțelesul, în bine sau în rău. **Șalangerul** intră așadar în seria cea neagră, din punctul acesta de vedere.

Filologul din Victor Bănculescu se mai miră că vocabula **hoinar** derivă din **oină**, sportul nostru prin excelență național (deși cuvîntul derivă din turcește, cu

*) Editura Sport-Turism, 1984.

înțelesul însă general, de joc). Să-l ascultăm:

„...e regretabil că un joc atît de frumos ca oina a dat — în cuvîntul **hoinar** — persoană care umblă mult și fără țintă, fără căpătii —, un înțeles care nu este caracteristic jucătorilor de oină! de altfel, aceștia își zic **oiniști**, și nu **oinari**!“

Ce așa avea de obiectat? Întii, nu găsesc nimic reprobabil în fapta hoinarului de a umbla fără țintă, de dragul distracției, ba chiar uneori spre a se destinde, după muncă oșbitoare. Apoi, protestez împotriva cuvîntelor „fără căpătii“, adică fără domiciliu fix, ca vagonzii. Aceștia, în vechea limbă a noastră, erau numiți **nemernici**, iar vagabondajul, **nemernicie**. Or, hoinarul poate fi mai adesea un om așezat, decît unul „fără căpătii“. Ierte-mi-se simpatia pentru **hoinăreala**, pe care însumi am practicat-o, între două treburi serioase.

Ca toți sportivii, Victor Bănculescu anexează șahul sporturilor. Asta nu-mi place. Am fost un foarte slab ucenic la acea școală a șahului, care cere o concentrare maximă și este, dacă vrei, un „joc“ de inteligență, neincadrabil decît abuziv printre sporturile care cer forță sau dexteritate, ambele caractere fizice, și mai mult promptitudine în reflexe decît în gîndire (dovadă de timpul de reflecție pe care-l cere cite o „mutare“ la șah). Filologul emérit i-aș face și o altă obiecție, relativă la „erorile reprobate presei sportive“. Este drept că nu și-o însușește în mod expres, dar nici n-o respinge: „omiterea complementului direct al verbelor a **pasa**, a **stopa** (care este totdeauna înțeles) **mingea**.“

În vorbire ca și în scriere, asemenea omisiuni sînt forme concentrate ale gîndirii, implicînd subînțelesul. Și la jocul de cărți (de ce n-ar fi și acesta un sport, ca șahul?) cel cu carte proastă spune **pas** sau **pasez**, adică trece cuvîntul partenerului următor, el abținîndu-se.

Cît despre a **stopa**, cuvîntul are, în afară de sport, sensul reparării mecanice sau cu mina, acolo unde s-a ivit o rupătură. **Micul dicționar enciclopedic** mai dă și sensul opririi bruste a vehiculelor și vai! îl omite pe cel sportiv. În toate cele trei accepții ale cuvîntului, domnește

mai sus-zisa economie verbală, care, de parte de a fi blamabilă, trebuie cultivată, atît oral, cit și în scris.

Victor Bănculescu are slăbiciune la derivatele moderne ale cuvîntului grecesc **agonia**, cu înțelesul **luptă**. Acest sens e păstrat în limbajul existentialist, cu o nuanță doloristă: caracterul agonice al vieții, în care aceasta e privită ca o încercare dureroasă, de luptă cu înseși premisele vieții și ale condiției omenești, ambele patetice. Cînd însă Victor Bănculescu scrie: „Factorul **agonal** în orice joc se bazează pe relația partener-adversar...“, d-sa înțelege factorul de luptă, combativ, fără subînțelesul „agonice“, de natură filosofant-existențială.

UNELE sporturi, însă, din nefericire, implică violența, ca boxul, de pe urma căruia unii și-au pierdut viața. La un joc de rugby, un coleg al meu, mare sportiv, a rupt pantalonul unui adversar, lăsîndu-l puțin cam dezvelit. Asta, ce e drept, se întîmplă rar. Din păcate, la noi, fotbalul practică adesea duritate în joc, cu lovirea și accidentarea adversarului. De altfel, cazurile intră în „regula“ jocului, care s-a asigurată de o promptă asistență medicală. Se știe că asul acestui joc, Balaci, a fost, practic, scos din competiție, spre satisfacția celor ce aveau sarcina să-l „marcheze“, ba chiar să-l „marce“ (alt barbarism, care înseamnă a-i sta față-n față, împiedicîndu-i mișcările).

Apropiată de cuvîntul **as**, cu sensul superlativ, derivat din jocul de cărți, autorul remarcă ironic, la adresa autohtonștilor, care ar dori să „românizeze“ limbajul sportiv, cam prea internațional, că pe românește nu s-ar putea traduce decît prin „birlic“ (as de treflă). Noi însă, în Birlic, îl vedem mereu pe mult regretatul comic, cu nasul său pardonabil, deși prea lung, căruia (actorului, nu nasului!) italienii i-au recunoscut netăgăduita **vis comica**.

O căutare cu luminarea a unor echivalente, românești, din fondul comun al limbii, ar fi o încercare în răspăr cu evoluția universală a vocabularului sportiv. Acesta, incluzînd pe lingă termenii propriu-zis sportivi, și pe aceia ai uneltelor respective, ar depăși numărul de 13 000 (zi treisprezece mii) de cuvinte.

Cine dintre cei mai infocați sportivi, inclusiv eminentii practicanți, le-ar putea ști pe toate?

Unele vocabule sportive neologice, totuși imi displac, ca de pildă **adresă**,

pe care autorul îl traduce cu **precizie**. În limba franceză, sensul exact este **dibăcie**, **dexteritate**. Ca să-i iau însă apărarea, aș spune că o lovitură cu piciorul e efectuată fără **adresă**, cînd nu ajunge, din vina lui, la **adresant** (coechipierul respectiv). Nenumărate sînt, la fotbal, asemenea **pase greșite**, de care profită adversarul, trecînd, grație lor, de la defensivă la atac. Cînd stau la micul ecran și „vizionez“ un meci de fotbal și se produc asemenea **pase fără adresă** îmi mărturisesc o tresărire nervoasă neplăcută. Ce vrei? m-a prins și pe mine în laț această acută maladie a „participării“, în ciuda unor proprii mai vechi judecăți antisportive.

Unul din motivele ce m-au împăcat cu sportul este mereu mai frecventa afirmare a celor mai buni dintre sportivii noștri în competițiile internaționale. Țara noastră cîștigă în prestigiu, numele ei e pe buzele tuturor, locul ei în univers nu mai e necunoscut, valorile sale se extind și în acest domeniu, ca și în altele.

Apoi, ca să fac o altă mărturisire de ordin strict confidențial: din copilărie și adolescență, pînă astăzi, la vîrstă prea înaintată, am rămas deficitar la toate exercițiile fizice, exigibile în gimnastică și în sport. Ca atare, fără să sufăr complexe, admir „vrednicile“ sportivilor din lumea întreagă, și cu deosebire din țara noastră. Dibăcia românului, a celui mai modest din trecut, a fost unanim admirată, cînd instructorii francezi au fost puși să-i învețe pe recruții din primul război mondial să manevreze mitraliera, începînd cu demontarea și montarea ei, românașii noștri au deprins-o, vorba aceea, în doi timpi și trei mișcări, fără a-și bate capul cu teoria. Înarmați cu aceste scule și cu altele, noi am fost imbatabili. Tot așa, în sport, victoriile răsunătoare la recentele mondiale au atestat calitățile poporului nostru: cele innăscute și cele dezvoltate prin muncă dirză, devotată, neîntrepruptă.

Cartea lui Victor Bănculescu, foarte bine scrisă și variat construită, fără pic de pedanterie, ne învață multe, mari și mărunte, în ale sportului. Este un profesor și un călăuz delectabil, de care ne despărțim provizoriu, promițîndu-ne să-l mai consultăm de cite ori am avea nevoie de o lămurire. E, cum se spune azi, „pe undeva“ și poet. Stendhal ar fi spus: „un suflet sensibil“.

Șerban Cioculescu

„Estetica“ după 50 de ani

AR fi atît de multe de spus... M-ar tenta să confrunt recitirile ulterioare cu impresiile studentului de anul I, avînd lecturi de estetică fragmentare și puțin sistematice și care descoperea în cartea lui Tudor Vianu arta de a aprofunda întrebări dificile, rămînînd limpede și simplu. Descoperea erudiția fără paradă, un gest de bunăcuviință intelectuală. Erau menționate cărțile care constituiseră, de cele mai multe ori, doar puncte de pornire pentru construcția proprie. Ar fi de examinat și caracterul acestei erudiții a lui Vianu, calificată uneori nedrept și din fuga condeiului, ca pedanterie. Cînd argumentarea o cere, erudiția îmbrățișează izvoare mergînd de la Platon la esticienii în circulație prin anii treizeci, mai ales la cei germani de care era mai aproape fostul doctorand de la Tübingen. Dar referințele se mărginesc foarte rar să reproducă, trec prin filtrul critic tot ce a fost spus înainte. Ar mai trebui pomenită tocmai în legătură cu sursele o etichetare-șablon, atît de dezmințită de recitiri, cu privire la așa-zisul eclecticism al esteticii lui Vianu, etichetare care ignoră cît de solid se îmbină piesele construcției axate asupra operei ca artefact, urmînd moment cu moment făurirea și comunicarea.

Mi se pare însă preferabil să vorbesc de intonația ce se regăsește și în paginile **Esteticii** și în studiile ulterioare, de stilistică și literatură comparată.

Există — și nu-l putem ignora — un dezechor stilistic între scrisul lui Vianu și dominantele din anii noștri. În perindarea amănunțită a cărților cu care doar ordinatorile mai pot ține pasul, în concurența metodelor atît de diferite, au șanse să se afirme, să dobîndească mai largi rezonanțe, formulele percutante, stilul decis să șocheze, chiar cu prețul îngroșării unei trăsături, al neglijării

nuanțelor. Nu e vorba de șarlatanie, nici de o căutare deliberată a vacarmului. Dar sociopsihologia reclamei și a gazetăriei funcționează și în critică, în filosofie, în estetică. O butadă veche, circulînd prin redacții, destinată să-i formeze pe ucenicii reporterii, spunea că un om mușcat de un ciine nu devine o informație demnă de tipar, un ciine mușcat de un om, da. În forme mai puțin rudimentare, e ușor perceptibilă pretutindeni tendința de a fixa atenția prin șocul vocabulelor și al ideilor. Unele dintre bestseller-urile culturale din ultimele decenii au vehiculat astfel de formule. Vă amintiți de moda Marcuse? Ar fi captat oare — așa cum a făcut-o sociologul pe acela care l-au citit și pe acela care nu l-au citit, dar i-au rostit numele cu reverență, dacă cea mai cunoscută carte din vasta lui operă n-ar fi fost ornată de titlul exploziv: **Om unidimensional**? Lucruri asemănătoare și la alți autori la care există substanță prețioasă. Este coreografia frazelor și ideilor la Barthes. Este stilul criptic, hipertehnicizat al lui Lacan, la care încercarea originală de a suda lingvistică psihanaliza se cufundă în neo-scolastică.

Chiar în anii cînd a apărut, cu atît mai mult în contrast cu modelele zilelor noastre, liniștea intonației lui Vianu, discretă cu care își exprima afecțiunile și repulsiile, pot părea terne. Tonul de la catedră se face cîteodată simțit. Unul dintre marii profesori pe care l-a avut universitatea românească dorește să fie înțeles, nu evită enunțarea faptelor și observațiilor elementare, pe care imediat le corectează și le adîncește. Dar tonul magistral nu e la el suficient. Adversar al retoricii și al caligrafiei, nu și al eleganței stilistice ori al arhitecturii armonioase a ideilor, Vianu nu clamează și nu se încălzește exterior. Cine știe să-l

citească îl percepe ușor idiosincraziile, ca și entuziasmul, întotdeauna potolit exprimate. Un critic deosebit de inteligent și talentat, dar și foarte sincronizat, amator de policromie și de baroc al ideilor, l-ar clasa, poate, dacă Vianu ar debuta în 1984, drept prea timid, prea rece. **Estetica**, de altfel, ca mai toate textele lui Vianu, scrise pentru a comunica, refuzînd cochetăria și scilipirile menite să atragă privirile, cere atenție și răbdare într-o epocă nerăbdătoare, cu ritmul precipitat al trăirii, cu nenumărate forțe ale neliniștii. Dar descoperi la el ceea ce s-a denumit, uneori prea darnic, „poezia ideilor“.

În cartea semicentenară există fatal enunțuri care ne pot apărea astăzi învechite, așa cum atîtea dintre frazele noastre vor apărea — poate și mai curînd — învechite urmașilor. Admirabila parte a tratatului pe care o constituie **Recenzia opera** separă prea etans, după opinia mea, factorii extraestetici de cei estetici. E firesc să llozească — deși le putem descoperi în germene — accentele pe care gîndirea contemporană le pune asupra caracterului activ, modificador de perspectivă, al contactului cu opera de artă. E un fenomen obișnuit, grevează existența oricărui text critic sau estetic, îl află la numele și în cărțile de maximă anvergură. Cît rezistă, în peisajul contemporan, din sistemele artelor propuse de Kant sau Hegel?

La cincizeci de ani de la apariția **Esteticii** și la douăzeci de ani de la stingerea lui Vianu, ne putem pune altă întrebare. Ea se referă la foarte dificila aplicare a termenului de „clasicizare“ în estetică sau în critică. Vocabula este, se știe, polisemică pînă la confuzie. În înțelesul ei de maximă importanță teoretică și practică, clasicizare înseamnă ceea ce continuă să vorbească direct generațiilor, ceea ce se conjugă mereu la prezent. Sigur este că **Estetica** nu rămîne în rafturile bibliotecilor.

Silvian Iosifescu

ION SALIȘTEANU: Portret

În unitate deplină

TOATE călătoriile prin țară, jos la Dunăre și sus în Carpați, în Bucovina și în Moldova, în Maramureș și în Banat, în Transilvania și în Oltenia, în Muntenia și în Dobrogea mi-au dat, la un loc, paginile Istoriei României de demult și de azi și din viitor. Fiindcă, în împrejurările muncii de reporter, n-am văzut numai orașele și satele, într-o continuă înnoire, ci și muzeele, vestigiile și totodată, în luminoasele institute de proiectare, planuri concrete ale chipului deceniilor ce vor veni. Și peste tot se sublinia rolul determinant al maselor în făurirea istoriei și civilizației românești, în transformarea revoluționară a societății, a influenței lor tot mai puternice în contemporaneitate, pentru edificarea unei lumi mai drepte și mai bune, a unui climat de pace, înțelegere și colaborare între națiunile lumii. Mi s-au perindat, astfel, trecind prin muzee și prin bibliotecă deținătoare de străvechi documente și însoțite parcă de sunetul grav al tunnicilor, imagini ale așezărilor de demult, unele întinse pe firul văilor unde e lemnul pentru meșteșuguri și unde sint piatra, aurul și fierul, altele în plină cîmpie, pină jos la Danubiu, unde cresc grînele de care s-au împiedicat caii lui Macedon, unele în vîrf de munte, cuiburi de vulturi, unde se rotesc paștile pentru turme și altele spre malurile bătute mereu de valurile mării — așezările în care părinții poporului nostru au dat la iveală, încă din cele mai străvechi timpuri, un întreg tezaur artistic care exprimă, în formele cele mai vii și originale, bucuria de viață și setea de libertate. Și, cum nu a fost un popor dornic de cuceriri, ci minat de spiritul de a păstra și a transmite urmașilor ceea ce este al său, acești strămoși ai noștri și-au putut întări ființa și firea în așa fel încît încă de la începuturile năvălirilor nu i-a putut scoate din casele și cetățile lor niciodată vreun vrăjmaș, oricît de puternic și înzestrat cu arme ar fi fost el.

Acest adînc adevăr s-a reliefat în întreaga noastră istorie, începînd cu fila de aur a marelui rege Burebista, cel dintîi care a creat un stat demn de respect în Dacia înaintașilor săi, bărbatul get văzut de Eminescu ridicîndu-se dintr-un „popor de zei” pină la noi: „Peste adîncimi de secolii se ridică curcubeii, / Un popor de zei de trecem, căci prin evi de veșnicie / Auzim cetatea sfîntă cu-nmîta-i armonie... / Și ne simțim mari, puternici, numai de-i gîndim pe ei...” „Burebista, bărbatul get care — așa cum l-a descris istoricul și geograful antic Strabon — luînd conducerea neamului său a ridicat pe oamenii aceștia [...] și i-a îndreptat prin sobrietate și ascultare, așa că în cîțiva ani a întemeiat o mare împărăție”. Burebista, care rostește acest ideal de el înfăptuit: „Un singur sceptru să vă întregască, în grai și în credință și în lege”.

A fost acela unul dintre Momentele de început, cu peste 2000 de ani în urmă, ca apoi, ceva mai tîrziu, să se petreacă un Moment și mai răsunător în istorie, subliniat astfel de tovarășul Nicolae Ceaușescu într-una din Cuvîntările sale

privitoare la nașterea poporului român: „Din unirea dacilor cu romanii s-a plămădit, în decursul secolelor, un popor nou, plin de energie și vigoare, moștenitor al marilor virtuți și tradiții ale glorioșilor săi înaintași — poporul român. Păstrînd de la daci setea nestinsă de libertate, voința de a nu-și pleca fruntea sub jugul străin, hotărîrea de a rămîne el însuși, unic stăpîn pe viața și pe soarta sa și continuînd spiritul rațional, judecata și pasiunea creatoare a românilor, poporul român, nou apărut în lume, avea să împlinească, într-o existență de aproape două milenii, un eroic, zbuțuit și măreț destin istoric, dezvoltîndu-se continuu și afirmîndu-se cu putere în rîndul popoarelor și, astăzi, al națiunilor lumii”.

Se naște, așadar, pe o străveche vatră, un popor nou, cel care „fiind născut din simbioza dacilor cu romanii, două dintre marile popoare ale antichității, ai căror exponenți simbolici sint două personalități proeminente ale epocii — Decebal și Traian — poporul român a păstrat și a dezvoltat marile virtuți moștenite de la strămoșii săi, dîndu-le dimensiuni noi pe măsura evoluției sale istorico-sociale”.

Omul acestui popor este, prin urmare, locuitorul din totdeauna al patriei române. Omul pămîntului românesc, cel care păstrează ființa multimilenară a neamului la Dunăre și în Carpați, de la Mare pină în Maramureș. Și trec peste el, distrugîndu-i casa, migratorii, iar legiunile romane se retrag, dar el se apără și-și repară casa și rămîne de veghe pe pămîntul său și e îngăduitor cu cei care vin și se leagă cu el într-o prietenie cu pecete istorică, fiindcă, așa cum subliniază secretarul general al partidului, „În aceste împrejurări, poporul nostru, aflat încă în plin proces de cristalizare a fizionomiei sale etnice și spirituale, a rămas să facă față singur, prin propriile-i forțe, valorilor migratoare ce aveau să treacă peste teritoriile sale. În veacul vastelor mișcări demografice, în vecinătatea țării noastre s-au așezat unele populații migratoare; după cum se știe, între acestea s-a populat și poporul nostru s-au statornicit de-a lungul timpului relații de prietenie și în-țajutorare reciprocă de conviețuire pașnică și colaborare.” Și mai departe: „În această perioadă, unele populații, cum sint maghiarii, germanii, slavii, tătarii și alții, s-au așezat pe teritoriile locuite de români, legîndu-și pentru totdeauna soarta de poporul nostru, muncind și trăind împreună făurind laolaltă progresul material și spiritual, luptînd cot la cot pentru libertate și independență, pentru dreptate socială și o viață mai bună”.

SI iată acest salt peste sute și sute de ani de istorie plină de zbuțuit și de jertfe date vieții libere, vișate de atîtea și atîtea generații, cînd toți fiii țării, într-o unică voință, își dăruiesc forțele înfloririi patriei lor comune, România socialistă. În anul pe care l-am încheiat, 1984, anul celui de a 40-a aniversării de la Marea noastră Revoluție și totodată anul celui de-al XIII-lea Con-

UNITATE —
pictură de
Geta Mermeze

gres al partidului, Congres ce deschide României perspectivele făuririi societății comuniste, s-a făcut bilanțul mărețelor înfăptuiri în toate domeniile activității poporului român, în noua sa epocă istorică.

Între celelalte forumuri ale democrației noastre socialiste, vineri, 27 decembrie 1984, a avut loc Ședința comună a consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană în cadrul căreia tovarășul Nicolae Ceaușescu, abordînd tema rezolvării marxist-leniniste a problemei naționale în țara noastră ne-a dat, prin Cuvîntarea ținută cu acel prilej, un remarcabil document în care sint cuprinse teze de o înaltă principialitate comunistă, bazate pe practica atît de vizibilă desfășurată în România, în virtutea căreia deplina egalitate între oamenii muncii români și cei aparținînd altor naționalități a devenit lege a construcției noii noastre societăți.

Făurită în focul luptei pentru eliberarea socială și națională, prietenia frățească dintre oamenii muncii români și cei de altă naționalitate s-a întărit și consolidat în procesul construcției socialiste. Conviețuind, luptînd pentru înflorirea patriei lor comune, oamenii muncii români și cei aparținînd naționalităților conlocuitoare alcătuiesc în prezent, împreună, marea familie a României socialiste. Idealul? „Problemele fundamentale ale tuturor oamenilor muncii — subliniază în Cuvîntarea tovarășul Nicolae Ceaușescu — fără deosebire de naționalitate, ale întregului nostru popor constau în înfăptuirea obiectivului strategic al Partidului Comunist Român, a Programului de făurire a socie-

tății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea fermă spre comunism”. Și, astfel, tot împreună vom munci într-o deplină unitate în jurul partidului și al secretarului său general, pentru înaintarea neabătută a patriei în noua ei etapă de dezvoltare, strălucit prefigurată în hotărîrile Congresului al XIII-lea.

Acesta e liantul care-i unește pe toți oamenii muncii din România în jurul partidului, al secretarului său general. În acest chip, România trebuie privită ca un stat național în care trăiesc și naționalități conlocuitoare, participante active la înălțarea și înfăptuirea visului ei de aur — era comunistă! E civilizația înaltă pe care o realizăm cu toții pentru toți. E un principiu de bază al unui popor moral. Fiindcă, avînd o etică profundă, făcînd din omie lege, legea însăși devine profund umană și deci dreaptă în esența și virtuțile ei. Referîndu-se la faptul că de-a lungul istoriei de secole, într-o serie de regiuni ale României au muncit și au luptat laolaltă români, maghiari, germani, sirbi și alte naționalități, tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază: „Împreună au făurit tot ceea ce se află pe aceste meleaguri; împreună au luptat împotriva asupra și a nedreptăților, pentru o societate fără exploatare, o societate a dreptății sociale și naționale. Prin lupta lor comună au înfăptuit revoluția de eliberare; prin lupta comună au realizat societatea socialistă, nivelul ridicat de viață de astăzi al poporului nostru”.

Vasile Băran

Scrisoare deschisă către un incidental tovarăș de călătorie

DRAGA PRIETENE,

Imi permit această formulă în urma felicitării tale atît de calde pe care am primit-o în aceste zile și pentru care îți mulțumesc. Și eu îți amintesc cu plăcere de călătoria noastră comună în zilele de 16—18 august al acestui an de la București la Berlin de unde, apoi, fiecare din noi a plecat mai departe. Dar, totodată, convorbirile și discuțiile noastre purtate două zile și două nopți lungi în cetate m-au pus pe gînduri, iar întrebările dumitale atît de interesante, care însă ogîndeau o completă necunoștință de cauză m-au intristat: de ce oare te știe atît de puțin despre existența unei populații destul de numeroase (300 000) de naționalitate germană din România și de ce viața noastră este complet greșit înțeleasă în concepția unor oameni din străinătate? Te-ai mirat de la început așînd că sint cetățean român, că vorbesc „atît de corect și mai ales fără nici un accent” limba germană și m-ai întrebare de cînd trăiesc în această țară. Așa a început de fapt discuția noastră, iar cînd ți-am răspuns că stau în România de aproape 800 de ani a fost necesar, desigur, să-ți istorisesc amănunte. Nu este cazul să repet aici, deoarece aceste fapte sint arhicunoscute la noi de orice copil. Trecînd pe teritoriul Ungariei, am conversat cu grănicerii și vameșii acestei țări în limba lor. Un nou motiv de mirare pentru dumneata. Ți-am spus că la noi trăiesc, alături de poporul român, maghiari, germani, sirbi și alte naționalități, iar abcedarele sint tipărite la noi în peste 10 limbi, fiecare naționalitate avînd dreptul să învețe în limba ei maternă. Tot așa și copiii mei au urmat școala, cu limba de predare germană, în București, recunoscută ca o școală de renume.

Ne aflăm în preajma zilei noastre naționale, 23 August, și am scos, cum îți amintești, un exemplar al cotidianului „Neuer Weg”, care publicase o poezie de

a mea, dedicată acestei aniversări. Te-ai mirat din nou că avem „și un ziar în limba germană”, întrebare pe care am rectificat-o imediat, informîndu-te că am avut doar un ziar, ci aproape 10 publicații, atît ziare cit și reviste științifice sau literare, printre care și, în limba germană, „Neue Literatur”, organ al Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România. Firească a fost întrebarea care a urmat: Ce a însemnat această zi de 23 August pentru populația germană din România? Dragă prietene, repet răspunsul meu sincer de atunci: pentru unii din noi a însemnat trezirea dintr-un coșmar, iar pentru alții — frică de viitor și nesiguranță, deoarece circulau fel de fel de zvonuri, iar teama cea mai mare era că va trebui să părăsim patria noastră. Istoria ne-a dat răspunsul. Niciodată n-au fost „izgoniți” din România germanii, sau cetățenii de alte naționalități, așa cum s-a întimplat în alte țări, iar cînd, în anul 1948, a apărut Decretul cu privire la rezolvarea problemei naționalităților în România și s-au înființat primele ziare, edituri de stat, emisiuni de radio (azi și de televiziune), cînd au fost, în 1949, primiți primii scriitori de limbă germană, printre care și subsemnatul, în Uniunea Scriitorilor, cînd, pușîn mai tîrziu, s-au înființat primele gospodării colective în care au fost primiți și țărani de naționalitate germană, a început într-adevăr o nouă viață și pentru noi.

Sîntem apreciați de confrății noștri români și de alte naționalități ca oameni harnici și cinștiți, pe care te poți bizui, iar reprezentanții noștri fac parte din toate forurile de conducere ale societății, inclusiv Marea Adunare Națională — parlamentul nostru. Imi pun din nou întrebarea de ce nu sint cunoscute aceste fapte dincolo de hotarele noastre, de ce se așterne tăcerea asupra lor? Emisiunile în limba germană ale postului de radio București emit zilnic de trei ori știri și informații, iar redacția primește lunar

circa 1000 de scrisori din străinătate care dau unele sugestii pentru alcătuirea emisiunilor sau exprimă dorințele ascultătorilor. Dar ce înseamnă acești 1000, poate 2000 de oameni informați, față de zeci de milioane din aceste țări care nu cunosc adevărul? Noi expunem, anual, la Tîrgul cărții din Frankfurt pe Main, aparițiile editoriale atît ale scriitorilor români, cit și ale celor germani. Dar la supraoferta acestui tîrg, desigur standul românesc se aseamănă cu o insulă mică într-un ocean. Se întîmplă însă și altfel: așa, de pildă, din R.D. Germană au fost comandate recent 50 000 exemplare din cartea semnată de Erika Hübner-Barth, Povestiri din pădurea de o mie de basme (Geschichten aus den Tausent-mädechenwald), apărută la Editura „Kriterion”, care editează cărți în limbile naționalităților conlocuitoare. (Și acest lucru există la noi!)

Dragă prietene, ți-am povestit, vorbind despre toate, și intenția mea de a discuta la Viena cu autorul austriac Peter Turini (a cărui piesă, Romanța tîrzie, tradusă de mine în colaborare cu Alexandru Stark, se joacă cu mare succes la Teatrul Foarte Mic din București), despre posibilitatea de a pune în scenă, la secția germană a Teatrului de Stat din Sibiu, piesa sa, Der tollste Tag (Ziua cea mai nebună). Și acest fapt a fost o nouă noutate pentru tine. Te-am informat că nu avem numai această scenă, ci chiar Teatrul German de Stat din Timișoara, care, anul trecut, și-a sărbătorit jubileul. Aceste două formații întreprind și turnee în țară, așa că populația de naționalitate germană are posibilitatea de a viziona, chiar de mai multe ori pe an, în localitățile sale, piese în limba maternă.

Și să nu uităm formațiile de amatori, care pun în scenă piese de teatru într-un act, de multe ori chiar în dialect-

ul sășesc sau șbăvesc, corurile care cîntă în limba germană și care participă cu succes la marea mișcare artistică de masă „Cîntarea României”, ca și echipele de dansuri purtînd frumoasele costume tradiționale germane. La noi folclorul nu e un folclor muzeistic sau creat anume pentru turiști. Tot anul se țin și astăzi tradiționalele obiceiuri și sărbători moștenite de la strămoșii noștri, iar la nunțile din sate participă întreaga populație, purtînd costume naționale, tipice pentru fiecare regiune. Tîneri și vîrstnici, de ce să nu spunem, se duc în aceste veșminte oneori și la biserică, iar multe din aceste biserici fortificate, datînd de sute de ani, au fost restaurate cu investiții însemnate din partea statului. Iar la noi, bisericile din toate conșterile sint deschise, iar preoții salariați de către stat — o altă dovadă de libertate a cultelor.

TOATE aceste fapte mi-au venit acum din nou în minte, deoarece în aceste zile a avut loc Ședința comună a consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană, chiar sub președinția secretarului general al partidului, președintelui Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Nu este aceasta o altă dovadă de importanța pe care o acordă partidul și statul vieții naționalităților din țară? De la tribuna acestui înalt for au vorbit muncitori, tehnicieni, ingineri, oameni de artă și cultură, cercetători și din rîndurile populației germane, abordînd deschis toate problemele. Menționez că nu fac parte din acest consiliu, așa cum nu sint nici membru de partid, deoarece după părerea mea nu este necesar un carnet de membru în buzunar pentru a fi un om cinstit, dar încerc prin toată activitatea mea literară să contribuie la o cunoaștere mai bună a literaturii țării mele în străinătate, la răspîndirea adevărului vieții noastre și a realităților existente în România.

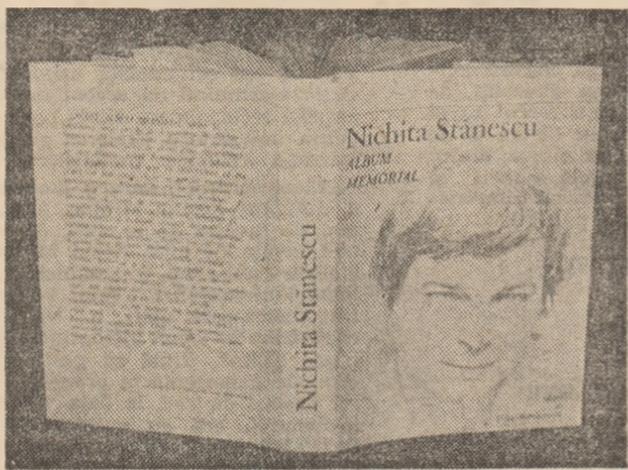
Sper că vei reveni în curînd în România, și te vei convinge singur de cele spuse.

Cu salutări cordiale,

Franz Johannes Bulhardt

29 decembrie 1984

Album memorial Nichita Stănescu

SUB egida revistei **Viața Românească**, a apărut albumul memorial **Nichita Stănescu**, alcătuit și redactat de Gheorghe Tomozei*, excelentă prezentare grafică semnată de János Bencsik. Valoarea lucrării stă în cuprinderea a numeroase informații precise privind viața și opera celui mai mare poet din România (și poate nu numai din România) din perioada de după război. O înfiorare naivă în fața misterului creației apare și în acest volum elegant (greu de obținut!).

Elementele care asigură această concretețe sînt de trei categorii: date biografice, texte inedite și fotografii.

Date biografice referitoare la Nichita Stănescu, atât de numeroase și sistematic prezentate, n-au mai apărut pînă acum. Meritul principal îi revine tinărului critic și istoric literar Dan Alexandru Condeescu, care s-a mobilizat ca nimeni altul și a făcut investigații minuțioase în legătură cu ascendenții poetului pînă la a treia și chiar a patra generație, cu anii copilăriei, cu studentia etc. și, bineînțeles, cu împrejurările în care s-a produs moartea. Deosebit de revelatoare sînt informațiile privind originea lui Nichita Stănescu, pe linie paternă, Matei Stănescu, străbunicul, Hristea Stănescu, bunicul, și Nicolae Stănescu, tatăl, ilustrînd treptată subțiere a unei familii de „comersanți” pînă la lujerul de crin, Nichita Stănescu, menit să rămînă în istoria literaturii române. Comentariul discret și inteligent al lui Dan Alexandru Condeescu evidențiază și „ploieștenismul” care a prezidat la formarea poetului, începînd de la ciclul de poeme argotice

* Nichita Stănescu, album memorial editat de revista **Viața Românească**. Alcătuit și redactat de Gheorghe Tomozei. Prezentare grafică și tehnoredactare, János Bencsik.

scrise în adolescență și pînă la cultul sau pînă la „rîsul-plînsul” specific locului și — ciudată întîmplare — specific secolului douăzeci. Mama, Tatiana Cereaciucchin, născută „la Voronej” într-o familie de condiție nobilă din părțile Donetului, ni se înfățișează, în acest documentar, ca răspunzătoare de un anumit mister al farmecului poetului.

O mare (și mult așteptată!) surpriză o constituie zecile de pagini de texte inedite, stabilite de Gheorghe Tomozei și, multe dintre ele, comunicate de Dora Stănescu, văduva poetului. Laudele exagerate și mistificatoare, ca și posibilele contestatii la adresa poeziei lui Nichita Stănescu se spulberă ca prin miracol la contactul cu oricare dintre versurile sale și lasă loc unei incintări pure. Fără a cădea la rîndul nostru într-o admiratie extatică, trebuie să recunoaștem că tot ce a scris Nichita Stănescu, chiar și în momentele cînd în mod evident l-a lipsit inspirația, are o frumusețe aparte, un fel de vibrație de argint. „Eu mă trag dintr-o stea căzătoare / prăbușită în marea cea neagră și mare / sîrînd-o cu sare / și cu vietăți oarecare” — acesta este tonul, de răsfat al inteligenței, de tandrețe neintermediată între poet și cosmos, care ne cucerește de fiecare dată. Două aspecte ne atrag atenția citînd ineditele. În primul rînd, bogăția inepuizabilă a creației lui Nichita Stănescu care, ca și Tudor Arghezi, inspira aer și expira cuvinte, făcînd imposibilă o evidență completă a versurilor compuse de-a lungul vieții. Aproape toți cei care l-am cunoscut, fie și în treacăt, pe poet, avem printre hirtile noastre de preț și cite un manuscris de-al lui Nichita Stănescu sau măcar cite o poezie dictată de el, într-un moment de exuberanță. Albumul editat de **Viața Românească** aduce o avalanșă de asemenea

texte, prilej de delectare neasemuită. Al doilea aspect demn de semnalat îl constituie o unitate în diversitate, o consecvență de fond a nichitastănescianismului, al cărui fragmentarism, proteism etc. nu reușesc să devieze poezia spre cu totul altceva. Poemele lui Nichita Stănescu, chiar și nesemnate, se pot identifica relativ ușor, chiar și dacă le-am scufunda într-un noian de producții epigonice. O trăsătură caracteristică este, printre altele, un contrast de efect între o voință de a proclama adevăruri, cu autoritatea unui Moise, și o grație feminină. Gesturile „bărbătești” ale lui Nichita Stănescu se frîng mereu la jumătate din cauza acestei feminități innăscute și indecizia lor ne mișcă așa cum ne-ar mișca imaginea unui cavaler medieval în armură care s-ar apleca să culeagă o floare.

Un studiu separat, realizat de un fizionomist, sau un poem în proză ar putea să inspire bogata colecție de fotografii inclusă în album. Figura de „inger rebel” a lui Nichita Stănescu ne apare în toate ipostazele posibile, de la aceea de om dezarmat în fața vieții și pînă la aceea de titan traversat de stări vizionare. Succesiunea atitudinilor evidențiază și un teatralism, specific personalității poetului. Dar lucrul care ne impresionează cel mai mult privind aceste documente fotografice este valoarea lor de dovezi că poetul a existat. Deși l-am auzit de atîtea ori vorbind în public și l-am întîlnit adesea și pe stradă, cu zîmbetul său plin de sfială, tot nu ne vine să credem că Nichita Stănescu a fost un om ca și noi, că purta un pulovăr, că avea părul blond etc. Anul care a trecut de la moartea sa ni l-a îndepărtat foarte mult, l-a transformat definitiv în legendă, astfel încît avem nevoie de noi și noi probe ale existenței sale reale.

În volum figurează și numeroase texte, editate sau inedite, despre Nichita Stănescu, semnate de Ioan Alexandru, Cezar Baltag, George Bălăiță, Eugen Barbu, Ana Blandiana, Geo Bogza, Nicolae Breban, Emil Brumar, Ov. S. Crohmălniceanu, Ion Gheorghe, Gheorghe Grigurcu, Mircea Ivănescu, Nicolae Manolescu, Dumitru Micu, Eugen Simion, Marin Sorescu, Constantin Țoiu, ca și de foarte mulți alți scriitori, editori, pictori ș.a.m.d. Dira luminoasă (spirituală Cale Lactee) lăsată în conștiința contemporanilor certifică, la rîndul ei, faptul că Nichita Stănescu a existat și că existența lui n-a fost în zadar.

Alex. Ștefănescu

PRIMA VERBA

Din memoria afectivă

■ **VIOLETA MIRON: Cocostire sau nalbă** (Ed. Cartea Românească). Un roman din povestiri, adunîndu-și materia din memoria afectivă a personajului narator și restituînd-o în haină epică după criteriul aducerii aminte; un pretext unificator al sumedeniei de amintiri ce nu se leagă nicicum între ele altfel decît prin prezența subiectului posesor există totuși: o călătorie a două familii de tineri intelectuali (între care și naratoarea) la domiciliul rural, liber ales, al unui fost coleg de studii, un week-end cu mașina la țară; e însă un pretext care mai mult desparte decît aliază intrucît între întîmplările periplului și ale scurtei șederi în întîmplările pe care naratoarea, izolîndu-se întru odihnă de avîntul baic al companiilor, și le amintește din biografia personală, mai recentă sau mai îndepărtată, nu se creează nici o clipă acea tensiune motivațională care să le justifice juxtapunerea și nici acel climat de interes comun pentru semnificativ; în afară de faptul că tot ce se întîmplă atît în planul așa-zicînd real (întîlnirea colegială și noaptea veselă ce-i urmează) cit și în planul fictiv (episoadele sustrase memoriei afective în momentele de reverie solitară ale autoarei) este de o ireproșabilă banalitate, nimic nu îngăduie accesul celor două șiruri de evenimente la o semnificație literară care să treacă dincolo de a unui jurnal de viață domestică; situațiile narate în linia aducerii-aminte au un repertoriu cu totul și cu totul comun, iar personajele ce apar de-a lungul lor vorbesc foarte mult (cam prea mult dacă

ținem seama că și dialogurile fac parte din fondul memoriei afective, în orice caz să ții minte atîtea fraze rostite cîndva de diverși nu-i lucru ușor!) dar și foarte puțin interesant; la fel stau lucrurile cu situațiile și personajele din linia pretextului, a week-end-ului; încolo, acest minim de semnificație este transcris într-o frazeologie vioale, firească, atractivă, povestirile cuprînzînd, cum exact observă M. Iorgulescu pe coperta cărții, „pagini de aparență dezinvoltă, jovială, răsucite între ironie și amărăciune, cu grimasa întoarsă în suris, multiplu semnificative, ca o împuscătură cu alice, risipite după o știință precisă a imprăștierei, oscilînd între ceea ce se spune, ceea ce se presupune și ceea ce nu se spune, fiind totuși elocvente ca un discurs fluvial și concentrate la dimensiunile unei însemnări fugare, așa, acolo...”; în ciuda faptului că e bine scris, romanul Violetei Miron lasă din pricina lipsei de miză epică impresia unei aglomerări superficiale, produse ca să fie, așa, acolo...

■ **ILIE TRAIAN: Lună falsă** (Ed. Albatros). Povestiri de factura amintirilor din copilărie, cu o voluptate a „reiterării odinioarei” remarcabilă, vîndînd putere de observație a comportamentului infantil și a psihologiei țărănești; cu economie de mijloace, apelînd adică doar la acele artificii stilistice necesare unei pete de culoare, autorul se apropie de evenimentele proprii biografiei cu o nostalgie deloc romanticoasă, severă în atitudine și prudentă în ispita (inevita-

bilă) de a idealiza copilăria; relațiile copilului cu părinții, frații, prietenii, lumea satului într-un cuvînt sînt evocate nu din dorința de a le rectifica judecătorește semnificația originară cognitivă, ci, din contră, cu grijă față de restituiră a celui parfüm specific virstei; într-adevăr povestirile eliberează, și acesta e poate principalul lor merit în ordine literară, o impresionantă cantitate de existență în care bucuria, tristețea, sentimentalismul și realismul se întrepătrund cu naturalețe și expresiv; fără să aducă lucruri noi, de observație sau de scriitură, într-un domeniu epic atît de mult călătorit cum este copilăria, Ilie Traian reușește să fie personal în factologie și firesc în narațiune; există chiar o anume acuitate dramatic-lirică în paginile sale, mai cu seamă în cele dedicate relațiilor copilului care a fost cu cîii sau în cele ce povestesc despre relațiile aceluiași copil cu fratele mai mare; în ambele aceste linii epice e notabilă și finețea decodării respectivelor relații; în fond personajul prozatorului, același în mai toate povestirile, e un copil pe cit de sensibil pe atît de mucalit, trăind în limitele normalității evenimentelor virstei, bucurîndu-se și intristîndu-se copilărește, destul de știutor pentru a nu cădea (și prin el nici autorul) în capcana falselor problematizări care mai întîmpină literatura copilăriei și destul de naiv pentru a se mai putea mira de ceea ce descoperă.

Laurențiu Ulici

Calendar

- 1.I.1947 — s-a născut George Virgil Stoescu.
- 1.I.1948 — s-a născut Dumitru M. Ion.
- 2.I.1914 — s-a născut Petre Paulescu.
- 2.I.1920 — s-a născut Francisc Păcurariu.
- 2.I.1933 — s-a născut Ion Băieșu.
- 3.I.1906 — s-a născut Elena Costache Găinariu-Varone.
- 3.I.1916 — s-a născut Ada Orleanu.
- 3.I.1967 — a murit Alfred Margul Sperber (n. 1898).
- 4.I.1877 — s-a născut Sextil Pușcariu (m. 1948).
- 4.I.1931 — s-a născut Nora Iuga.
- 4.I.1933 — s-a născut Tudor Baltes (Iosif Bucur, m. 1979).
- 4.I.1942 — s-a născut Ovidiu Holînceanu (m. 1973).
- 4.I.1977 — a murit Horváth István (n. 1909).
- 4.V.1878 — s-a născut Emil Gârleanu (m. 1914).
- 5.I.1909 — s-a născut Bazil Grui.
- 5.I.1922 — s-a născut Ion Tomoioga-Maramureșanu.
- 5.I.1923 — a murit Adam Müller Guttenbrunn (n. 1852).
- 5.I.1940 — s-a născut Ion Iuga.
- 5.I.1926 — s-a născut Ioan Costea.
- 5.I.1972 — a murit George Dan (n. 1916).
- 5.I.1978 — a murit D. Ciurezu (n. 1900).
- 5.I.1981 — a murit Laura Mihail Dragomirescu (n. 1893).
- 6.I.1833 — a murit Nicolae Stoica de Hateg (n. 1751).
- 6.I.1802 — s-a născut Ion Heleade Rădulescu (m. 1872).
- 6.I.1906 — s-a născut Mihail Novac.
- 6.I.1918 — a murit Oreste Georgescu.
- 6.I.1943 — s-a născut Ion Drăgănoiu.
- 6.I.1972 — a murit Dinu Bondi (n. 1905).
- 6.V.1881 — s-a născut Ion Minulescu (n. 1944).
- 6.V.1897 — s-a născut Ionel Teodoreanu (m. 1954).
- 7.I.1882 — s-a născut Ion Chiru-Nanov (m. 1917).
- 7.I.1918 — s-a născut Ion Frunzetti.
- 7.I.1923 — s-a născut Nicolae Popescu-Bogdănești.
- 7.I.1926 — s-a născut Mircea Sintimbreanu.
- 8.I.1891 — s-a născut Al. Cesar T. Stoika (m. 1941).
- 8.I.1915 — s-a născut Aurel Tita.
- 8.I.1974 — a murit Eliza B. Marian-Godeanu (n. 1904).
- 8.I.1978 — a murit Sarina Cassvan (n. 1894).
- 9.I.1900 — s-a născut Henriette Yvonne Stahl (m. 1984).
- 9.I.1912 — s-a născut Ștefan Stănescu (m. 1956).
- 9.I.1934 — s-a născut Mircea Tomus.
- 9.I.1952 — s-a născut Richard Wagner.
- 9.I.1961 — a murit Radu Cloculescu (n. 1901).
- 9.I.1978 — a murit Szemplér Ferenc (n. 1906).
- 9.I.1944 — s-a născut Grid Modorcea.
- 10.I.1493 — s-a născut Nicolaus Olahus (m. 1568).
- 10.23.I.1873 — s-a născut Haralambie Lecca (m. 1920).
- 10.I.1913 — s-a născut Ion Moldoveanu (m. 1939).
- 10.I.1915 — s-a născut Petru Marinescu.
- 10.I.1919 — s-a născut Fenyl István.
- 10.I.1920 — s-a născut Al. Cerna-Rădulescu.
- 10.I.1927 — s-a născut Ion Serebreanu.
- 10.I.1932 — s-a născut Otilia Nicolescu.
- 11.23.I.1878 — s-a născut Zaharia Bărsan (m. 1948).
- 11.I.1926 — s-a născut Leonid Dimov.
- 11.I.1935 — s-a născut Domițian Căseanu.
- 11.I.1943 — s-a născut Florin Manolescu.
- 11.I.1957 — a murit I. U. Soricu (n. 1882).
- 11.I.1972 — a murit Eugeniu Speranția (n. 1888).
- 12.24.I.1866 — a murit Aron Pumnul (n. 1818).
- 12.I.1909 — s-a născut Măliusz József.
- 12.I.1914 — s-a născut Traian Șelmaru.
- 12.I.1920 — s-a născut George Maria Prina (m. 1979).
- 12.I.1926 — s-a născut Al. Andriescu.
- 12.I.1937 — s-a născut Aurel Storin.
- 12.I.1941 — s-a născut Anda Raicu.
- 13.I.1921 — a murit Ioan Caragian (n. 1840).
- 13.I.1931 — s-a născut Andrei Băleanu.

ROMÂNIA — PREZENT ȘI VIITOR

Ianuarie — cronică deschisă

SINTEM la început de An nou, și, ca întotdeauna în astfel de clipe, ni se pare că o luăm de la capăt. De fapt, continuăm. Continuăm, chiar dacă ne aflăm în alt punct al existenței noastre sau al istoriei. Chiar dacă în astfel de clipe avem o altă reprezentare a Timpului, dacă nu simțim indiferență față de Timp, și n-avem cum fi.

Se deschide un nou ciclu de muncă și de creație, și oamenii, asemenea constructorilor care au isprăvit de ridicat un etaj, surd o clipă fragmentului încheiat de operă, trăind în același timp, frenezia sporită a asalturilor care-i așteaptă. Aici, la Dunăre și Carpați, în acest spațiu al armoniilor cîntat de toți călătorii, în acest binecuvîntat loc geografic în care viscoalele ier-nii, ca și căldurile verii, par doar niște ciocniri mai energice de diapazon într-o partitură simfonică ce se compune ciclic, rotund, singura încordare a lui ianuarie este cea a oamenilor.

Dens în evenimente, adevărat concentrat de istorie, anul pe care l-am încheiat, cel de al patrulea al cincinalului — al unui cincinal pus pisc peste panorama construcției socialiste în România — va rămîne un an memorabil în cronică devenirii noastre prin încordările la care am vibrat, prin multiple solicitări la care am răspuns, prin accelerarea cursei pentru realizarea marilor noastre proiecte de dezvoltare, prin tot ceea ce se cheamă, în semnificație românească, efort cotidian. Am încheiat cu bine acest an, sintem mai bogați cu o vîrstă a forței țării, mărturisit prin mari succese pe toate planurile, mai bogați în cunoașterea posibilităților și resurselor noastre, știm mai clar ca oricînd ce sintem, ce vrem, ce putem să fim, ce calități trebuie să ridicăm la încandescentă, ce slăbiciuni trebuie să înfrîngem.

Căci a fost anul al cărui hotăr spre mine, cu tot ceea ce notiuena de hotăr implică pe scara timpului, ca nouă calitate a existenței sau a istoriei, a fost marcat de un eveniment de excepțională însemnătate, ale cărui reverberații sînt încă vii în conștiința noastră, Congresul al XIII-lea al partidului, forum al marilor idei constructoare de țară și de om, deschizătoare de drum și de epoci. A fost anul lîngă al cărui hotăr, ca totdeauna în momentele mari, de covîrșitoare importanță pentru destinele națiunii, partidul și țara și-au ascultat conducătorul. Strălucit Raport al Comitetului Central, prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, înalt model de abordare creatoare a problemelor de esență ale civilizației noastre și ale lumii în care trăim, s-a constituit, ca totdeauna, într-un document de relevanță istorică, într-un sistem de idei, de orientări și de directive a cărui eficiență practică este deopotrivă imediată și de durată, într-un inestimabil tezaur al noului, într-un generator de energie națională de o unică forță. De la tribuna înaltului forum, prin vocea cea mai autorizată a neamului, s-au rostit astfel, cu pasiune și cu luciditate, cu adîncă înțelegere științifică și cu ardentă vibrație patriotică, cu spirit critic și cu amplă cuprindere vizionară, acele adevăruri fundamentale, prin care o țară, o națiune își pot înțelege în profunzime și împlini în major menirea. Am trăit, ascultînd Raportul secretarului general al partidului, certitudinea că România, azi, mai mult ca oricînd, este aptă să răspundă din plin nedejilor care din veac scinteiază pe chipul ei. E o certitudine pe care ne-o dă însăși condiția fizică a acestei țări, care a intrat, în această epocă de impetuoasă istorie, în era performanțelor, a recordurilor în știință și tehnică, a dinamismului economic și social, cu tot ceea ce implică ele în calitatea vieții, în larga și complexa împlinire a omului. Cinci-oane de hectare irigate, va însemna — în anul în care vom celebra jubileul celor două decenii de la Congresul al IX-lea — peste 1 850 de noi capacități de producție, centri vitali ai organismului nostru economic, va însemna 3,5 milioane de hectare irigate, însemna 750 de mii de noi apartamente, cifre care propun, în tabelele de valori ale veacului, niște indici de forță cum puțini se încumetă să propună. Este ideea noastră de ritm, este măsura noastră asupra timpului, este răspunsul nostru la stringența istoriei, la comandamen-

tele devenirii. Un răspuns care înseamnă eforturi mari, adesea excepționale, ca să ne smulgem din vechea gravitație a înapoierii, ca să escaladăm într-un timp cit mai scurt piscurile spre care tindem.

E aici opera unui întreg popor, devenit o singură ființă cu munca și cu creația sa, nutririi ambițiilor și eforturi mari, dar conștient de necesitatea lor. „Tot ce am înfăptuit — arată cirna-ciuul destinului național la tribuna înaltului forum al comunistilor — este rezultatul muncii eroice, pline de abnegație, a minunatei noastre clase muncitoare, care își îndeplinește cu succes misiunea istorică de clasă conducătoare a societății socialiste românești, a minunatei țărăniști cooperatiste, care, în alianță cu clasa muncitoare, aduce o contribuție de seamă la întreaga dezvoltare a patriei, a noii noastre intelctualități, strîns legată de clasa muncitoare și țărăniști, care are un rol tot mai important în transformarea revoluționară a societății. Mersul nostru neabătut înainte este rodul activității tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, a întregului popor, strîns unit în jurul partidului — forța politică conducătoare a națiunii noastre socialiste”.

De pe soclul cuceririlor de azi, imaginea viitorului, desprinsă din același strălucit Raport, din Directivele și din celelalte documente programatice ale marelui forum, se ridică întreaga țară de la Dunăre și Carpați, cu toți oamenii ei, cu toate reliefulurile creației și piscurile încrederii, spre o boltă cîndva ascunsă în norii incertitudinii, azi limpede, limpezită prin planuri cutezătoare și în același timp realiste, spre un orizont dificil de cuprins, tocmai fiindcă e foarte larg, dar apropiat și intim prin însuși faptul că toate cheile lui sînt în mîinile noastre. Directivele de dezvoltare economico-socială în cincinalul 1986—1990 și orientările de perspectivă privind evoluția României pînă în anul 2000, oferindu-ne o nouă măsură a timpului, socotit nu în lungime, ci în intensitate, nu prin curgere liniară, nu prin adăunare de ani și zile, ci printr-un dinamic urcuș spre culmi, prin noua calitate a eforturilor înaintării, ne așază în față ziua cînd „România va deveni o țară industrial-agrară, multilateral dezvoltată, care va asigura condiții de viață, conform cerințelor științifice, pentru dezvoltarea sănătoasă, fizică și intelectuală, a tuturor cetățenilor patriei noastre”, ziua care va răsplăti toată truda, toate sacrificiile, toate asprimile unui urcuș radical și înverșunat, dar care e vital pentru soarta noastră. Vom continua, și în viitor, să cheltuim pentru dezvoltare, în cincinalul 1986—1990 va trebui să realizăm un program de investiții de 1 350—1 400 milioane lei, vom continua să plătim, cu eforturi și bani, măsurile mari pe care ni le-am propus. Nu sintem singurii în lume care lucrăm cu astfel de măsuri, în acest ev al revoluției științifice, tehnice, tehnologice, în care înaintarea se plătește, dezvoltarea se plătește, dar în care, și mai cu seamă, rămînerea în urmă se plătește, se plătește cumplit, prin scoaterea din cursă. Cei ce vor să triumfe au o singură alternativă: să plătească și să fie răsplățiți. Cealaltă alternativă, „confortul stagnării”, nu mai există pentru nimeni.

Viitorul începe azi, se spune. A început, de fapt, de ieri, fiecare filă ce se scutură din calendar, fiecare ceas, fiecare secundă căpătînd o valoare, o greutate tot mai mare, prin acea lege a fizicii prin care efortul e mai sever cu fiecare altitudine cucerită, prin care kilogramul devine tonă, tona megatonă, pe măsură ce te apropii de pisc. Fiecare zi, ceas și secundă trebuie deci parcurse în ritmul mereu înnoit și accelerat al timpului, ca să putem pune, mereu mai sus, niște cărămizi, ca să putem impune, mereu mai sus, niște idei. Planul național unic de dezvoltare economico-socială a României pe anul 1985, aprobat de forul legislativ suprem, se constituie, din acest punct de vedere, ca o primă și decisivă treaptă în marea ascensiune spre viitor decisiv de Congresul al XIII-lea al partidului, ca un an-punte spre amplele orizonturi ale cincinalului 1986—1990.

Am încheiat un an, plecăm către celălalt, cu sentimentul cu care un constructor se desparte de edificiul pe care l-a înălțat. Eforturi, visuri, certitudini,

aceștia sintem, iar zidirea noastră continuă fiindcă sintem așa. Prezenți, de atîtea ori în anul care a trecut ca și în aceste zile de început de an și de înaltă încandescentă, în câteva dintre vetrele țării, pe șantierele muncii și ale ideii dedicate înfăptuirii prevederilor Congresului, am putut lua, pe viu, pulsul unor realități în care bate, clară, ora de aur a viitorului.

Reprezentanții

„minunatei clase” la lucru

„ELECTROPOTERE” — Craiova, cetatea de scaun a electrotehnicii românești și marcă de circulație pe meridianele lumii, și-a celebrat 35 de ani de viață. Cei 14 000 de oameni ai uzinei, veniți aici pe palierele unor ani ce se constituie într-o adevărată „generație Electropotere”, n-au încercat, firește, căci încercarea ar fi fost dificilă, să se plaseze în acele zile aniversare într-un punct exterior lor, din care să-și contemple devenirea, ci, ca întotdeauna cînd uzina a trecut prin momente de vîrf ale existenței sale, și-au inclus și mai adînc devenirea în cea a marii incinte a noului, sporindu-i forța cu procente în plus peste plan și cu o calitate a muncii și mai deplină. Măsurată în cifre, creația lor de azi înseamnă nu mai puțin de 62 la sută din producția națională de locomotive electrice și diesel-electrice și aproape 50 la sută din cea de transformatoare și autotransformatoare de putere, jocul procentelor peste plan și al sporurilor de calitate a muncii neputînd, desigur, să modifice vădit aceste cifre, dar conferindu-le un suport în plus al temeiniciei lor. Și oamenii, știind acest lucru, au marcat aniversarea uzinei, în marea întrecere închinată celui de-al XIII-lea Congres, cu succese majore în toate sectoarele.

Cel mai mare succes al uzinei, ne spune Ion Licu, directorul general al Centralei industriale de mașini și aparataje electrice Craiova (centrală clădită pe osatura lui „Electropotere”), este dezvoltarea, prin ani, a gândirii proprii a lucrătorilor și specialiștilor, a efortului propriu de cercetare și de concepție a soluțiilor tehnice proprii, care au făcut să pălească numeroase alte glorii ale domeniului, de la noi și de aiurea, reducînd la tăcere vajnici rivali, firme cu veche și celebră tradiție, nevoite să plece steagul în fața tinerei industrii românești de pe Jiu. Anul de temelie a acestei noi viziuni asupra muncii a fost și aici, ca pretutindeni, anul 1965, anul Congresului al IX-lea al partidului, cînd, potrivit Directivei înaltului forum, „Electropotere” a fost investită cu sarcina fabricării de locomotive electrice, deci cu sarcina electricității transporturilor în România. Nu cădea această sarcină pe loc gol, uzina se distinsese prin multe și mari succese de tehnică și capacitate tehnică, dar acum, asimilînd un produs de o inedită complexitate, ceea ce se impunea, în primul rînd, era efortul cunoașterii, al coborîrii „noului” din lozincă pe bancul de lucru, al demontării lui și al înțelegerii mecanismelor care-i decid ființa și forța. Se impunea, cu alte cuvinte, gustul gândirii, al meditației, pe care oamenii locului, olteni iuți, l-au prins pe dată, cu toate ispitele și enigmele, cu toate bucuriile și crîncenele încercări care-i dau substanța. Partenerii străini au fost uimiți de repeziciunea și care foștii plugari de pe Jiu au asimilat complicatul produs, aducîndu-i, în plus, și niște perfecționări, investindu-i construcția cu un indice personal care, la rîndu-i, s-a impus meditației celorlalți. Ceea ce oamenii altor meridiane cuceriseră lent, evolutiv, pe parcurs de decenii, prin infinitezimale acumulări cantitative, odată cu fiecare pas în știință și tehnică asimilat și aplicat, cei de aici obținuseră în sezoane, înaripați de cerințele unui moment ce se vădea deschizător de nouă istorie. Un an mai tîrziu, marea întreprindere craioveană primea vizita secretarului general al partidului, prilej de reevaloare a forțelor și a aspirațiilor sale sub lumina celor mai prețioase recomandări. Principala recomandare: dezvoltarea gândirii tehnice, a efortului propriu de cercetare, puse sub semnul noului. De atunci, tovarășul Nicolae Ceaușescu a onorat cu vizitele

sale de opt ori această uzină, fiecare vizită însemnînd un accent în pluse această recomandare vitală pentru modernă industrie a Craiovei și pentru întreaga industrie românească.

„Electropotere”, care a început pin a cumpăra licențe străine, are și s-tăzi de învățat de la alții, dar are și ce-i învața pe alții. Eroul Muncii Socialiste Paul Dinu, fost muncitor, acum tehnician-specialist, șeful secției de transformatoare mari, a vizitat u cîțva timp în urmă întreprinderea austriacă „Elin”, firmă cu peste opt decenii de experiență în branșă și al cîreia produs de vîrf, la data vizitei craioveanului, era un autotransformatore de 10 000 MVA. La „Electropotere”, chiar în secția condusă de Paul Dinu, s-a realizat însă, după scurt timp, un autotransformatore de concepție românească de 15 000 MVA. Și escaladarea imaginației creatoare nu s-a oprit aici, palmaresul de produse originale cu poansonul „Electropotere” fiind din zi în zi mai bogat, mai divers, mai plin de forță, ștampilînd cu greutatea lui nu doar industria românească, atrîgînd aprecieri admirative de pretutindeni. Uzina se pregătește pentru sarcinile lui '85, sensibil sporite, cu dăruirea ce-i este proprie, dar și cu luciditatea ce i-a permis scrutarea timpului și supunerea lui, folosînd scurtul răgaz de sinteză și de bilanț, al sfîrșitului de decembrie pentru a-și regîndi activitatea, pentru a o lega și mai strîns de exigențele acelei noi calități care a devenit, din însăși clipa formulării ei de către secretarul general al partidului, platforma națională de muncă și existență a întregului nostru popor. La cumpăna dintre Paul Dinu și colegii lui își string mîinile — descețate o clipă din efortul muncii — doar o clipă. Dar deajuns să simtă cum le trece prin sînge înăcără vie a marilor lor mindrii, cucerite în Epoca Ceaușescu, și a marilor lor ambiții de muncitori ai acestei epoci, reprezentanți ai acelei „minunate clase”, cum a definit-o conducătorul destinului național în Raportul prezentat la Congresul al XIII-lea, ai acelei eroice și miraculoase clase care duce înainte România.

Un loc își caută destinul

HOREZUL Vîlcii a fost declarat „oraș” la 1 martie 1968. O vreme, ne spune primarul Ion Constantinescu, a fost un oraș „cu derogare”, lipsit de atributele care să-i legitimeze investitura. Dar asta numai o vreme, căci în vatra lui de păstori s-a ivit industria, s-au construit o fabrică de mobilă, una de brînzeturi, un modern Complex „Ceramic”, o mare (cea mai mare din țară) fabrică de stufe de mobilă, iar de cîțiva ani, mai precis din 1980, orașul e sediul unei întreprinderi miniere, cea a bazi-nului carbonifer Berbești-Alunu, al treilea ca proporții din România. În 1980 s-au extras de aici 65 000 de tone de lignit, anul acesta s-a ajuns la 2,5 milioane de tone, la sfîrșitul viitorului cincinal producția va atinge 8 milioane. O prețioasă parte din cele 10 milioane de tone de cărbune prevăzute de Directivele Congresului al XIII-lea pentru anul 1990 va izvorî de aici, din vechiul tîrg de ciobani și olari, ridicat peste noapte la prestigiul unui dinamic centru al noului.

Horezul e acum, în sfîrșit, „oraș”, cu viața pivotînd în jurul marii industrii, cu un orar al efortului ieșit din calendaristica pastorală și măsurat pe ceas, pe minute și pe secunde, în bă-tăi febrile, cu ample reverberații spre toate zările. Lume multă, mulți veniți de prin alte părți ca să lucreze în noile sale industrii, agitație diurnă de neînchisuit altădată. Sigur, orașul este totuși prea mic (cel puțin deocamdată!) pentru ca vîietul noii vieți să-i foarfece creierii liniștii, iar cînd trimbițează claxoanele automobilelor și autocamioanelor par că prind glas coșii de tablă de pe acoperișuri de case bătrîne. Dar e un oraș căruia nu îi lipsesc prea multe, are vreo 400 de apartamente în blocuri (vreo 1 500 s-au construit în bazinul cărbunelui, la Berbești), are asfalt, are hoteluri și magazine moderne, are un parc de patru hectare, are canalizare menajeră a apelor pluviale, stație de epurare a celor reziduale, în curînd vor fi gata

30 Decembrie
84. În Piața Pa-
ului, cu prilejul
diționalei sărbă-
i a „Plușo-
rului”.

lucrările de termoficare; mai are un liceu industrial, și un „club al tineretului”, mai are și o „Galerie de artă populară contemporană” adăpostită în cele șapte saloane ale unei clădiri care ar face frumos și în inima orașului.

Această nouă înfățișare a peisajului orașului sunt însă, în primul rând, opera statului, rezultată dintr-un mare aport material, deci o operă „din afară”, cu putere modelatoare răsfriată asupra tuturor așezărilor românești. Dar ei, cei ai locului, beneficiarii acestui efort, ai acestei opere, ei ce vor face pentru vatra lor?

Au făcut și fac, ne spune primarul, multe. Pe biroul său tronează o frumoasă placă de marmoră, care nu e decât Rușchița, nici de Moneasa, ci de Iași. Descoperită de cei ai locului, albă ca alba apei Romanilor, care curge aproape. Două zăcăminte de marmoră, masive ca niște munți, neagră de diferite culori, desfercate dintr-o venență de eră a rocilor printr-un baraj, se oferă, nepretinând decât investiții minime, exotării localnicilor, ajunși proscriși și industriași de materii nobile. Sunt pe-aici și alte avuții care-și pot bucura fructificarea, unele sunt deja în mâinile oamenilor, dealurile și munții ai locului, cu comorile lor, devenind în aceste antrepozite de materiale pentru industria viitorului. Un nesăț al nou-velei afirmării dincolo de barierele de apă, stimulat de cuvântul secretarului general la marele forum al comunităților, de apelul său la punerea în valoare a tuturor surselor și resurselor acestui pământ, se constituie, la cealaltă față, în însăși forța pe care se reanunță așezarea, sprijinindu-și lansarea pe viitor. Cea mai de preț investiție este însă și-aici, ca peste tot, omul, cel nou căruiia magistralul Raport al Congresului i-a consacrat un întreg capitol, rămâne investiția de elită și de conștiință cu care el, edificat și își rostuieste vatra. Horia intră într-un an nou (al 498-lea când își rostește numele în istorie, al 17-lea de când a fost decretat „oraș”) cu tinerețe de peisaj și de spirit edil și n-a avut niciodată. Anul acesta, Consiliul orașenesc F.D.U.S. a chemat la întrecere toate consiliile din orașele Vilcii, și chipul în care a înțeles și susțină provocarea se vede pe ar chipul orașului. Horezul arată, în total în el se orinduieste frumos și strict, după o regulă ce devine ritm. „Orășul” n-a venit aici pe loc virgin, în viața grupelor sangvine dintre două culturi și civilizații, cea rusă și cea citadină, s-a făcut nu prin pite transfuzii, ci prin nucleul de viață al hărniciei și ordinii.

Horia — un centru al noului, o vatră care și-a căutat destinul și, în câțiva ani de legitimare a hărniciei ca vatră, a rămas valoare a țării și oamenilor, și-a găsit.

La porțile Capitalei

O RICIT ar părea de necrezut, mai sint bucureșteni, mai ales oameni tineri și foarte tineri (cunoaștem și noi câțiva), care nu prea știu ce sint cimpia, agricultura, satul. Vrem să spunem, care n-au avut prilejul să le cerceteze de aproape. Ei află de prezența pînii, a legumelor și a fructelor doar din piață. Indiciile sint simple: au găsit ori n-au găsit cutare produs. Ei mai știu că vara, cînd vor fugi cu trenul spre litoral, vor vedea de la geamul vagonului mari suprafețe acoperite cu griu și porumb. (Acum, iarna, sint acoperite de zăpadă!) Și ceea ce, poate, îi va mira, va fi faptul că vor descoperi astfel de suprafețe nu doar în largul Bărgănelului, ci de cum vor depăși marginea Bucureștilor. Și tot atunci vor vedea, chiar la porțile Capitalei, niște oameni călărind tractoare și combine, oameni despre care ar putea afla, dacă i-ar interesa chestiunea, că sint bucureșteni get-beget, unii din ei trăind în comunele suburbane, alții în chiar centrul metropolei. Niște oameni bizari, niște inși care, iată, s-ar zice că nu iubesc, ca tot omul modern, confortul asfaltului, preferînd să calce cu piciorul (uneori cu talpa goală) lutul cîmpiei.

Acești inși sint tractoriștii Bucureștilor, cei vreo 1 000 de mecanizatori ai Trustului S.M.A. al municipiului. Ei muncesc în șase mari S.M.A.-uri, slujind 33 C.A.P.-uri, 4 I.A.S.-uri și moșia de vreo 70 000 de hectare a Sectorului agricol Ilfov. O moșie mai mare decît pămîntul arabil al Harghitei și Sălajului, luate împreună!

Pe acești inși, cum spuneam, bucureșteanul nu-i vede, îi vede doar cînd părăsește asfaltul. Unii locuitori, cei din cartierele mărginașe, îi văd totuși, căci mai multe mii de hectare părăsire de ei sint risipite în insule de pămînt, uneori insulițe, interferîndu-se adesea cu blocuri, cu străzi, cu felurite edificii și amenajări urbane, pe care cei din șaua tractoarelor sint siliți să le ocolească, cheltuind timp, motorină și nervi. Sint deci ei, tractoriștii Bucureștilor, niște tractoriști mai trudiți ca alții, și nu numai din cauza acrobațiilor pe care trebuie să le execute ca să poată ateriza pe „ogoarele” dintre blocuri. Ei trudesă nu numai asupra pămîntului, ci și, nota bene!, asupra asfaltului. Din noiembrie și pînă în martie, circa 100 de tractoare sint „mobilizate pe loc” în București, puse sub stare de alarmă pentru eventualitatea (ce se produce mai totdeauna!) ninsorilor abundente și înzăpezirii arterelor de circulație. Deci ei nu-s tractoriști ca toți tractoriștii, ei nu-și împletesc eforturile doar cu trei anotimpuri, ci cu tot anul. Anul lor de trudă e chiar un an, un an plin, de-a lungul

căruiia munca se desfășoară fără pauze, fără reprize, adică dintr-o repriză într-alta, fără duminici, uneori fără nopți, într-o perpetuă încordare, într-o veșnic presantă și fierbinte „campanie”. Că își fac datoria, că, în anul ce a trecut, Trustul a cucerit la păioase locul al IV-lea pe țară, că inginerul Alexandru Gherman, directorul lui, scrie acum, în foile de bilanț, destui indicatori ai producției depășiți, este, desigur, un lucru firesc, acoperînd o cerință subînțeleasă a muncii, nu însă și una suficientă. Noua revoluție agrară, așa cum a conceput-o secretarul general al partidului, ca principiu ordonator al agriculturii noastre în plină modernizare, pretinde inedite eforturi de muncă și de cunoaștere, de organizare și știință, nu în ultimul rînd de vibrație a ideii și a conștiinței. Pe masa inginerului Gherman se află o carte de proporțiile unei enciclopedii care nu-i altceva decît inventarul de mașini, agregate, scule, dispozitive din dotarea celor 6 S.M.A.-uri. Un inventar întins și teribil de complicat, căci și profilul unităților agricole din zonă este unul complex („cultură mare”, dar și zootehnie și legumicultură), obligîndu-l pe mecanizator să stăpînească nu doar o familie de mașini, ca tot muncitorul, ci citeva zeci, fiecare cu legi și secrete proprii. Să fie, cu alte cuvinte, un autentic polyvalent al tehnicii, și încă unul mereu deschis spre învățătură, căci tipurile de utilaje cu care trudește se înnoiesc de la un an la altul. Un modern centru de perfecționare a cunoștințelor mecanizatorilor, dotat cu toate subtilitățile noului și condus de un maestru al tehnicii, dublat de un versat pedagog, ing. Victor Neagu, funcționează la Ștefănești, lângă Capitală, punîndu-și stampila de „calitate” pe științele și pe iscușințele a mii și mii de oameni ai pămîntului.

Transformarea agriculturii noastre socialiste într-o ramură economică dinamică și modernă, cu un și mai substanțial aport la viața și bunăstarea țării — cerință expres formulată de Congresul partidului — implică o și mai fierbinte răspundere a fiecărui lucrător al ogoarelor pentru destinul și reușita tuturor factorilor, adesea impredictibili dar totdeauna în putința omului de a-i stăpîni, din al căror travaliu se naște piinea. Anul 1984, anul inaugurării Canalului Dunăre-Marea Neagră și al altor răsunaătoare victorii industriale, a fost și anul unor recolte-record (grație cărora o seamă de unități agricole au fost încoronate cu titluri de „Erou al Muncii Socialiste”), dar nu extinse la scara pe care nevoile patriei o reclamă. Pornind de la aceasta, secretarul general al partidului sublinia, la Consfătuirea de lucru pe problemele agriculturii, imperioasa nevoie de a se lua toate măsurile pentru a demonstra, încă din acest an, 1985, marile posibilități ale agriculturii

socialiste românești, forța și capacitatea creatoare a tuturor oamenilor muncii din agricultură, a țărănimii noastre. Un îndemn care a pătruns în conștiința celor de pe ogoare ca și sămînța într-un ogor pregătit, apt s-o încorporeze structurii sale și ființei sale.

Setea noului

PRETUTINDENI, în aceste zile, se trudește intens și se caută intens, se sincronizează și se unifică eforturi, topindu-se unul într-altul ca undele unui unic flux creator, astfel ca nici un strop din ele să nu se piardă, se dezlănțuie, mai aprige ca oricînd, războaie cu vechiul, cu inerția, se asumă răspunderi majore în promovarea valorilor, se nasc inițiative fertile și gînduri de bine pentru țară și viitorul ei. Acea sete a noului, acea eternă nemulțumire creatoare, proprie revoluționarului, față de stadiul atins, acea rîvnă pentru mai mult și mai bine, singura producătoare de progres, bat astăzi spre pragul cel mai de sus.

An nou — drum nou de istorie și de viață. Sărbătorile noastre sint scurte, dar de o intensitate a strălucirii de care sintem mindri.

Alegînd, dintre imaginile acestor zile, pe cea mai semnificativă, o vom plasa în centrul de efort, de vis și de nădejde al întregului nostru neam, în acel pisc spre care converg toate bătaile inimii noastre. Și dacă cuvintele, acoperite de fapte, spun totul, ne simțim datori să transcriem aici, cu majusculă, cuvintele rostite, într-un final de an și de etapă istorică, de tovarășul Nicolae Ceaușescu:

„Cincinalul viitor și liniile directoare ale dezvoltării pînă în anul 2 000 — se spune în Raportul prezentat la Congresul partidului — conturează un minunat program de largă perspectivă pentru transformarea revoluționară a societății românești, pentru făurirea unei civilizații materiale și spirituale superioare în România socialistă. În fața poporului român, a tinerelor generații ale patriei se deschide țelul marelui al unei uriașe activități creatoare pentru transformarea naturii, a societății și omului, pentru realizarea celor mai înalte aspirații de prosperitate și bună stare, de dezvoltare liberă și democratică, de afirmare demnă și suverană a națiunii noastre socialiste. De rezultatele acestei mărețe epoci revoluționare vor beneficia toți cetățenii de astăzi ai României socialiste, ca și urmașii lor, toți cei ce se vor naște, vor trăi și vor munci în societatea comunistă românească”.

Ne-am mutat — cu această imagine și cu această credință — în viitor.

Ilie Purcaru

Alice Voinescu

Mateiu Caragiale

Dimitrie Cucilin

Al. T. Stamatiad

Titu Maiorescu și Delavrancea văzuți de caricaturistul N. Petrescu-Găina

ACUM 100 DE ANI —

Spicium din presa și din documentele vremii cite ceva din viața literară, artistică, științifică și culturală a țării, acum o sută de ani.

Aniversări

■ La 10 februarie s-a născut, la Turnu Severin, ALICE VOINESCU, scriitoare și traducătoare. Din jurnalul său avem mai multe scrisori, de mare interes literar, primite de la scriitorii francezi André Gide și Roger Martin du Gard — între anii 1932—1949. (A încetat din viață în 1961.)

■ O sută de ani de la nașterea lui MATEIU CARAGIALE (25 martie 1885), fiul dramaturgului I.L. Caragiale. A debutat în publicistica literară la „Viața românească”, în luna aprilie 1912, cu treisprezece poezii deodată. A mai colaborat, cu proză și poezii la: „Flacăra”, „Presa”, „Gândirea”, „Cele trei Crișuri”. În timpul vieții (a murit la 17 ianuarie 1936) a publicat două volume: *Remember și Craii de Curtea-Veche*. G. Călinescu va scrie despre aceste volume: „Mateiu Caragiale este un poet și scrierea lui valorează nu prin ceea ce este, ci prin ceea ce sugerează. Realitatea se transfigurează, devine fantastică [...] E, în Craii de Curtea-Veche, o miscare moale, voluptuoasă, un farmec indefinit care trăiește pe deasupra paginilor”.

■ Tot acum o sută de ani — la 27 martie 1885 — s-a născut, la Botoșani, CONSTANTIN GANE. A scris aproape în exclusivitate numai pe teme istorice. Primul lui mare succes: *Trecute vieți de doamne și domnițe* — trei volume, apărute în anii 1933, 1941, pentru care a fost premiat de Academia Română. Un alt mare succes al său: *Amărite și vesele vieți de japoneze și cucoane* (1942). A murit la 12 aprilie 1962.

■ Compozitorul DIMITRIE CUCILIN s-a născut la 24 martie 1885 (m. 7 februarie 1970). A studiat muzica la Paris; profesor la Conservatorul din București. Publicist, traducător, compozitor de muzică de teatru, simfonică și de cameră (peste o sută de lucrări). Distins cu Ordinul Muncii și cu Premiul de Stat.

■ AL. T. STAMATIAD s-a născut la București, la 12 mai 1885. Poet mult apreciat de publicul cititor, a izbutit să obțină cele mai multe premii literare din cite s-au acordat la noi în anii 1922—1945. Trei de la Societatea Scriitorilor Români (1922, 1930, 1939); patru de la Academia Română (1924, 1926, 1936, 1945) și Premiul Național în 1938.

■ MIHAIL SORBUL s-a născut la 29 octombrie 1885, la Botoșani. A murit la 20 decembrie 1966. Studii la Facultatea de Drept din București. S-a dedicat dramaturgiei, scriind numeroase piese de teatru care i-au fost jucate la Teatrul Național din București și la cel din Iași. Evidențiat încă din anul 1916, cu

plesa Patima roșie, care avea să se joace, în 1923, și la Paris. Alte scrieri teatrale: *Prăpastia*, *Răzbunarea*, *A doua tinerețe*, *Coriolan Secundus*, *Baronul*. Dintre romane, cel mai răspândit printre cititori a fost *Mingiierele panterei*. În luna iunie 1927, la Congresul Internațional de Dramaturgie, ținut la Veneția, Mihail Sorbul a fost ales secretar, iar după câteva zile a vorbit la posturile de radio din Paris despre scopul și rezultatele acestei reuniuni.

■ LIVIU REBREANU s-a născut acum o sută de ani — la 27 noiembrie 1885. Debutul îl face la 1 octombrie 1908, publicând prima sa nuvelă, *Codrea*, în revista „Luceafărul”, de la Sibiu. În 1912 îi apare primul volum, *Frământări*, editat la Orăștie, acolo unde, cu numai două luni mai înainte, debutase și Victor Eftimiu, cu volumul *Poemele singurătății*. În 1911 este membru al Societății Scriitorilor Români și la parte la șezătorile literare ținute în Ardeal. Anul 1920 îl aduce consacrarea definitivă, cu romanul *Ion*, care va fi premiat de Academia Română. La 17 iunie 1925 este ales președintele S.S.R.-ului (și va mai fi reales în anii: 1926, 1927, 1928, 1929, 1930 și 1931). Conduce Teatrul Național din București în anii 1930 și 1941—1943. Pentru întreaga sa operă de până atunci, în anul 1929 lui Liviu Rebreanu i s-a decernat Premiul Național.

Academia Română îl alege ca membru activ la 29 mai 1936. Discursul său de recepție: *Lauda țărânului român*. A condus revistele literare: „Scena”, București, 15 septembrie 1910 — 1 ianuarie 1911; „Mișcarea literară”, București, 15 noiembrie 1914 — 17 octombrie 1925; „România literară”, București, 20 februarie 1932 — 6 ianuarie 1934.

Comemorare

■ GRIGORE ALECSANDRESCU. O sută de ani de la moartea sa. Reproducem necrologul apărut în revista „Convorbiri literare”:

„La 25 Noemvrie trecut (1885) a murit în București poetul Grigore Alecsandrescu. Din generația tinerilor literați de astăzi, puțini de sigur l-au cunoscut altfel decât după scrierile sale, căci o boală crudă și îndelungată ținea pe bătrînul poet, de mai bine de 20 de ani departe de mișcarea literară mai nouă. Născut înainte de 1812 (probabil la 22 ianuarie 1810), Alecsandrescu a avut în vremea lui o mare și bine meritată reputație. Grigore Alecsandrescu s-a încercat mai în toate genurile de poezie, și, am putea zice, cu un succes aproape egal. Cine n-a admirat „Ucigașul fără voie”, „Umbra lui Mircea”, „Cinele soldatului”, pe lângă „Toporul și pădurea” și alte fabule și satire ale sale? Moartea lui Alecsandrescu va atrage desigur din nou luarea aminte a iubitorilor de literatură asupra frumoaselor sale versuri. Din partea noastră dorim ca scrierile complete ale

acestui autor de merit să formeze obiectul unui studiu special și amănunțit din partea unui critic competent. Cu Grigore Alecsandrescu se stinge cel de pe urmă reprezentant din pleiada de poezi care a ilustrat țara noastră, dincoace de Milcov, în epoca de la 1840-”.

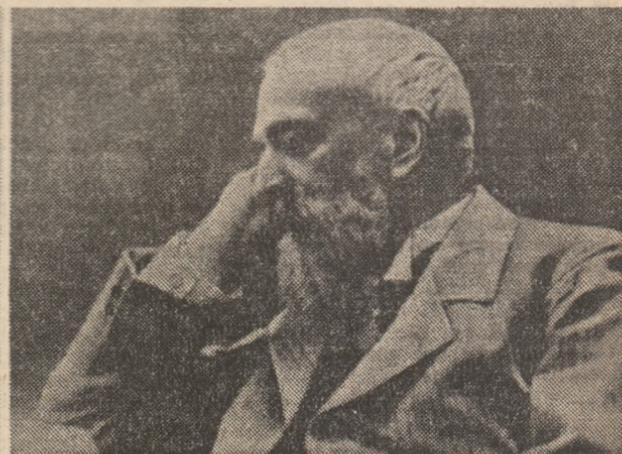
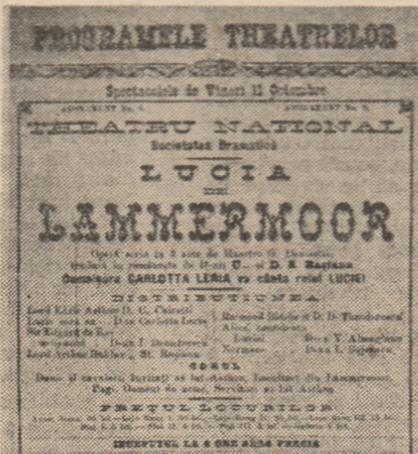
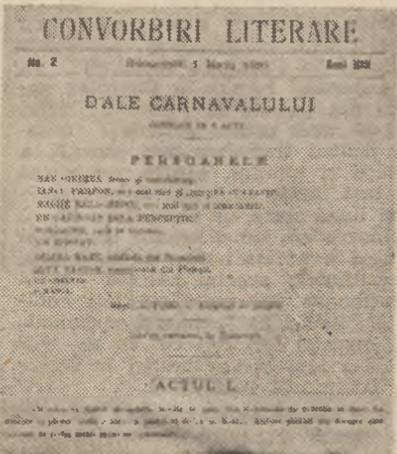
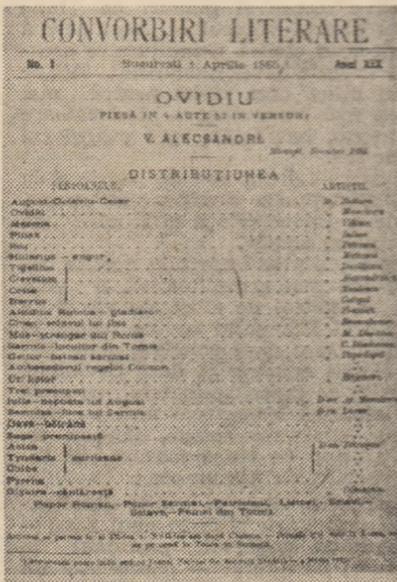
Prima carte a poetului a apărut în anul 1832, sub titlul *Eliezer și Neftali*, după care au urmat: *Poezii*, București, 1838, și *Iași, 1842, Suvenire și impresii, epistole și fabule*, București, 1847, *Meditații, elegii, epistole, satire și fabule*, București, 1863.

Două dueluri

■ IN luna decembrie 1885 se săvârșese la București două dueluri care fac mare senzație. Codul penal din vremea aceea pedepsea aspru atît pe dueliști, cît și pe martori. Iată însă patru oameni de seamă care infruntă nu numai moartea, dar și legea.

Duelul Titu Maiorescu — Eugeniu Stătescu. Primul este scriitor și deputat; celălalt este om politic — fost ministru de justiție, de interne, de externe și președinte al Senatului. Între acești doi fruntași intervine un conflict, printr-o polemică de presă. Și duelul se desfășoară după dorința reciprocă. Un rezumat al senzaționalului reportaj publicat pe această temă de ziarul „Democratul”, la 5 decembrie 1885: „Un duel a avut loc zilele acestea (mai precis la 2 decembrie), între d. Titu Maiorescu, deputat, și d. Eugeniu Stătescu, senator [...]. Duelul a avut loc la Hipodrom, fără martori. S-a tras cu pistoalele, dar totul s-a sfârșit fără urmări (deci n-a fost nici un rănit). Acum întrebăm pe d. I. C. Brătianu (primul ministru) dacă mai poate numi pe d. Eugeniu Stătescu la Justiție, adică în capul acestui minister, acum cînd duelistul este supus urmăririi?” (Stătescu a fost numit totuși la Justiție, la 16 decembrie 1885, și în felul acesta desigur că incidentul a fost „stins”, adică uitat.)

Duelul Delavrancea — Al. Djuvara. În ziarul „Telegraful” citim, la 19 decembrie 1885: „Din cauza unui articol publicat în ziare de domnul Al. Djuvara, domnul Barbu Ștefănescu (Delavrancea) l-a provocat pe acesta la duel. Iată procesul verbal dresat de martori imediat ce duelul s-a terminat: „Azi, 17 decembrie 1885, la 10 ore dimineața, a avut loc întîlnirea pe teren între d-nii Al. Djuvara și Barbu Ștefănescu. Au fost șase faze (6 reprize de încrușiare a săbiilor), fiecare durînd cite trei minute, cu repaus pentru odihnă tot de trei minute. La prima fază d. Ștefănescu a primit o zgîrietură la antebrațul drept, dar medicii au spus, după cum a cerut d. Ștefănescu, să se continue duelul. După șase faze d. Al. Djuvara a declarat martorilor că refuză de a urma lupta, deoarece au obosit greu. D. Ștefănescu a cerut ca lupta să continue, dar d. Dju-

„Convorbiri literare”

Afișele spectacolelor cu Linda de Chamounix și Lucia de Lammermoor

Compozitorul George Stephănescu

„A treia față a monedei”

FILMUL bulgar aduce în dezbatere o problemă actuală în toate colțurile lumii: aceea a furtului și traficului cu obiecte de artă sau antichități de mare valoare. Regizorul Ianuș Vazov, care, împreună cu Iordan Kostov, semnează și scenariul, s-a inspirat dintr-un caz real, petrecut cu vreo zece ani în urmă, după care, la vremea respectivă, a făcut un film documentar.

Filmul începe cu două fapte criminale: în primul, doi tineri fură dintr-un muzeu, și-l lovesc pe conservatorul muzeului, lăsându-l leșinat; în al doilea, Apostol este atacat, lovit în cap și buzunărit. Cele două delictive nu par a avea legătură între ele, dar pînă la urmă firele ajung să se lege. Apoi, sintem mutați într-un salon decadent, în care se ghidește în cafea, se bîrfește și se discută artă — tineri cu sau fără bărbii și plete, fete frumoase îmbrăcate extravagant. Este fiul lui „monsieur Le Gros”, occidental bogat și mare amator de artă. Printre cei prezenți se află și un celebru critic de artă, posesorul unei case frumoase, plină de obiecte de mare preț și amator de fete frumoase.

Monezile făceau parte dintr-un tezaur, descoperit și nedecarat de bunicul lui Apostol. El, care dibuise ascunzătoarea, le fura una câte una și le vindea altor tineri. Apoi monezile ajungeau în miinile lui Hlebarov, care, la rîndul său, le vindea lui Le Gros pe dolari grei. Pînă la urmă, derbedei fură toate monezile bătrînilor, după ce îl lovesc sălbatec. Dar și între ei se încinge o bătaie, iar invingătorul incalcă pe motocicletă, cu intenția de a trece granița cu tezaurul. E urmărit de mașina lui Hlebarov, lovit și aruncat într-o ripă cu motocicletă cu tot. Tezaurul intră într-o altă mină. O mină nouă, cea a unui pictor, care urmărise toată povestea și care-i vinde tezaurul lui Le Gros. Monezile urmau să fie scoase din țară, lipite în spatele unui tablou pe care pictorul îl trimitea la o expoziție la Paris, sub privegherea lui Hlebarov. Doctorul Savov reușește să dezlege taina, ajunge la Hlebarov și-l acuză pe față de furt și escrocherie, în loc să anunțe miliția, așa cum fusese insistent rugat. Hlebarov îl imobilizează cu o mișcare de judo, îl închide în subsolul clădirii, își va valiza cu fond dublu, burdușită de dolari și pleacă la aeroport. E luat în primire de miliție, care urmărise tot timpul pe toată lumea, nelăsînd pînă la urmă nici o șansă infractorilor, inclusiv lui Le Gros. Tezaurul recuperat ajunge acolo unde îi era locul: la muzeu.

Filmul, de factură polițistă, are de spus mult mai mult decît intriga specifică genului: furt, violență, escrocherie, urmărire, crime. E vorba de ceva cu mult mai profund, de ceva cu mult mai important decît viața cea de toate zilele, cu necazurile și bucuriile ei. E vorba de o atitudine față de valorile inestimabile ale trecutului, care nu pot și nu trebuie să fie niciodată negociabile. Pentru un pahar de băutură sau o aventură cu o fată, Apostol fură din comoara nedecarată a bunicului. Asta e picătura care, rostogolindu-se, ajunge să devină un morman de delictive. Acesta este apelul la conștiința oamenilor de bine pe care a vrut — și în bună măsură a reușit — să ni-l transmită Ianuș Vazov, în această **A treia față a monedei**, față legată de prețuirea venită trecutului și demnității unui popor.

D.I. Suchianu

Un nou film românesc: Cireșarii, scris de Constantin Chiriță și regizat de Adrian Petringenaru

Mitică Popescu, cinefil

CAMIL PETRESCU își iubea piesa scrisă prin 1925—1926, ba chiar se declara frate bun cu Mitică Popescu pentru că regindise polemic personajul caragialean, dorind să privească dincolo de flecăreala și spiritul de autocalomnie caracteristic binecunoscutului prototip literar și să-l înalțe la rangul de adevărat lord al loialității, de print al bravurii, de cavalier fără prihană; se bucura de succesul de public (cucerit abia la reluarea din 1945, în montarea proprie de la Studioul Național bucureștean), deși criticii au continuat să fie reticenti. Și, iată, Mitică Popescu revine în 1984, în două versiuni concepute simultan, repetițiile de la Teatrul Mic desfășurîndu-se în același timp cu turnarea filmului, iar premierei de la începutul verii urmîndu-i, în decembrie, cea de pe ecran. Seta de comedie explică fenomenul reimpresării interesului pentru această operă, care pune — după opinia lui G. Călinescu — probleme „interesante, dar fără a le rezolva satisfăcător”. Voința de abordare modernă, comună ambelor interpretări, se face în limbaje și pe căi diferite, prilejuind fie un agreabil musical — în spectacolul lui Cristian Hadjicula —, fie transformînd piesa într-un pretext de parodie, în filmul scris de Dumitru Solomon și regizat de Manole Marcus.

Metamorfozările cinematografice tind să înmulțească locurile de desfășurare a subiectului. Modificările, normale în cazul oricărei ecranizări, par de altfel izvorite din credințele estetice ale lui Camil Petrescu însuși; căci autorul, veșnic neliniștit și nemulțumit de reprezentațiile cu lucrările sale, mărturisea totuși că preferă să fie realizat „textul care urmează intențiile și viața indicate în paranteză, și nu textul vorbit” pentru că „arta teatrului este mai curînd arta actului, decît arta cuvîntului”, ori afirma hotărît că teatrul și cinematograful sînt arte ale „întîmplării trăite dinaintea simțurilor spectatorilor”. Dar o parte din firele conflictului, tăiate spre a fi reordonate vizual, rămîn suspendate, iar înlocuirea unor replici cu glume din repertoriul estradistic (invocarea ceasului defect pentru motivarea întîzierii de la slujbă) este uneori de-a dreptul stînjenoasă. Scurgerea timpului — implicit marcată prin trecerea de la o scenă la alta sau prin lăsarea cortinei — este abia sugerată în aproape toate înlînțuirile de scurte episoade, finalul peliculei aglomerînd, după rigori rezistente doar în luminile rampelor, numeroase răsurnări de situații (distanțele dintre sediul băncii, casa lui Mitică și cafenea, fiind repetat și nefiresc de rapid străbătute). Realizatorii adaptării operează, de

asemenea, felurite reduceri (de pildă, savuroasa partitură a lui Jean Goldenberg se restrînge, în ciuda marilor disponibilități umoristice ale lui Tudorel Filimon, actorul cel mai potrivit din ecuația întregii distribuții), contopesc personaje — Valtezeanu își pierde pasiunile pentru afacerile rentabile și imprumută ceva din bonomia Subdirectorului dispărut din noul eșafodaj — sau coboară eroii secundari la statutul de palide siluete. În schimb, evident este efortul de îmbogățire a peisajului social; dar dacă prezența somerului în căutare de lucru se configurează în stil de vodevil, iar elementare se dezvăluie a fi scenele refuzului „angelicului” contabil de a se căsători cu o patroană (în film, mai întîi protagonistul se îndrăgostește și abia apoi află identitatea idolului său), mai nedistonantă cu substanța dramaturgică și mai precis elaborată este secvența participării la o întrunire socialistă.

Aparenta reîntemeiere realistă a romanței de iubire se împlineste numai la nivelul decorurilor, încă o dată tînărul scenograf Nicolae Schiopu demonstrîndu-și talentul înnoibil de cult pentru detaliul revelator și autentic; poezia senină a imaginilor — atît din tablourile în culori pastelate, cit și din cele modelate în brunuri cu parfum de epocă — impune atenției încă de la constituire, cuplul de operatori, format din experimentatul Alexandru Întorsoreanu și Liviu Pojoni.

Întîmplările sînt ostentativ teatrale, cu toate că Mitică Popescu dobindește sensibilitate de cinefil; el asistă la o proiecție, iar aventurile sale imaginare se derulează accelerat, în cadente de film mut și conform cu poncifele din pelicule minore de odinioară. Vervă și farmec au exclusiv aceste episoade întoarse către vechi surse cinematografice; în paralel însă veselie pozată (funcționarii Băncii „Providenta” rid și fac șotii școlărești, în vreme ce zimbetele dulcele învălute neîncetat chiburile interpretelor principali — Mircea Jida și Mihaela Caracaș) blochează dezinvoltură comică.

După precedentul său lung-metraj, intitulat **Ca-n filme** și lansat în stagiunea estivală, Manole Marcus își definește constant preferința pentru divertisment, încercînd totodată să sporească anvergura respectivului gen, prin simpla înscriere pe recentul generic a numelui lui Camil Petrescu. Tentativă stimabilă, dar prea puțin înfăptuită și, în fond, prea modestă pentru regizorul care a semnat cîteva majore opere ale ecranului românesc contemporan, precum **Viața nu iartă, Canalul și viscolul ori Puterea și Adevărul**.

Ioana Creangă

Flash-back

Eliberarea prin artă

■ DINCOLO de aspectul său realist, de film al ororii războiului și-al eroismului latent care i se opune, **Cabinierul** (Peter Yates, 1983) este, într-un alt etaj al său, o parabolă a fericirii creației, mai ales atunci cînd aceasta se simte aureolată de utilitate. Ecranizare a unei piese care a făcut ocolul pămîntului (tradusă în 23 de limbi, ni se spune), pelicula lui Peter Yates păstrează ceva din lentoarea și tacticogenia teatrului, însă țintește mai departe decît acesta, prin aerul de autenticitate pe care-l lasă să pătrundă (la propriu și la figurat) în culisele propriilor mecanisme. Este vorba de o trupă de actori bătrîni care joacă Shakespeare sub bombardamente, alungată de alarmele aeriene, obligată să-și cumpere fardurile în piața de cereale și să-și acționeze singură mașinăriile scenei. Directorul companiei, un cabotin răsfățat și despot, care nu acceptă succesul decît pentru sine, face un șoc psihic în fața dărimăturilor teatrului în care debutase, iar reprezentatia cu **Regele Lear**, a 227-a din carieră, este, ca atîtea altele înainte, amenințată cu suspendarea.

Aici începe, de fapt, piesa lui Ronald Harwood, pe care Peter Yates se mărginește s-o transforme în recitalul a doi mari actori: Albert Finney și Tom Courtenay: actorul și cabinierul său, primul lovit de indiferență, cel de-al doilea, străduindu-se să-l scoată din paralizia fizică și să-l recupereze pentru spectacol. Reușita, previzibilă încă de la început, este urmată de triumful magistrului și (iarăși previzibil!) de moartea lui imediat după performanță. Dar, în afara acestei trame elementare, care atrage la film, în pofida banalității ei pretențioase, milioane de spectatori, mai există un filon ideatic, nu greu de identificat nici el, care înobilează și ridică opera spre orizonturile artei cu mai multe nivele. Reușita lui „Sir” este, bineînțeles, o replică îndrăgănită dată războiului, dar în același timp o izbăvire prin artă de vicisitudinile existenței. Suferința este aceea care răvășește ființa histrionului și o înalță dincolo de capricii, spre creație. Se vede și altfel, dar o mărturisește însuși protagonistul atunci cînd, parcă eliberat dintr-un miraj facil, observă că, pentru prima dată în carieră, a simțit că poate „ieși” din propriul rol, că se poate vedea pe sine din exterior și că este în măsură nu numai să se autocontroleze, dar și să se autoconducă, ca și cum ar fi vorba de altceva. Această spargere a rutinei, această depășire a „catatoniei” artistice (care, în plan epic, arăta doar ca o replică dată războiului și frustrărilor sale) este de fapt, într-un plan mai abstract, cea mai frumoasă explicitare a momentului creației, a acelei uitări de sine la care se accede doar prin confundarea cu întreaga lume, cu tot ce are ea mai dureros și riscant.

Romulus Rusan

Radio-tv. Sfirșit și început de an

■ Spre sfîrșitul anului, spectacolul de televiziune după **Steaua fără nume** de Mihail Sebastian (regia artistică și adaptarea Eugen Todoran) ne-a interesat în primul rînd pentru inițiativa de „a citi” cunoscuta piesă de teatru dintr-un punct de vedere apropiat sensibilității actuale. La 40 de ani de la premieră, **Steaua** a apărut ca o meditație asupra circumstanțelor ce pot favoriza sau distruge comunicarea între lumi de gînduri și sentimente. O revelație, propunerea Rodicăi Tapalagă (domnișoara Cucu), interesantă compoziția lui Florin Zamfirescu (Marin Miroiu), martor mai degrabă decît erou al confruntării, îndreptînd asupra întîmplărilor privirea cercetătoare a moralistului observator. Vidată de sentimentalism, **Steaua fără nume** a strălucit mai dramatic.

■ Experimentată în mai multe ediții, formula **Revelionului** a fost minuită în acest an cu suplețe. La televiziune, două spectacole în transmisiuni paralele, cel dintîi adresîndu-se tuturor, cel de al doilea scontînd mai ales pe adevizunea publicului

tînăr. De aici, unele modificări de accent (și, deci, de sumar) intru îndreptățita împlinire a orizontului de așteptare al telespectatorilor. **Revelionul t.v. 1985** (patronat de Radioteleviziunea Română și Consiliul Culturii și Educației Socialiste) a strîns „în mic” (adică în 9 ore de emisie) și într-o ambianță sărbătorească emisiuni muzicale și de divertisment caracteristice transmisiunilor de peste an: muzică populară, de operetă și ușoară, momente coregrafice, anecdote, scenete și dialoguri vesele. **Revelionul Tineretului** (patronat de Radioteleviziunea Română și Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist) a cuprins **Portrete din generația noastră revoluționară**, **Platoul veseliei**, **La cererea dumneavoastră** (scenele, soliști de muzică folk sau muzică ușoară, microspectacole realizate de tineri etc.), **Invitație la dans**, **Slagăre internațională**, muzică și dansuri populare și, bineînțeles, un **Plugușor al tineretului**. La radio, scenariul de revelion, transcris cu multe și

amuzante detalii în „Tele-radio”, a fost o plină de surprize călătorie în lumea muzicii și umorului, cu multe retrospectivități alături de promisiuni de viitor și prime audiții. Și aici, ca și la televiziune, cunoscuți actori, soliști vocali, instrumentiști, valorificînd creațiile unor cunoscuți compozitori, și scriitori, au fost vedetele unei nopți despre care se spune pe drept că este cea mai lungă din an, mai lungă chiar decît o zi întregă dacă ținem seama de faptul că, adunate la un loc, emisiunile celor trei revelioane au acoperit 27 de ore.

■ Grație revistei „Tele-radio” cunoaștem nu numai numele vedetelor consacrate, ci și numele acelor anonime vedete ale programului radio-t.v. de fiecare zi, deci și de revelion, numele celor care au făcut ca aceste 27 de ore să fie aducătoare de bună dispoziție și speranță. În plus, ne bucurăm a găsi consemnat în „Tele-radio” și numele celor ce au cules, paginat și ilustrat ediția nr. 1 (1985) a publicației.

Ioana Mălin

Telecinema Încă o „Eroică”

■ EXISTĂ un film care nu se găsește în dicționar, dar pe care l-am văzut, recunosc, de mai multe ori decît orice capodoperă figurînd în aceste dicționare. Mica mea serenadă din primele ore ale noului an se numește, de multă vreme, „Concertul Filarmonicii din Viena”. Multe s-au schimbat și vînturat pe micul ecran de-a lungul anilor, au dispărut emisiuni, au apărut altele noi, altfel spus, precum la Spencer sau Darwin, speciile au dispărut, s-au modificat sau au evoluat, numai cîteva au rămas ca atare, ca și neschimbate. Intre puținele de acest gen se numără și tradiționalul concert al vînzătorilor filarmonici și cu desăvîrșire armonici.

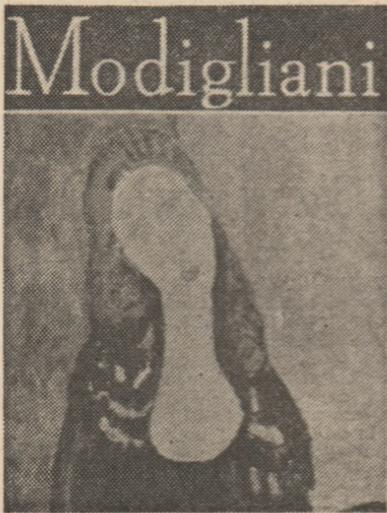
Compozitorii cîntați sînt cam aceiași, în frunte cu familia Strauss,

desigur. Bucățile sînt și ele cam aceleași, an după an. Dirijorul e același, dacă nu pentru totdeauna, cel puțin pentru o bună parte din vreme. Eu am prins numai doi: Wilf Boskovski — și desfid pe orice pictor de costume care pretinde că ar fi fost în stare, că ar fi în stare, că este în stare să imagineze ceva mai mult și ceva mai expresiv decît trandafirul (sau garoafa?) pus neabătut la butonieră, cu o încăpăținare șireată și sublimă în același timp de Boskovski; al doilea, succedîndu-i bătrînilor cu floarea, este Lorin Maazel, om care, după știința și după audițiile mele (pe benză, pe discuri), dirijează lucruri dintre cele mai solide, dintre cele mai „abstracte”, mai „metafizice” din repertoriul simfonic și de operă universal, dar care,

lata, ceva mai sec, ceva mai fără garoafă, ceva mai fără frac (dirijează aceste concerte vieneze de Anul Nou — mirabile visu! — în costum obișnuit), admite, măcar o dată pe an, să renunțe la Beethoven, Brahms sau Mahler și să se dea cu sîniuța pe coborișul amețitor și delicios al cite unui „Neac” de vals straussian.

De fapt aici, exact aici se află taina farmecului unui asemenea concert: în plăcerea dar și în riscul pe care și le asumă executanții (dirijori, instrumentiști) de a susține că, în felul său, dar nu numai în felul său ci și în definitiv, un „Dunărea albastră” nu este altceva (fie doar și în prima zi a unui nou an) decît o „Eroică”.

Aurel Bădescu

LOCUL și meritele Editurii „Meridiene” în contextul socio-cultural contemporan sint realități obiective asupra cărora nu mai trebuie să insistăm, volumul și calitatea efortului consecvent pentru valorificarea celor mai importante momente și personalități ale artei autohtone și universale, ale celor mai acute și incitante idei sau teorii reprezentând argumente concrete și convingătoare, fiind evidente pentru oricine. Dar, pe lângă toate elementele ce pot fi invocate atunci când încercăm o corectă și relevantă concluzie legată de activitatea editurii, există unul ce se cere exprimat în mod clar și distinct, ca o consecință firească a constatărilor sporadice exprimate în legătură cu un text sau altul, cu o sinteză, un eseu sau o exegeză aparținând unui autor român. Și a-nume faptul că, fiecare dintre ele, indiferent de tema tratată, de orizontul analizei sau de complexitatea problematicii abordate, aduce în discuție măcar o idee originală, avansează măcar o premisă înedită, un punct de plecare diferit, nu neapărat polemic sau contradictoriu, în raport cu literatura existentă până atunci. Este aceasta o chestiune ce se cere subliniată pentru că, pe lângă demonstrarea infinitelor unghiuri din care poate fi abordat unul și același fenomen, faptul dovedește existența unei serioase și active școli de teorie, critică, istorie și eselistică de artă, capabilă să producă nu doar studii monografice sau repertorii ei și sinteze, să pună în discuție concepte și idei, curențe și poziții estetice.

Doă recente apariții vin să argumenteze, odată mai mult, această situație fericită, fiecare pe un plan specific și diferit sub raportul premisei și al finalităților.

MUZICĂ

Cu dirijorul PAUL STAIU despre

DEVENIRE ȘI VALOARE

■ Deși înființată cu numai cinci ani în urmă, Orchestra simfonică din Constanța s-a impus prin calitatea repertoriului, prin virtuozitatea interpretării, prin seriozitate și nivel competitiv, făcându-se repede cunoscută nu numai pe scenele de concert din Capitală și din țară. Turneele întreprinse în S.U.A., Canada, Spania, Italia au cucerit, de fiecare dată, aprecierile elogioase ale unui public exigent, cit și ale specialiștilor, sporind prestigiul artei românești în lume, recomandând Tomisul nu doar ca un oraș al vacanțelor solare, dar și ca un reper artistic. A fost și este meritul dirijorului Paul Staiu — muzician de ținută și de ținută cultură — de a fi usigurat, încă de la primele concerte, un program estetic bazat pe realizarea, slujirea și desăvârșirea valorii.

— Cu ce gânduri ați purces, stimate Paul Staiu, la întemeierea simfonicele constănțean și cite din aceste gânduri au devenit, apoi, realitate?

— De-a lungul unei existențe sint multe deveniri, așa încât și noi am devenit pentru a exista. Deoarece, chiar și despre o perioadă relativ scurtă, de cinci ani, nu se poate spune totul, mă folosesc de afirmația potrivit căreia „Nu trebuie să admitem mai multe cauze pentru lucrurile naturale (fiștești, adăugăm noi) decât atâtea câte sint și adevărate și suficiente pentru explicarea aparențelor lor”. Sigur că tot ce se întâmplă are o cauză, care este interioară fenomenelor, ea constituind tocmai modul lor de afirmare. Ne-am întrebat adesea dacă existența noastră artistică se motivează. Se știe că ființa umană recepționează realitatea sensibil. Știința consemnează o impresiune sensibilă chiar și a plantelor! Nu mai constituie azi un secret, pentru nimeni, raportul de numere ce stă la baza armonicelor unui sunet fundamental. Fenomenul este inclus în desfășurarea pe vertical și orizontal a unei partituri muzicale, precum și în construirea instrumentelor și a fost explicat de Pitagora, cu mii de ani în urmă. Cu alte cuvinte, frumusețea are și o bază matematică, obiectivă, existentă independent de noi. Extragem de aici importanța imensă a esteticului, necesitatea existenței noastre.

PRIMA, este un album de artă din colecția „Clasicii picturii universale”, cu un text substanțial semnat de Valentin Lipatti, dedicat bizarului Amedeo Modigliani, unul din miturile artei moderne și, fără îndoială, una din personalitățile ei solitare și definitorii. Calitățile exegetice pot fi lapidar enumerate, nu fără sentimentul insuficienței nuanțări, pentru că eleganța și concizia discursului reflectă claritatea și pertinenta judecăților de valoare și a interpretărilor. Prima dimensiune ar fi cea a indiscutabilei capacități de sinteză, esențialul fiind extras în integritatea sa operativă din redundanța unei literaturi hipertrofiată de mitologia unei epoci și a personajului. Apoi, și aici trebuie să discernem prezența intelectualului calificat să se detașeze de imediatul acaparator, calitatea de a izola un fenomen în particularitatea sa semnificativă prin menținerea în contextul istoric dat și în climatul social și cultural contemporan. De aici decurge faptul că Modigliani este plasat acolo unde se întreține liniile de forță ale artei începutului de secol XX, fără o filiație anume determinantă, dar nu în afara creuzetului care producea epigoni și singuratici, genii și mediocrități. Luciditatea autorului fixează două jaloane prin care, dincolo de avataruri, legende, realități, dincolo de sublim și sordid, de viață și de moarte, „cazul Modigliani” ni se relevă ca un produs firesc al încrucișării unui idealist ce visa la „Templul frumuseții”, cu o epocă agitată și contradictorie. Primul, acela că începutul secolului era, de fapt, prelungirea celui precedent, cu a sa „Belle époque”, apoi că, după terminarea primului război mondial, Parisul, lumea în general, nu mai erau aceleași și că Modigliani nu-și mai avea locul în noul context. Astfel drama se explică, cel puțin parțial, fatalitatea cedează în fața istoriei, personajul redevine om, așa cum și fusese de fapt. Pictorul și sculptorul, o singură personalitate, capătă conturul originalității funciare prin raportare la cadrul mai larg al unei tradiții intrate în „Urgrund”-ul artistului și la efectele contactului cu cea mai dinamică, polemică și spectaculoasă epocă. Dar fără a ceda presiunii biografiei, Valentin Lipatti realizează subtile analize de sintaxă și morfologie picturală, dublind ochiul lucid al posesorului de grilă culturală, cu vocația irepresibilă a poetului discret, reușind în final să impună prezența unui exeget de artă generator de surprize, pentru că, fără îndoială, cuprinderea tematică și pasiunea depășesc cu mult aria relevantă de acest text.

CELALTA apariție se înscrie decît în specificul colecției „Curențe și sinteze”, realizând un succint și necesar tur de orizont asupra unei probleme de interes acut pentru istoria noastră culturală — Clasicismul în arta românească — și ea aparține unui tinar cercetător, Mihai Ispir. De la început se cer subliniate două lucruri, în fond norme firești pen-

tru acest tip de întreprindere, din păcate nu totdeauna onorate, și anume: seriozitatea și profunzimea implicării în materialul tratat, de la bibliografie pînă la studierea elementelor concrete puse în discuție, apoi calitatea scriiturii, sobră și cursivă, logică și nuanțată ca vocabular. Tema în sine a mai constituit, fragmentar, obiect de studiu pentru specialiști români, citați permanent de autor și utilizați ca punct de referință sau cîmp de recul în cazul divergențelor de opinie. Mihai Ispir vine astăzi cu o sinteză, evident fără pretenție apodictică sau normativă, în care caută, descifrează și oferă sensurile corecte, operante și necesare ale apariției și evoluției clasicismului în arta românească de la sfîrșitul secolului XVIII și întreg secolul XIX, trăgînd concluzia unei originalități a fenomenului, sau tensiunii recurente, pe teritoriul nostru. Explicațiile sint găsite la nivelul evoluției societății și culturii, dar mai ales în situația istorică specifică, în care soluțiile unei arte de ținută morală, patriotică, educativă erau singurele capabile, cel puțin pentru un anumit interval, să constituie un element dinamic, activ, din perspectiva idealurilor pro-

MODIGLIANI: Portret

Virgil Mocanu

Așa se explică succesele pe care le-am reputat în S.U.A., Canada, Spania, Italia. Considerăm însă că n-am făcut totul; ne rămîn încă multe de realizat.

— Ce aveți în vedere pentru stagiunea de concerte 1984—1985?

— Mai întii, stagiunea simfonică și de cameră trebuie să răspundă într-un grad mai înalt cerințelor publicului constănțean, pe care l-am dori încă mai aproape. Poate este și o lipsă a noastră că n-am știut să-l mobilizăm întotdeauna, să folosim la maximum funcția organizatorică! Mai trebuie să completăm orchestra pînă la numărul necesar abordării noului repertoriu românesc, să putem cuprinde opera necuprinsului Enescu, mai întii la noi acasă. Vom încerca în această stagiune noi forme, precum opera de cameră în concert, colaborări cu baletul, genul vocal-simfonic și altele. Artiștii români de mare valoare, tinere talente, precum și invitați de peste hotare vor fi oaspeții noștri, în măsura în care programul lor și organizarea noastră vor permite. Avem, de asemenea, în vedere prezența noastră peste hotare: în Spania și Italia în 1985; în S.U.A. și Canada, unde sintem rechemăți, în 1986, și altele.

Interviu realizat de
 Elena C. Floareș

Moment muzical constănțean

■ CONSTANȚA muzicală este un loc de permanență întinării cu arta sunetelor interpretată la o ridicată cotă calitativă. Adesea, aceasta este asigurată de activitatea Cenaclului muzical „Ioan D. Chirescu”, neconcentrat preocupat de animarea mișcării artistice constănțene atît prin afirmarea lucrărilor muzicale reprezentative ale compozitorilor dobrogeni, cit și prin cea a talenților interpreți

gresiste promovate. De aici și faptul, semnificativ în sine, că atitudinea clasicizantă nu a existat niciodată în varianta sa excesiv dogmatică, spiritul de echilibru al structurii spirituale românești hibridizîndu-l cu elemente romanțesce, sau cu ecouri din alte posibile tensiuni, redactînd o formă cordială, umanizată în sensul raportului firesc cu omul, cu spațiul specific lui. Autorul cunoaște foarte bine exemplarele aduse în discuție, arhitectura constituind argumentul cel mai dens și mai convingător, dar și aria mai largă a fenomenului, de la primul clasicism pînă la varianta „neo” și academismul steril, contextul european fiind mereu invocat ca termen de comparație pentru a extrage concluzia formei originale redactate pe teritoriul nostru. Se remarcă siguranța cu care sint extrase dimensiunile esențiale ale fenomenului general și modul în care este descifrată și justificată necesitatea istorică obiectivă a dezvoltării sale în societatea românească a secolului trecut, prilej cu care se fac pertinente și utile raportări la aria literaturii, pentru a extrage concluzia unui curent general, la nivelul societății în devenire și nu doar al unor indivizi. Fără a intenționa sau schița procesul unei tensiuni recurente, deci obiectiv necesară în fluxul istoriei, Mihai Ispir îi relevă simultan virtuțile și limitele, fructificările adeseori insolite dar și scleroza consecutivă exceselor normative, argumentînd, poate prea restrîns, funcția oficială de aparat, pe care o capătă de la un anumit moment variantele clasicizante, atît în arhitectură, cit și în pictură sau sculptură. Iar faptul că modelul clasicismului nu a condus nici la excese și nici la anihilări, că a fost un reper necesar și fertil pe termen lung pentru viitorul României moderne, mereu și nuantat subliniat de autor, reprezintă în sine o justificare deplină pentru aprecierea pozitivă a sintezei realizate. Cu acest studiu și prin Mihai Ispir, căruia i se pot alătura și alte nume, deja semnate ale unor texte de real interes, tînăra generație de specialiști în domeniul istoriei, teoriei și criticii de artă își afirmă competența, pasiunea, disponibilitățile și valoarea de necontestat, continuînd o solidă și bună tradiție.

Monica Ioniță

Profesorul Hugh Seton-Watson

MARY și cu mine plecăm marți 2 octombrie la Washington, unde sint invitat la Kennan Institute, Fundația Wilson... Voi sta acolo pînă cu puțin înainte de Crăciun (intenționez să mă întorc la Londra la 20 decembrie). În această vreme voi fi foarte ocupat cu alte studii și nu mă voi putea devota proiectului nostru (cu toate acestea, bine înțeles, voi citi tot materialul pe care mi l-ai trimis). Mai mult, după întoarcerea la Londra mai am o sumedenie de alte lucruri de făcut. În general, acum că sint retras de la Universitate și numărul anilor din față este foarte nesigur, simt din ce în ce mai tare că, apropiindu-se sfîrșitul, trebuie să fac toate eforturile să-mi pun pe hirtie toate gândurile și experiențele, care simt că pot avea vreo valoare pentru alții.

„Și totuși, malgré tout, sper să putem trăi să vedem împreună apariția cărții”. Aceste rinduri, scrise la 29.9.1984, n-au mai avut urmare. Profesorul Hugh Seton-Watson n-a mai apucat nici măcar să se întoarcă la Londra. Moartea a fost mai aproape de el decît o presimțea. I-a smuls condeiul din mînă fiind încă la Washington, la 21 decembrie. Un telefon înduretat de la Londra ne-a anunțat uluitorul deznodămînt.

HUGH SETON-WATSON, reputat istoric și publicist britanic, s-a născut la 16 februarie 1916 într-un cămin în care evenimentele războiului mondial atunci în plină desfășurare erau intens și activ urmărite. Era cel dintîi fiu al istoricului, publicistului și omului politic de egală valoare superlativă, R. W. Seton-Watson, sau Scotus Viator (pseudonim literar sub care mai ales a fost cunoscut de generația unirii noastre de la 1918). În casa părintească, Hugh Seton-Watson a crescut în cultul istoriei trecute și al celei trăite și făurite deopotrivă, astfel că interesul său pentru amindouă s-a trezit în el din vîrsta fragedă a copilăriei; nu are un început anume calendaristic. În casa părintească a putut asculta istoria vorbindu-i prin glasul evocărilor legate de activitatea laborioasă desfășurată de tatăl său pentru apărarea naționalităților asuprite din fosta monarhie habsburgică și pentru grăbirea dezrobirii lor naționale ce avea să vină odată cu sfîrșitul primului război mondial, și apoi pentru recunoașterea diplomatică a împlinirilor realizate prin arme și voință națională. Tot în casa părintească a înțeles nu o dată o seamă din reprezentanții români, cehi, slovaci, croați, sîrbi — slujitori ai idealurilor de la 1918. R. W. Seton-Watson, sau Scotus Viator, a fost deci acela care i-a transmis curiozitatea științifică, domeniul istoric predilect

și dorința de participare activă în slujba cauzei drepte. Tatăl dealtfel a îngrijit și publicarea primului volum al fiului său din seria lucrărilor dedicate Europei răsăritene de după 1918, carte scrisă în vremea în care — după exemplul părintesc — Hugh Seton-Watson urmărea de aproape evenimentele frontului celui de al doilea război mondial. (Prefața din nov. 1943 la *Eastern Europe between the Wars, 1918—1941*).

Și, tot după modelul părintelui său, a îmbinat studiile, strălucite — urmate la Oxford — cu practica politică. Aptitudinea sa deosebită în însușirea limbilor străine, setea de cunoaștere i-au lărgit informația, orizontul științific și cultural, depășind cu mult sfera strictă a disciplinelor alese (literatură clasică, științe politice și economice, istorie modernă). Cultivînd deopotrivă cuvîntul scris și oral, lectura și contactul direct cu lumea și realitățile ei, Hugh Seton-Watson le-a studiat cu perseverență sub orice formă le putea înțeli. De aici și pasiunea sa pentru călătorii.

A intrat în publicistică și în viața politică mai devreme decît tatăl său, începîndu-le în cadrul organizației internaționale studentesce. Prima călătorie de studii după terminarea liceului (1934), în Germania devenită hitleristă, a fost și punctul de plecare în activitatea politică. „Cu convingerea că naționalismul care constituia esența mișcărilor ce bintuiau atunci acele țări era o amenințare deopotrivă pentru libertate și pentru pace, mi-am pus credința în internaționalism — scrie Seton-Watson — și am căutat un viitor mai bun în socialism” (*Nations and States*, 1977). Cea mai bogată perioadă în călătorii și reportaje jurnalistice corespunde anilor 1937—1939: perioadă în care a vizitat de mai multe ori Cehoslovacia, Ungaria, Iugoslavia, România, Grecia, Polonia. Călcînd de multe ori pe drumurile bătătorite de Scotus Viator, a adăugat de fiecare dată cunoștințe noi, zone noi și țări noi pe lingă cele vechi ale înaintașului său.

În 1939, în România a fost de trei ori; a și rămas apoi mai tot anul următor ca membru al Legației britanice. După România a plecat în aceeași calitate diplomatică în Iugoslavia (1941), în Turcia (1941—1942) și, apoi, ca ofițer de Stat major pe lingă Cartierul general al armatei britanice din Orientul Mijlociu, la Cairo (1942—1944); o vreme a fost și la Capetown.

Cu uimitoarea sa aplicație pentru limbile străine, a ajuns să citească și să vorbească limba tuturor țărilor în care a stat mai mult sau le-a vizitat în repetate rînduri. Ușurința exprimării sale în limba română o exemplifică cu două fragmente dintr-o mai lungă scrisoare de recoman-

La simpozionul organizat în onoarea lui la Universitatea Londrei — iulie 1983

La simpozionul organizat în onoarea lui la Universitatea Londrei — iulie 1983

„S-a întîmplat mult și s-a schimbat mult de cînd V-am văzut. Nu voi uita niciodată zilele fericite pe care le-am petrecut la Deva, nici conversațiile așa de interesante cari le-am avut de mai multe ori cu D-voastră...”

„În ultimele luni n-am fost prea bine informat despre România. Am citit ceva în gazetele noastre, dar prea puțin ca să-mi formeze și exprim o părere. Dar în orice caz m-am bucurat de știrea că Nordul Transilvaniei s-a întors României. Nu pot încheia altfel această scrisoare, decît cu speranța că anii viitori vor aduce atît pentru Ardealul ca și pentru toată țara românească, pace și mai multă fericire ca în trecut...”

DUPĂ război, Hugh Seton-Watson n-a renunțat nici la publicistică și nici la călătoriile atît de îndrăgite. Se putea mindri cu adevărat, așa cum ne spunea odată, că Europa toată, America de Nord, cele mai multe țări musulmane îi erau familiare, dar că vizitase centre și părți însemnate și din Australia, Africa de Sud, India, Japonia etc. Hugh Seton-Watson a îmbrățișat însă după 1946 cu precădere cariera didactică. Întîi conferențiar de Științe politice la Universitatea din Oxford, iar din 1951 și pînă în vara lui 1983, profesor titular al catedrei de Istorie la *School of Slavonic and East European Studies*, la Universitatea Londrei. Cursurile sale fascinante acopereau însă domenii și o problematică neîngrădită din care se desprindea din ce în ce mai subliniat interesul pentru istoria întregii Europe Centrale și de Răsărit de după 1800; pentru relațiile internaționale de după 1900; problema conștiinței naționale ca proces istoric; formarea elitelor intelectuale ca o categorie socială etc. Așa cum am avut prilejul să constatăm și cu mai puțin de doi ani în urmă, din activitatea sa prestigioasă istoriografică s-au impus cu deosebire ca lucrări de referință:

Eastern Europe between the Wars, 1918—1941 (Europa de răsărit în perioada interbelică) apărută în mai multe ediții și la mai multe edituri; *Neither War nor Peace* (Nici război, nici pace, 1960); voluminoasa *The Russian Empire, 1801—1917* (Imperiul rus, 1967); *Nations and States* (Națiuni și State, 1977); *The Making of a New Europe: R. W. Seton-Watson and the last Years of Austria-Hungary* (Formarea unei Europe noi: R. W. Seton-Watson și ultimii ani ai Austro-Ungariei, 1982). Această din urmă lucrare a fost scrisă în colaborare cu fratele său, profesorul Christopher Seton-Watson de la Universitatea din Oxford.

În iulie 1983, profesorul Hugh Seton-Watson a fost sărbătorit în cadrul unui simpozion internațional organizat de Universitatea Londrei, cu prilejul retragerii sale de la Catedră. A fost o adevărată sărbătoare și incununare a unei activități de aproape 40 de ani de profesorat. În toamna aceluiași an, Academia Britanică, al cărei membru era de cîteva decenii, i-a oferit conducerea de prestigiu și de vîrstă ca președinte al Secției țărilor Sud-Est Europene.

Pe drumul unei jumătăți de secol de activitate publicistică și istoriografică vederile sale entuziaste din perioada războiului au mai pălit, altele s-au schimbat radical. Atitudinea sa față de istoria României și față de coordonatele ei fundamentale a rămas constantă cu ceea ce mărturisise însuși în septembrie 1946, la revenirea în România după 1940: „s-a considerat întotdeauna ca un prieten al poporului român și va rămîne același în viitor” („România liberă”, simbătă 7 sept., 1946). Au confirmat-o vizitele sale repetate în România, din 1939 pînă în 1982; participarea la simpozioane și mese rotunde româno-britanice și, în ultimii ani, colaborarea cu semnatarul acestor rinduri la cartea *R. W. Seton-Watson și românii, 1906—1920*, la care se referă și în scrisoarea citată din 29 sept. 1884.

Cornelia Bodea

De la istorie la filosofie

ACĂ există un drept la eseu al savantului, există și un drept la eseu asupra eseului — al criticului? Iată o întrebare esențială: numai după concederea unui răspuns afirmativ ne putem ocupa de cărți cum ar fi aceea a lui Andrei Cornea, *Mentalități culturale și forme artistice în epoca romano-bizantină* (Mediane, 1984). Primul capitol al cărții are titlul *Dreptul la eseu* și vom vedea imediat care sînt semnificațiile speciale ale acestei uverturi.

După contribuții de clere erudit privitoare la efectele grafice și imagistice ale dorinței de călătorie (*De la portulan la vederea turistică*, 1977) sau la pictura românească de început („Primitivii” *culturii românești*, 1981), colaboratorul lui Constantin Noica la ediția Platon intră în ceea ce pare a fi teritoriul său de elecție — filosofia culturii. Îi citim cartea în prelungirea celor ale lui Gabriel Liiceanu sau Andrei Pleșu, împinși atît de indiscreții biografice, cit și de o speranță adîncă: aceea de a vedea configurîndu-se o viitoare școală românească de filosofia culturii, la care stăpînirea deplină a datelor să reprezinte numai un pas în abordarea Ideii.

Am așteptat timp de cîteva luni reacția istoricilor artei sau a clasicistilor la această carte: tăcerea lor este un răspuns indirect. Deși are în vedere un domeniu precis limitat al istoriei culturii — epoca sfîrșitului Imperiului Occidental și edificarea Bizanțului — Andrei Cornea nu se adresează în primul rînd specialiștilor; noua formă de exercitare a erudiției propusă de autor frapază și, probabil, intimidează. În ochii unui istoric în sensul vechi al cuvîntului, ea seamănă prea mult cu „teoria pură”, adică cu ceea ce istoricii de tip secol XIX evită cu prudență. Și totuși: ineditul apropierei civilizației bizantine, așa cum apare el în *Mentalități culturale*... este pasionant și atașant. Decriptînd o lume bizară ajunsă pînă la noi mai ales prin intermediul ficțiunii literare (gen *Creanga de aur*) sau prin reconstituirea la limita literarului (de la

N. Iorga la L. Bréhier, *Vie et mort de Byzance*), Andrei Cornea ne oferă, paradoxal, o lume a Bizanțului infinit mai accesibilă decît cea a construcțiilor tradiționale. Metodologia sa, edificată tocmai în vederea scoaterii la lumină a unei perioade controversate, călăuzește pașii neofitului. Am fi tentați să admirăm construcția teoretică în sine, dacă n-am observa că ea emană direct din materialul faptic și că a fost realizată tocmai pentru analiza obiectului predilect. (În ce măsură teoria lui Andrei Cornea a luat naștere din frecventarea pasionată a culturii bizantine și în ce măsură este ea o creație proprie, detașabilă de placenta formativă — este inutil să ne întrebăm de la Karl R. Popper încoace; ingeniozitatea exegetului a pus probabil ordine în lumea studiată pe măsură ce-și articula conceptele.)

Există două funcții ale culturii, pentru autorul cărții: funcția *individualizantă* și cea *cristalizatoare*. Prima, proiectînd elementul cultural în mulțimea oamenilor, conferă valoare individului; cea de a doua, proiectînd elementul cultural în mulțimea grupurilor, conferă valoare sectei, confreriei, *eclesiei*. Ajustările prin care un element cultural, destinat inițial funcției individualizante, realizează în cele din urmă cristalizarea, ar fi: instituționalizarea, exacerbarea formală (fetishizarea emblemeilor), exercitarea puterii înăuntrul grupului și în afara lui, „cosmicitatea” (aspirația spre închiderea sferică). Societatea și cultura bizantină sînt, prin excelență, cristalizatoare, născute prin acțiunea fermă a grupurilor filosofice, religioase, prin dominarea eclesiei asupra individului, prin condamnarea individualismului atic, specific clasicismului greco-latin.

Ceea ce urmează expunerii teoriei generale este tocmai descrierea civilizației cristalizatoare romano-bizantine în termeni inediti față de habitudinile marelui public (v. capitolele *Limba și stilul* și *Cristalizarea ca proces spiritual*). Definirea culturii bizantine drept o cul-

tură eminentă sintagmatică, o cultură de tip *puzzle*, în care imbinarea elementelor preexistente se dovedește decisivă (p. 98 ș.u.) luminează din interior toată această fază aparent contradictorie și obscură a evoluției umanității. Variata și încă prea puțin familiară cultură bizantină capătă pentru noi coerență tocmai datorită acestui model structural. După cum și paradoxala definire a hieratismului bizantin drept o întoarcere la „pragmatismul roman” (p. 143 ș.u.), drept un reflex al revenirii la acțiunea practică și la natural (prin opoziție față de retorica perfectă a Greciei clasice), oricît contrazice obișnuințele noastre de gîndire, înclină evident spre bunul simț. Capitolul ultim duce la maximum interpretarea paradoxală, mediată de categoriile tutelare: pentru a vedea efectele eclesiocrației cristalizante în plastica unor picturi bizantine, ai nevoie, probabil, de o imaginație filosofică pură.

Cartea crește sub ochii noștri dintr-un humus romano-bizantin hrănit cu bibliografie de primă mînă: este chiar reconfortant să vezi o carte apărută în România anului 1984 și la care bibliografia se află, după toate aparențele, adusă la zi pe plan mondial. Demonstrația de erudiție a lui Andrei Cornea se află pusă în slujba unui organicism real; mai mult, concluziile privind mentalitatea și arta bizantină vor fi deduse din textele filosofice și doctrinare ale marilor gînditori bizantini. Paginile lui Ion Damaschinul argumentează teoria exegetului privind specificul artei bizantine (cap. V); textele părinților bisericii justifică teoria eclesiocrației, ca premisă a demonstrației ulterioare (cap. II). O cantitate enormă de citate și referiri iese din domeniul arhivisticii pitorești pentru a sprijini teoria de mare modernitate. În ciuda unei erudiții evidente și a unei informații istorice de cea mai bună calitate, istoria cantitativă rămîne, în această carte, o disciplină auxiliară. Văzută de foarte sus și structurată cu privirea, în fața noastră apare o altă istorie decît cea citită în cărțile cunoscute. Nu aflăm decît prea puține amănunte șocante, atenția nu ne va fi reținută niciodată cu detalii pitorești în sine, de felul celor pe care istoria bizantină le numără cu

mii. Datorită schemei teoretice inițiale, diviziunile cronologice tradiționale cad pe al doilea plan, epocile imaginare de tratatele universitare își pierd consistența, faptele se regroupează după o hartă a timpului pînă acum ascunsă. Sciziunile tradiționale în funcție de care gîndeam Bizanțul (creștinism vs păgînism, romantism vs helenism, helenism vs barbarie) dispar; noii istorii tăiate pe model cultural îi lipsesc contradicțiile aparent inextricabile ale începutului de mileniu. (În paranteză fie spus, tocmai de aceea ne miră absența oricărei referiri la Michel Foucault, cel din *L'Archeologie du savoir*, adică la filosoful contemporan care a argumentat necesitatea unei istorii „interne” divizibilă în funcție de microstructuri, o istorie *à pente faible*; la filosoful care a constatat și ruptura fundamentală dintre epoci, ce anulează istoria însăși.)

Începînd cu capitolul al IV-lea, *Societate și cultură*, autorul examinează, prin „rotiri” succesive, straturile istoric, politic, artistic etc. ale societății romano-bizantine. Simțeam, totuși, și nevoia aluziilor lingvistice pentru o epocă în care limba joacă rol distinctiv primordial. Desigur, unele referiri nu lipsesc; ele pot reprezenta chiar piese de bază în demonstrație (este cazul citatului din Procopius din Caesarea, care probează pe viu segregarea eclesiilor, p. 121—125); totuși, componenta pur lingvistică a demonstrației, schițarea unei teorii a limbii și a limbajului, ar fi reprezentat, probabil, un argument important în reliefarea celor două funcții ale culturii.

Andrei Cornea examinează în detaliu o civilizație de tip cristalizator, fără să manifeste o simpatie deosebită față de acest tip socio-cultural (v. ultimul capitol). Iese la lumina zilei însuși paradoxul exegezei: ne este infinit mai ușor să discem o *forma mentis* față de care manifestăm, în forul nostru interior, rezerve de principiu; luciditatea privirii va fi mereu voalată de simpatia nelămurită față de obiect. În concluzie, e mult mai profitabil să întreprinză analiza civilizației cristalizatoare avînd permanent nostalgia formei individualizante de existență.

Mihai Zamfir

N'colas GUILLÉN

Marti

O, să nu vă gândiți că glasul lui e un suspin. Să nu credeți că are miinile de umbră și că privirea lui e o picătură de lună tremurind de frig deasupra unui trandafir.
Glasul lui sparge piatra, miinile lui fring fierul. Ochii lui își duc focul pină în pădurile nocturne ; negrele păduri.

Atingeți-l : veți vedea că arde, Dați-i mina : îi veți vedea deschisă mina lui în care-ncape Cuba, precum o pasăre cu aripile ude de furtună. Priviți-l : veți vedea că lumina lui vă orbește. Dar urmați-l în noapte : o, pe ce drumuri și cit de clare lumina lui vă poate duce !

José Alvarez BARAGANO

Nu, ploaia n-a fost oprită

Nu, ploaia n-a fost oprită în aer de mina unui magician.
Luna libertății mele imi veghează fereastra.

Nu m-am născut și nu voi muri fără să știu.
Toți cei care vor întreba de mine știu unde mă găsec.
În mijlocul poporului meu.

Ruben Martínez VILLENA

Vînătorul

S-a rătăcit în codru, întors din vînătoare,
dar vesel, grăbind calul, ajuns-n prag de seară,
pe pragul unsi case de țară,
primitoare,
purtind la șa, mpușcată, o mindră
căprioară.

Și a plecat în grabă, de cum s-au ivit zorii...
Poate că peste noapte - sfătuitoare bună -
va fi promis destule precum promit feciorii ;
acum însă uitase. Pleca, iar fata-n poartă,
privea cum vesel pierde și nu putea să-i spună
cum sufletu-i plecase cu căprioara moartă.

Cu vin stropită cina a fost să fie, iară fata din casă demnă de-adorare ;
loc și-a aflat iubirea să răsără,
căci ea, întodeauna, oriunde loc își are.

Manuel Navarro LUNA

Părinți vitregi

Dacă vreodată, infometat,
un copil ne-a privit drept în ochi
fără să-i fi răspuns,
dacă un copil trist, zdrențaros și
descult,
a bătut, tremurind, la poarta noastră,
iar noi, putind să-i dăm o bucată
de piine
și o privire dulce, i-am spus caută-ți
de drum...

Și dacă după aceea ne-am așezat alături
de copiii noștri, simțind cum se aprinde
steaua casei,
și surizind, ne-am simțit fericiți,
fără ca nici un gind dureros să ne tulbure,
eu vă spun că nu sintem părinți
copiilor noștri,
ci doar sordizii și cenușii lor părinti vitregi.

Roberto Fernández RETAMAR

Testament

Să fim sinceri : cine ar putea folosi mai bine ca mine acești pantofi, această cămașă, acești pantaloni și chiar și această batistă ? Toate ale mele.
Imi cunosc lucrurile ca și cind ar face parte din trupul meu.
Despre cărțile mele, ce să mai vorbim ?
Sublinate, adnotate, întregite pe margini
cu versuri, cred că numai eu aș putea să le recitesc, așa cum cineva știe să urmărească într-o hartă veche conturul unei țări.

De aceea, azi, aflindu-mă în deplinătatea facultăților mele mintale și morale, în fața gravului moment prin care trecem,
hotărâsc să las toate bietele mele bunuri,
absolut toate, fără excepție, mie insumi.
Astfel ca atunci, cind voi sta din nou liniștit în casă,
să pot folosi din nou acești pantofi, această cămașă, acești pantaloni, această batistă
și să pot citi cărțile care-mi plac.

Mirta AGUIRRE

Din ce se face drumul

Din ce se face drumul, dacă nu din singurătățile, din despărțiri crescute, din nostalgii, din ieri, din orele pierdute,
din foșnete ce-n suflet rămân încătușate ?
Din ceea ce, întimplător, se mai salvează, poate,
ori supraviețuiește răniîi cunoscută : miini ce împiedicat-au căderea, pe tăcute,

blinde lumini săruturi purtind invăpăiate.
Doare s-o afli. Doare, dar ajută. Îți amintești iubirea, nu ora prefăcută a părăsirii. De toate-s trecătoare,
oricât a fost să fie, știut-am fericeia. Și totul, evocindu-l, mai frumos ne pare.
Căci adevăr de poartă, vis e amintirea.
În românește de DARIE NOVĂCEANU

De la Albuquerque la Taos

ȘOSEAUA 85 de la Albuquerque la Santa Fe trece printr-un peisaj al amintirilor copilăriei. Podișul arid, de un gălbui roșcat, se întinde pină în lanțul munților Sangre de Cristo care se ridică brusc în marginea orizontului, ca un zid de cretă ; dar, în amurg, crestele aveau o dramatică lucire singerie pe care, mi-aduc aminte, o exploatau cu pricepere regizorii primelor filme western în Eastmancolor. Umbra tufșurilor de salvie și a cactusilor e absorbită, parcă, de brunul luminos al ierbii ; dacă n-ar fi pancartele cu numele orașelelor prin care treci (cele mai multe, pueblos indiene), nici nu ai băga de seamă casele de adobe, cărămizi de chirpici tencuite cu lut de culoarea cimpiei care se întinde pină departe, spre nord, de-a lungul lui Rio Grande.

Dar prima întilnire cu riul cu nume de legendă poate fi o dezamăgire : unde sint apele rostogolindu-se, involburate, printre maluri prăpăstioase de pe care coborau călări îndrăzneții cowboy ai lui John Wayne ? Printr-o albie cu prundiș cenușiu, printr-o luncă largă, cu răchiți îngălbenite acum de toamnă, curge o apă leasă, miloasă, a cărei traversare nu i-ar emoționa nici pe călăreții mai puțin exersați decit cascadorii producțiilor hollywoodiene de acum cîteva decenii. Se vede că spectaculoasele defileuri sint mai de parte, mai sus de Santa Fe, spre munții San Juan ; dar acolo pămînturile nu mai sint locuite de indieni... În sfîrșit, trebuie să acceptăm convențiile artistice ale genului...

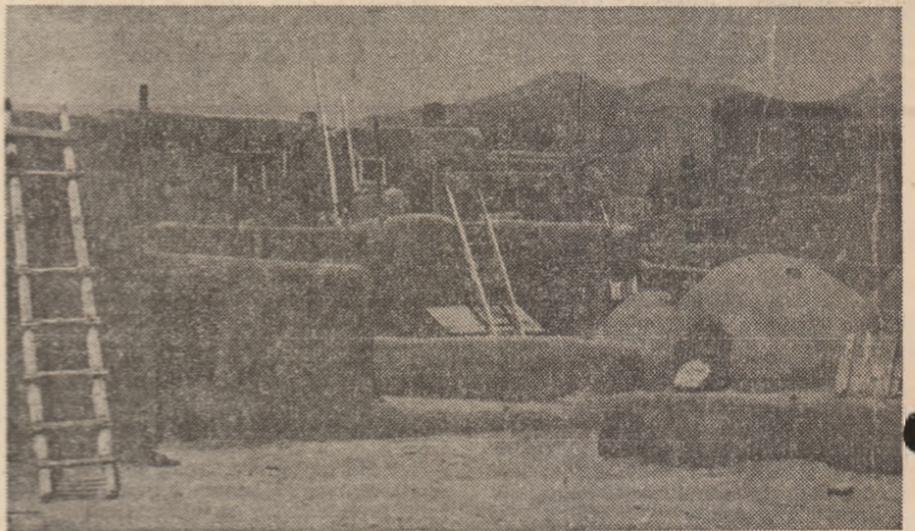
Chiar în marginea orașului Albuquerque, trecem printr-un pueblo : Sandia, după numele muntelui, într-adevăr rotund ca un pepene, al cărui nume i l-au dat spaniolii cind au ajuns aici, la mijlocul secolului al XVI-lea. Indienii spun satului lor Naflat, ceea ce, în limba tiwa, înseamnă - aflăm din ghidul Nou-lui Mexic - „loc nisipos”, ceea ce, oricum, mi se pare mult mai potrivit cu înfățișarea ulițelor al căror pavaj e ascuns sub un strat gros de nisip fin, maroniu. În fața primei clădiri, o construcție de beton și de metal, impunătoare, cu firmă multicoloră de neon, sint parcate multe automobile. E versiunea modernă a unui „trading post”, locul unde, odinioară, indienii aduceau blănuri și le schimbau pe mărfuri ale oamenilor albi ; nu știu ce aduc în zilele noastre fețele palide, știu doar că de aici cumpără cu preț redus (pentru că pueblurile indiene sint scutite de taxe) haine de piele, încălțăminte - mai mult sau mai puțin specifică -, șaluri, covoare, bijuterii de turcoază și, mai ales, țigări. Sandia e maga-

zinul de unde se aprovizionează fumătorii din Albuquerque.

La rindul lor, din cei aproape 300 de locuitori ai Sandiei, mai bine de jumătate lucrează în oraș ; cu toate acestea, circulația dintre Albuquerque și Sandia nu a făcut ca viața indienilor de aici să fie mai bine cunoscută. Dimpotrivă, antropologii consideră micul pueblo de la poalele muntelui în formă de pepene drept unul dintre centrele cele mai greu de studiat din întregul sud-vest al Statelor Unite. E o suspiciune veche : în 1680, Sandia a fost una dintre cele mai active participante la răscoala antispagnoală a indienilor de pe valea lui Rio Grande ; cind s-a dezlănțuit reprimerea armatelor maiestății sale catolice, întregul sat s-a refugiat la cîteva sute de mile spre nord-vest, în munții inaccesibili unde locuiesc Hopi și unde soldații spanioli nu aveau să ajungă decit foarte tirziu, dar fără să poată lua în stăpînire satele ascunse în pereții canioanelor. Toate casele din Sandia au fost dărîmate și abia în 1742 o parte din foștii locuitori au fost convinși să se întoarcă pe pămînturile, totuși, mai fertile, de unde plecaseră bunicii lor. Dar au rămas la fel de neîncredători ca și pe vremea expedițiilor de reprimere ale singerosului guvernator Otermín : nici astăzi străinii nu sint bine primiți în pueblo, mai ales dacă au un aparat de fotografiat, și ceremoniile rituale rămîn în continuare cu adevărat secrete.

De altfel, puțini sint cei care, veniți din Albuquerque, se încumetă să treacă dincolo de curtea marelui magazin din marginea satului și să înfrunte privirile neprietenoase ale localnicilor. Tînărul pictor Ralph Aragón (născut într-un pueblo în vecinat, San Felipe, dar însurat cu o fată din Sandia), pe care aveam să-l întilnesc la Santa Fe, unde e asistent la Institutul Indian de Artă, părea foarte sceptic în privința viitorului unui sat indian așezat în marginea unui oraș american în plină expansiune - în mai puțin de un deceniu, Albuquerque și-a dublat populația, ajungînd la aproape un milion. Semnele acestei situații au și început să se arate : în Sandia au dispărut meșteșugurile tradiționale, pentru că tinerii preferă să muncească la oraș, unde cîștigă mai bine.

PESTE o oră, ajungem, într-un alt pueblo, Jemez. Peisajul e mult mai generos, pantele calme ale munților coboară pină în mijlocul satului, acoperite cu păduri de fag și de stejar. Jemez e departe de orice așezare urbană, așa încît și-a păstrat neatînsă identitatea tradițională. Olăria de aici și coșurile din frunză de yucca sint vestite de-a lungul întregii văi a lui Rio Grande. Am avut și rarul privilegiu să asist la dansul ritual al po-

Taos

rumbului, la care, în fiecare an, la 12 noiembrie, participă toți cei 1 500 de locuitori ai satului.

Dansul incepe în momentul în care căpetenia consiliului tribal anunță că soarele a străbătut un sfert din drumul lui spre apus, adică de la ora 9 și jumătate dimineața. Împărțiți în două - „oamenii porumbului” și „oamenii turcoazei” -, dansatorii parcurg, în ritmul tobelor, piața largă din centrul satului. Se adună și se răsfiră, închipuind mișcarea norilor aducători de ploaie, a crengilor zbătîndu-se în vînt, zborul păsărilor coborînd să ciugulească grăunțele, mersul furis al jivinelor pădurii care vin să se adape la izvoarele din marginea satului. La 12 noiembrie, toți cei care au plecat din Jemez și lucrează în alte părți ori s-au căsătorit în alte așezări indiene sau la oraș, se întorc în casele în care s-au născut și își îmbracă vesmintele colorate ale dansului.

José Rey Toledo (al cărui nume indian e Shobah Woonhon - Luceafărul de dimineață), un bătrîn puternic care dansase toate cele 14 dansuri ale „oamenilor porumbului”, ne-a pofțit la el acasă. În jurul unei mese se adunaseră toate rudele, prietenii din sat și de departe ; făruriile cu fiertură de carne și cu sosuri ardelate treceau din mină în mină. De îndată ce unii isprăveau masa, se ridicau, salutau și plecau ; alții intrau, se așezau la masă, comentînd dansul din anul acesta. Toledo e unul dintre cei mai de seamă pictori din Sud-vest : o frescă de-a lui împodobește Centrul cultural indian din Albuquerque, clădire modernă cu săli de teatru, de bibliotecă și cu un post propriu de televiziune. „Nu mai e ca în copilăria mea, ne spune el. Oamenii nu mai lu-

crează pămîntul ca înainte : cresc vite sau, cei tineri, string bani să-și cumpere o camionetă și fac cărușie prin orașele din jur, la Bernalillo, la Los Alamos, la Espanola, ba chiar la Santa Fe și la Albuquerque. Cei rămași acasă găsec cu greu de lucru”.

NICI la Taos, fără îndoială cel mai celebru pueblo din New Mexico, perspectivele nu ni s-au părut mai optimiste. George Keahbone, pictor indian venit din Marile Cimpii și locuind din 1936 în Taos, ne spune că politica administrației conservatoare s-a dovedit neputincioasă și nefastă : s-a interzis orice lucrare de irigație, pămîntul arabil e puțin, meșteșugurile au decăzut, pentru că tinerii au preferat să plece decit să se confrunte cu reprezentanții autorității despotice. Cindva o așezare înfloritoare (triburile Ute, Apache, Comanche veneau aici din Marile Cimpii să schimbe carne și pieile bizonilor pe legumele, fructele și pe lina vindută la Taos), satul de 1 700 de locuitori trăiește azi doar din taxa de 3 dolari percepută turiștilor la intrarea în sat și din vinzarea unor suveniruri lipsite unei ori de valoare artistică.

O arhitectură pe care au imitat-o multe sate indiene, cu supraetajări ingenioase, dispuse pe cinci nivele, ce îngăduie transformarea întregului pueblo într-o fortificație, clădirile de adobe proiectate pe verdele muntelui Taos, veșmintele colorate ale localnicilor creează, într-adevăr, o ambianță extraordinară. Taos, imi spune zimbînd George Keahbone, e locul neasemnat, la fel cu toate celelalte pueblos indiene.

Dan Grigorescu

După 300 de ani

JOHANN SEBASTIAN BACH — desen de Steriadi

„DESTINUL creator“: „expresie căzută pradă frazeologiei cotidiane... ea circula cu o semnificație negrăit de ștearsă... Expresia și tainele ei sînt frecventate mai virtuos de un anume foiletonism alimentat de pasiunea incertului“. Cum să înaintezi în drumul către înapoi pentru a evoca onest simboluri ale unui timp de aur cînd un asemenea diagnostic necruțător amenință elanul scrisului tău? Dacă lipsa de contur a formulei l-a neliniștit pe Lucian Blaga, tainele ei par și mai greu de luminat, tocmai pentru că ele stau dincolo de oricare expresie metaforică. Astfel că rămîne enigmatic acel joc al întîmplării care a creat, în destinul muzicii, fertila zămislire a geniului din anul 1685. Au venit pe lume atunci, la începutul lunii februarie, fiul unui chirurg din Halle, Georg Friedrich Händel; cu 27 de zile mai tîrziu, tot pe pămînt german, la Eisenach, un vlăstar al brutarului Veit Bach, acela care a primit numele de Johann Sebastian; spre sfîrșitul toamnei, în atmosfera însufletită a cetăților din preajma Mediteranei, Domenico, copil al ilustrului compozitor Alessandro Scarlatti, maestrul de operă la Neapole.

Încercarea de a descoperi relații de semnificație între aceste date se arată ispititoare dacă respinge arbitrarul și rămîne un pasionant itinerar în lumile culturii europene la sfîrșitul secolului XVII și în prima jumătate a veacului următor. Cu cît interes se notează că un an mai devreme s-au aprins două strălucite spirite franceze, pictorul Antoine Watteau și muzicianul Jean Philippe Rameau; că tot atunci năriseau scena Calderon și Corneille. Cînd ai plecat atît de departe distanțele pierd dimensiunea exactă și a decențiu, două, în urmă sau după, înseamnă „în aceeași vreme“. Și chiar așa este, un insorit în contemporaneitate, cu toate că acei prunci aleși de urșitoare atît de darnice nu aveau să știe ce comunități „Cugetări“ de Pascal, „Teoria mișcării“ sau „Calculul infinitesimal“ și nici ce însemnătate aveau oameni ca Leibniz, Spinoza, Newton, în fine de ce a fost interzisă doctrina carteziană, condamnată articolele despre „Gravitația universală“. Meditațiile asupra cunoașterii, acești muzicanți nu le vor fi răsfățat, căci nici unul dintre ei nu a avut timpul sau chemarea intelectuală pentru a depăși hotarele fără de hotar ale domeniului propriu. Dar acestei vocații exclusive îi datorăm, altfel rostite, tot reflecții și probe despre existența umană, adevăruri desluite în cotidian și sintetic investite cu înțelesuri destinate eternității.

După „Principia philosophiae“ (Descartes — 1644) și „Philosophiae principia“ (Newton — 1686), după „Eseu asupra toleranței“ și „Eseu asupra inteligenței umane“ (John Locke — 1688, 1690), opere închise în abstracțiunea lor revelatoare, descătușarea gândirii din conventionalism tindea și spre compensații evidente, spre expresii tulburător accesibile. Căci există o ordine necesară în dialectica mișcărilor fundamentale din care se compune profilul fiecărei epoci și se citește urma pașilor ei pe pragul dintre un secol și celălalt. Luminile Renașterii se stînseseră. Dar omului redescoperit ca personalitate, datorită acelei tensiuni de forțe eliberatoare, nu-i mai este îndestulător rationalismul ponderat al spiritului antic, care fusese un timp ghidul său. El se simte chemat spre expansiune și elocință. Într-un mod fundamental expresiv, grav, solemn decorativ și, prin toate acestea, popular. În Italia, arhitectura și sculptura sînt modelele acestei maniere de a proiecta, într-un spațiu vizibil, construcții impunătoare. Pentru violența, impetuozitatea, oglinzile introspective, aspirațiile vehemente ale sufletului german, muzica va deveni modul ideal de confesiune.

Ceea ce s-a numit stil baroc, în toate artele, dar și într-un anume fel de a înțelege viața, cuprinde în gloria sa tîrzie deopotrivă pe germanii Händel și Bach; Scarlatti este, prin esența latină a ființei și compoziției sale, un alt exemplu, dar fire ale tradiției ce l-a format pe el trec și în experiența celor doi maeștri din nord.

Acel an 1685 închide o coincidență care nu ne propune mai mult decît o firească uimire. Ceea ce impresionează însă, ca demonstrație de certitudine, este realitatea că epoca le-a impus obiective necesare, dictîndu-le rezolvarea definitivă a problemelor ei fundamentale. Vocea lui Domenico Scarlatti rămîne singulară prin însăși restringerea efortului ei de invenție la un singur gen: „exercițiul“ pentru clavecin (și-a numit piesele scurte „Esercizi“). Dar în aceste mici organisme sonore, perpetuate de el de peste 500 de ori, pulsează o complexitate de idei și de stări ale sensibilității de o vivacitate tot atît de seducătoare pe cît este de ingenioasă varietatea caracterului lor. Transferînd din Italia către Portugalia, apoi în Spania, virtuozitatea fanteziei sale aplicate miniaturii, fără ambiție pentru profunditate, dar cu atenție pentru „jocul ingenios al artei“, Scarlatti creează prototipul celei mai importante forme din istoria muzicii: sonata, înglobînd în structura ei ca principiu vital contrastul, motivația unui conflict. A fost, aceasta, o emancipare senzațională, cu atît mai mult cu cît elaborarea concisă, originală și ingenioasă briliantă, purtînd și idiomul folclorului spaniol, îmbracă aspectele cele mai comode pentru bucurii simple — seninul, solarul, exuberantul, spiritualul — topînd în ceea ce se numeste farmec, consistența unei discipline intransigente. Urmasii lui Scarlatti, în linie directă? Trebuie știut că au aspirat la această succesiune Albeniz, Granados, Falla, Halffter, Rodrigo...

Bach și Händel atacă și rezolvă dilemele științei și compoziției muzicale, ilustrîndu-se în cele mai spectaculoase forme ale polifoniei savante (care fusese descoperirea Renașterii), fortificînd și legitînd inițiatorii ale gândirii muzicale din care s-a înălțat, după 1750, Clasicismul. Cu patosul spectacular al dramelor sale, cu desfășurările de energie, voință și bărbăție, cu liniile ferme ale arhitecturilor desfășurate în planuri abil jucate, cu dinamismul, gustul pentru emoția eutremurată și mișcarea fastuoasă evoluînd pe scenă, în ansambluri corale tumultuoase, în glasurile orgii și sunetele orchestrei, Händel a rămas continuu o voce modernă. Așa cum Scarlatti a purtat cu el un duh național, apropiindu-și etosul națiunii de adopțiune, Händel, stabilit în Londra, devine, în urma lui Henry Purcell, cel mai mare compozitor din istoria muzicii engleze. Proverbiala lui eficiență a fost fidelitatea pentru publicul căruia i s-a dedicat. După ce a compus 40 de opere, el a simțit că falimentul teatrului muzical în Anglia este o chestiune de actualitate socială. S-a adaptat aspirațiilor burgheziei engleze, care își înfăptuise în 1648 „revoluția ei de stil european“, trăind ca tragedii corale, în oratorii, temele religioase în spirit profan. Marile înnuri ale libertății, frescele eroice și plîngerile popoarelor, serbările triumfale, izbăvirea celor asupriți, marsurile indoliante, tineretea exuberantă și jovială exaltînd fericierea, ardoarea războinică, sentimentele individuale și portretele proiectate pe fundalul mișcărilor colective, toate erau un răspuns strălucit la comanda socială căreia el îi supunea geniul și credința sa. Universalitatea lui Händel... „ceva mai prețios decît originalitatea: ea o conține și pe aceasta și o folosește sau nu, după nevoie“. (Paul Valéry, „Tel quel“).

Nu vocația universală a opereii lui Johann Sebastian Bach s-ar conveni numită aici, ci adevărul, pentru care numai cuvintele sînt tocite, adevărul că ea este un univers. A fost un inițiat, un savant, un spirit conceptual, care a adunat și a legat în sinteze normele vechilor științe și formule, deschizîndu-se în același timp experienței, căutînd să deslusească perspectivele ei. Vocea lui Bach este modernă prin însăși natura acestei preocupări: în „Clavecinel bine temperat“ sau în „Arta fugii“, în Coraluri pentru orgă și în Muzica de cameră, în „Cantate“ și „Pasiuni“, unde iubirea este extaz al suferinței, dar și încredere năzuind spre înțelepciunea liniștitoare a demnității morale, tărie spirituală a omului. Sînt înglobate aici, în formulele simbolice constituite ale limbajului muzical, meditații asupra cunoașterii și cugetări, un sumar exemplar al eticii și un eseu asupra toleranței, ca profesioniști de credință, este încrustat axul central al doctrinei carteziene, afirmarea existenței ființei concrete, iar reflexul despre gravitația universală în cosmosul sunetelor muzicale este demonstrat în teoria și practica sistemului tonal.

„Toate drumurile duc la Bach“ și aceasta, neînsemnat, care se încheie acum. El a plecat nu din pasiunea incertului cu care foiletonistul se avîntă în invențiuni confuz atrăgătoare, ci pentru că în acest proaspăt 1985 vom trăi „Anul internațional al muzicii“, notat astfel în calendarul UNESCO. Acum 300 de ani, printr-o coincidență inexplicabilă, au intrat în destinul omenirii Domenico Scarlatti, Georg Friedrich Händel și Johann Sebastian Bach.

Ada Brumaru

Francis WHEATLEY (1747-1801) : Plecarea la piață

Colecția Muzeului Castle din Norwich

Acuarelele britanice

Thomas GIRTIN (1775-1802) : Abația Tintern

UN vizitator britanic de expoziții era uimit, în primii ani ai secolului trecut, de avalanșa de peisaje care alcătuiau conținutul expoziției din 1805 a Societății Pictorilor Acuareliști. Cu umor, scria: este „o proporție aproape tot atît de puțin rezonabilă ca cea a portretelor de la Academia Regală. Trecînd prin încăperi privitorul trăiește senzații intrucivă similare unui călător care, într-un poștalion, întreprinde o călătorie pitorească și atractivă către Nord. Munți și cataracte, riuri, lacuri și păduri, strungi adînci, romantice și întinderi sublime de cîmpie îi captivează privirea în nesfîrșite și mereu variate succesiuni.“

În aceste cuvinte apare confirmarea — inclusiv interpretarea de epocă — a unei aventuri vizuale care a semnalizat o experiență de viață și cultură din cele mai bogate și captivante ale spiritualității europene. Acuarela este un gen artistic; totuși, timp de aproape trei secole a făcut parte și din înțelepciunile obișnuite ale intelectualilor sau oamenilor de societate, ale iubitorilor de călătorii sau și numai ale celor cărora nu le era indiferentă ambianța cotidiană, ci sursă mereu proaspătă pentru gustul observației. Că britanicii au avut prioritate în statuarea istorică a acestui tip de acuarelă, fie ea practică de artiști, fie de amatori, este lucru cert. În secolul al XVII-lea, primii turiști care descopereau spectacolul naturii elvețiene și îl notau în schițe acuarelare, erau călători britanici. O sută de ani mai tîrziu, pasiunea aceasta circula și în alte țări; în Anglia însă, prin artiștii care i s-au consacrat — și, între ei, în mare măsură artiștii „Școlii de la Norwich“ — apoi, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, prin Turner, Constable, Cozens și prerafaeliți, a atins culmi ale imaginarului, ale artei de a inventa cu rafinament o natură paralelă celei știute, fără a o neglija nici pe aceasta. Obiceiul preciziei topografice

proprie debutanților în acuarela peisagistică a fost abandonat cel dintîi de britanici, în favoarea poetizării limbajului. Succesul de public a fost imediat asigurat acestor imagini care contraziceau în totul edificiul teoretic al ierarhiei genurilor, încă solid la răscrucea de veacuri XVIII-XIX. Era un succes adresat cordialității, familiarității, grației, dragălașeniei cu care erau exprimate, prin intermediul motivelor din natură, uneori cu elemente de arhitectură, sentimente ale existenței într-o epocă deloc numai idilică.

În sala Muzeului de artă R.S.R., unde se află expuse 76 de acuarele reprezentative pentru Școala peisagistilor de la Norwich, dar și pentru istoria acuarelei britanice în general, precum și câteva desene de Gainsborough, țînd de același context artistic, se reconstituie ca de la sine atmosfera de seninătate reconfortantă, de răbdare în fața naturii și obiectelor cu care artiștii-călători ai acelor vremi studiau locurile străbătute. Începînd cu încă docilul G. Barret, expoziția oferă un crescendo de virtuozități, de invenții grafice și coloristice, de formulări personale cu caracter de măturie intimă citeodată, — ca în suavul Peisaj din Yorkshire al lui J. S. Cotman, sau în Parcul Hatfield de John Middleton; cu o romantică ambiție de reconstituire istorică altelei — ca în Abația Tintern de Tg. Girtin și seria de edificii din Norfolk și Durham a lui Th. Hearne. Implicațiile de ordin istoric-cultural ale acuarelelor sînt și ele numeroase, dincolo de interesul pur artistic al fiecărei lucrări în parte, susținut și de prezența a două acuarele de Turner, a trei piese de prim ordin ale lui P. Sandby, care se numără printre inovatorii peisajului acuarelat în sec. XVIII, și a unor acuarele moderne, cum ar fi peisajele lui E. Seago, unde spiritul constructiv domină lirismul tradițional al genului. Aceste implicații ne îndeamnă să comparăm toate aceste plimbări ale artiștilor britanici între realul și imaginarul peisagistic cu opere asemănătoare și din aceeași vreme ale pictorilor acuareliști germani și elvețieni. Substanța alegorică presează atmosfera în notele de călătorie ale lui C. D. Friedrich, Blechen, Carstens; un retorism romantic iubitor de embleme peisagistice răsună din acuarelele unui Diday sau Calame. Aceasta în timp ce acuareliștii școlii din Norwich se lasă în voia ispitelor „pitorescului“, acel mod de a vedea și înțelege natura în înfățișări prietenoase, grandioase cu măsură, surprinzătoare fără spaime, uneori de o grație sobră, altelei învăluite de un blind mister.

A urmări și descifra aceste demersuri ale spiritului și ochiului, traduse cu o subtilă virtuozitate meșteșugărească în imagini, înseamnă, pentru vizitatorii expoziției, o delectare de înalt ordin. Iar ideea, binevenită, a organizatorilor de a adăuga o mică selecție de gravuri britanice din colecția Muzeului R.S.R. — printre ele gravuri de Bonington, Ed. Edwards, Rolandson, Lee Hankey și Fr. Brangwyn — întregeste în chip fericit expoziția.

Amelia Pavel

Humphry REPTON (1752-1818) : Priveliște din parcul Catton, cu perspectivă asupra orașului Norwich

Arletty

● Numele ei este Leonie Bathiat, dar toată lumea o cunoaște, din cele 54 de filme în care a jucat, drept Arletty. Are astăzi 86 de ani și

locuiește în Rue de Rémusat, într-un apartament pus la dispoziție de municipalitatea pariziană. Practic, nu lese din casă, telefonul fiind singura legătură cu lumea din afară. Și-a pierdut vederea la 11 noiembrie 1968, în urma unei embolii oculare intervenită în timp ce interpreta piesa lui Cocteau, *Les monstres sacres*, la Théâtre des Ambassadeurs. În ciuda faptului că refuză orice interviu, un ziarist francez a reușit să stea câteva ore de vorbă cu ea. A rezultat o emisiune radio în care Arletty a povestit despre viața și activitatea ei artistică. Materialul a fost preluat și de televiziune și ilustrat cu secvențe din filmele și piesele interpretate de marea actriță. În imagine, Arletty în *Trabadurii diavolului* (1943, în regia lui Marcel Carné).

„Gallimard” și „Levy”

● Două edituri celebre în Franța purtând numele celor care le-au întemeiat: Gallimard și Calmann Levy. Două cărți își împart celebritatea acestui sezon parizian: *Gaston Gallimard*, de Pierre Assouline, apărută la Balland, și *Michel și Calmann Levy sau nașterea editurii moderne (1836-1991)*, de Jean-Yves Mollier, tipărită la Calmann Levy. „Cetățeanul Kane al editurii franceze, Gaston Gallimard a fondat cel mai mare imperiu al literaturii franceze cu discreție și tenacitate. O biografie povestește această formidabilă aventură... Nu vă străduiți să-l căutați numele în vreun dicționar, nici un rînd nu-l este dedicat omului care într-o jumătate de secol a clădit o editură de renume, reușind să rămână în umbră chiar și după moarte: biografia sa a apărut la

altă editură. Iar arhivele sale nu sînt la îndemîna oricui” — afirmă François Nourissier, începîndu-și cronica la cartea lui Pierre Assouline. „Asemeni unei bănci sau unei fabrici, editurile își au conducătorii și tradițiile lor. La originea uneia din ele, din timpul Parisului lui Balzac, se află existența unui tinăr sărac cu o vocație ratată, aceea de a fi actor. Michel Levy se lansează în viața editorială pe care o revoluționează devenind o figură a Parisului, începînd să publice teatrul pe care nu l-a putut juca: *La biche*, *Lamartine*, *Dumas tatăl și fiul*. Deasemenea, versuri și proză: *Flaubert*, *Merimée*, *Sand*, *Hugo*, *Baudelaire*, *Stendhal*. După moartea sa, în 1875, îl urmează fratele său Calmann Levy, care continuă tradiția instaurată” — scrie, printre altele, în prezentarea sa, Arnold de Liedekerke.

O nouă stea a dansului

● Născută la Milano, acum în vîrstă de 21 de ani, Alessandra Ferri (în imagine) este una dintre principalele soliste ale celebrului ansamblu britanic „Royal Ballet”. Actualmente ea se află din nou la Milano, unde dansează rolul Odettei din *Lacul lebedelor*. Este vorba de o nouă versiune scenică a baletului ceai-kovskian, concepută de Franco Zeffirelli pentru a fi filmată.

Macbeth în viziunea lui Manzù

● Cunoscutul sculptor italian Giacomo Manzù se învîrtește în jurul operei *Macbeth*, cu care, la 4 decembrie, Teatro San Carlo din Neapole inaugurează stagiunea lirică 1984-85. La pupitrul orchestrei: dirijor Riccardo Muti. În programul stagiunii mai figurează: *Turandot* de Puccini, sub conducerea muzicală a lui Daniel Oren, și *Văduva veselă* de Lehar, în regia lui Mauro Bolognini, *Wozzeck* de Alban Berg, și *Somnambula* de Bellini — spectacol omagial prilejuit de comemorarea a 150 de ani de la moartea compozitorului.

Premiul Kennedy

● Cinci artiști de valoare ai Statelor Unite ale Americii au fost distinși, pentru merite deosebite, cu premiul „Kennedy” decernat de Centrul cultural cu același nume: dramaturgul Arthur Miller, compozitorul Giancarlo Menotti, violonistul Isaac Stern, actorul de comedie Danny Kaye și cântărețul de culoare Lena Horne.

Romane și filme de acțiune

● La Reims, în Franța, s-a desfășurat cea de-a șasea ediție a Festivalului romanelor și filmelor cu subiect detectiv. Colocviile și alte discuții savante despre locul și rolul acestui gen în literatură și cinematografie au rămas în umbră pentru public, care a fost atras mai mult de prezența unor vedete consacrate. Printre acestea s-a numărat, ca invitat de onoare, Peter Falk, alias Colombo (din serialul cu același nume). Guy des Cars a fost însă cel mai solicitat pentru autografe, poate și pentru că primul său roman cu adevărat polițist, *Le faiseur de morts*, este considerat ca o reușită excepțională. Marele premiu al literaturii de aventuri a fost decernat lui Didier Daenick pentru *Meurtres pour mémoire*. Trofeul televiziunii i-a revenit lui Edouard Niermans pentru *l'Ennemi public nr. 2*.

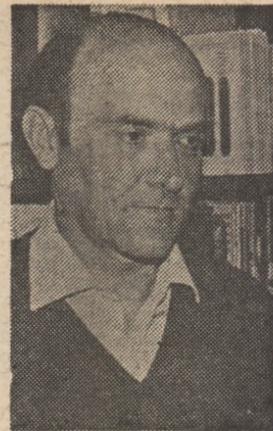
Carla Fracci și Peter Ustinov

● Sînt interpreții principali ai filmului *Balerinele*, realizat pentru micul ecran de către societatea elvețiană „Polivideo”. În colaborare cu televiziunea franceză, italiană și din R.F.G. Filmul, care urmează să fie programat în luna ianuarie a anului 1985, este de fapt o istorie romanțată a baletului. Carla Fracci interpretează 10 roluri diferite, intruchidînd tot atîtea celebre balerine: Maria Taglioni, Emma Livry, Carlotta Grisi, Fanny Elssler, Giuseppina Bozzacchi, Anna Pavlova etc. Peter Ustinov dă viață unor renumiți maeștri ai spectacolului de balet.

1 900 de pagini pentru o viață

● Una dintre cele mai voluminoase biografii scrise vreodată este aceea a scriitorului Joseph Kessel (1898-1983): 1 900 de pagini dactilografiate, pe măsura întinderii operei și a peripețiilor vieții acestui cunoscut romanțier. Cartea, datorată lui Yves Courrière, va apărea în editura pariziană Plon.

Rubén A.

familiei Barbela”), datorat romancierului portughez Rubén A. (1920-1975, în imagine). Romanul este o adevărată frescă — dintr-un unghi însă inedit — a societății portugheze de-a lungul a opt veacuri de existență, ai cărei eroi, morți de secole în diferite epoci istorice, reinvie odată cu inserarea, spre a-și trăi aventurile, dragostele, tragediile și mărunturile întimplărilor cotidiene. Cel care nu ar accepta convenția reînțoarcerii în mormint la ivirea zorilor ar pierde irevocabil capacitatea de a reinvia noaptea, devenind astfel, mai mult decît mort, uitat. Prin factura sa profund originală, prin viziunea inedită asupra istoriei și prin stilul novator, *A Torre da Barbela* rămîne și astăzi una dintre operele de seamă ale literaturii universale contemporane.

● Se împlinesc 20 de ani de cînd a apărut, la Lisabona, prima ediție a importantului roman *A Torre da Barbela* (tradus la noi de Micaela Ghițescu sub titlul „Turnul

Prévert inedit

● Cu volumul *La cinquième saison* (Al cincilea anotimp) continuă publicarea, la Paris, a textelor lui Jacques Prévert, texte care nu figurează în culegerile apărute în cursul vieții poetului. Spectacolul ocupă un loc amplu în acest volum, mai amplu decît în primul al seriei, *Soleil de nuit* (Soarele de noapte), și aceasta nu numai prin prezența scheciurilor și a pieselor, dar și, în accepția largă pe care i-a dat-o Prévert, prin scenariul unui film de desen animat, prin cele ale unor baleturi, prin cîntece, măștile de prietenie față de actori, cîntăreți, pictori și fotografi.

„Inelul Nibelungilor”

● La editura engleză Secker & Warburg, a apărut volumul *The Ring of Stephen Fay*. Autorul, care a asistat la geneza reprezentării *Inelului Nibelungilor*, montat anul trecut, la Bayreuth, de sir Peter Hall și Bill Dudley, relatează „istoria” acestui spectacol controversat, care a născut nenumărate comentarii, fiind un succes fără precedent (conducerea muzicală: sir Georg Solti), *Inelul...* devine astfel o poveste unei dramatice, reușind să captiveze cititorul nu numai datorită comentariilor autorului ci și ilustrațiilor lui Roger Wood.

Premiul Vapțarov

● Acordat la fiecare cinci ani, pentru măiestrie poetică, activitate socială și angajare în lupta pentru pace, premiul literar bulgar Vapțarov a fost atribuit anul

acesta scriitorului Stephan Hermlin (R.D.G.). Printre laureații anteriori se numără Ernesto Cardenal (Nicaragua) și Oleg Șestinski (U.R.S.S.).

Am citit despre...

Noi, sub observație

■ OBSERVAREA păsărilor este o formă răspîndită de petrecere a timpului liber la anglo-saxoni. Pînă și un anglo-saxon atît de atipic ca Malcolm Lowry își găsea, în viața lui fără de răgaz și în perpetuu echilibru instabil, răgazul trebuincios pentru a se deda acestei ocupații al cărei prim rost pare a fi realizarea unui echilibru semivegetativ. Atunci însă cînd observarea păsărilor și, în genere, a animalelor, este nu doar o pasiune a pasivității, ci o îndelețnicire profesională care solicită la maximum inteligența, spiritul analitic și aptitudinea de a generaliza, rezultatele obținute și comunicate vor stîrni și interesul celor ce trec de obicei pe lingă fenomenele naturii fără să le vadă cu adevărat.

Dar omul? Este oare cu puțință să fie urmărit la fel, să i se noteze posturile, mișcările, gesturile pentru a surprinde, fără vrerea lui, ba chiar în pofida a ceea ce el însuși spune și gîndește, firea, caracterul, inclinațiile?

Nu, nu voi deschide aici o discuție despre comportamentism, școală psihologică bogată, la fel ca toate celelalte, în sugestia luminătoare și, ca și toate celelalte, deficitară, supra simplificatoare în măsura în care pretinde exclusivitatea în materie de cercetare a minunat de incilicului spirit uman. Vreau doar să spun că am citit cu curiozitate și cu o anumită doză de amuzament *Ghid de buzunar pentru observarea omului*, versiune prescurtată a studiului de mare anvergură *Observarea omului*, de Desmond Morris. După ce și-a luat doctoratul la Oxford cu o teză despre comportarea animalelor, autorul a desfășurat și instruit publicul britanic cu numeroase filme, seriale de televiziune și cărți cu subiecte din acest domeniu, înainte de a da, în 1967, marea lovitură: cartea *Mai-muța goală*, primul său studiu amplu (de enorm succes) despre animalul numit om. „Nu e deloc insultător să privești oamenii ca pe niște animale — ne încredințăm Morris în *Ghid*. La urma urmelor, sintem animale. Homo sapiens este o specie de primat, un fenomen biologic dominat, ca și toate celelalte specii, de reguli biologice. Natura umană nu este altceva decît o modalitate particulară a naturii animale. De acord, specia umană este un animal extraordinar; dar

toate celelalte specii sînt și ele extraordinare, fiecare în felul ei”.

Nici acest unghi de abordare nu poate fi adoptat fără rezerve, omul fiind extraordinar nu printr-o configurație aparte a unei structuri biologice fundamentale comune cu alte specii, ci prin ceea ce transcende această structură, prin treapta nouă, superioară, de organizare a materiei pe care o constituie activitatea creierului lui, cu tot ceea ce înseamnă ea ca trăire intelectuală și socială, putere de abstractizare, influență asupra mediului inconjurător etc. Antropologia, psihologia, sociologia, celelalte științe umane se raportează la biologie așa cum se raportează aceasta la chimie, la fizică, la celelalte sisteme de legi care guvernează materia moartă: înglobîndu-le, dar depășindu-le.

Observațiile concrete sînt adesea ingenioase, concluziile — uneori firești pînă la truisim, alteori discutabile, deci stimulative. Să luăm, de pildă, comportarea altruistă, definită ca o facere de bine deosebită pentru binefăcător: „Nu ajunge să fii de folos altuia, trebuie să te și coste”. Biologic, altruismul este un handicap, o specie altruistă este condamnată, pe termen lung, să lase locul speciilor egoiste. „Ființele umane, ca animale al căror strămoși au cîștigat lupta pentru supraviețuire, nu pot fi programate genetic pentru a manifesta un adevărat altruism” — ni se explică. Și atunci cum trebuie interpretată acțiunea unui om care fără să pregete se aruncă în foc pentru a salva pe 1) propria lui fetiță, sau 2) un vechi prieten, ba chiar 3) un necunoscut ori, eventual 4) o pisică? Desmond Morris rezolvă problema reducînd altruismul la o formă a egoismului care ține seama de faptul că omul nu e decît purtător pe termen scurt al genelor, vehiculul care transmite materialul genetic de la o generație la alta. Și astfel, cel ce își riscă viața pentru a-și salva fiica salvează, în realitate, propriile sale gene în ambalaj nou. Actul devine astfel egoist din punct de vedere biologic: „Nu e un proces calculat. Operează inconștient și se bazează pe un sentiment pe care îl numim «dragoste»”. Căzul prietenului și cel a străinului care determină același gest sînt rezolvate prin referiri la trecutul tribal cînd toți erau mai mult sau mai puțin frați. Dar pisoiul? Substituit de copil, copil simbolic. Și tot așa, din reducere în analogie și făcut din cal măgar, omul este sfătuit indirect să nu se creadă cine știe ce pasăre rară. Dincolo însă de exagerările ei dogmatice, cartea propune o înfinitate de teme de reflecție vrednice de toată atenția.

Felicia Antip

N. IONIȚĂ

„Verba volant...” ?

„Chi non ha testa, abbia gambe” (Proverb italian)

Registrele Vieux Colombier

● În 1917, Jacques Copeau a fost trimis ca emisar al culturii franceze la New York. Căruia i-au urmat colegii de la teatrul Vieux Colombier. Experiența, cu părți bune și rele, cu succese și neîmpliniri, interesanță profesională, a durat doi ani. Fiica lui Jacques Copeau, Marie-Hélène Deste, împreună cu Suzanne Maître Saint-Denis au hotărât să dea în urmărește această perioadă mai puțin cunoscută a activității unuia din reformatorii teatrului francez contemporan. Pentru cel de al patrulea volum din seria intitulată *Registrele Jacques Copeau* au folosit corespondența, jurnalele lui Copeau și mărturiile ale contemporanilor. Volumul, apărut la Gallimard, poartă titlul *Practica teatrului*.

„Scotia”

● Cartea cu acest titlu a lui John Prebble este totodată un ghid străbătând zonele cele mai pitorești ale Scoției, însoțit de evocări ale unor personaje și personalități care le-au locuit, descriind evenimente și întâmplări petrecute, completându-le cu legende. Datorită bogăției și varietății temelor tratate, *Scotia* lui John Prebble, apărută la editura Secker & Warburg, depășește cu mult calitățile unui ghid, devenind o lectură instructivă și variată despre viața unei „tări” de-a lungul timpului: o contribuție de seamă o aduce și bogăția ilustrației.

Will —

Subiect de studiu

● De curind, în Republica Populară Chineză a luat ființă o Societate de studiere și cercetare a operei lui William Shakespeare. Ea își propune să realizeze, printre altele, o ediție critică a întregii opere dramatice și poetice a acestuia, precum și promovarea pe scenele teatrelor din China a pieselor sale. În acest sens, se intenționează organizarea anuală a unui Festival Shakespeare.

Alain Bosquet — un prestigios premiu spaniol

● Alain Bosquet a primit de curind, la Madrid, în competiție cu 350 de candidați, prestigiosul Premiu internațional al Fundației Fernando Rielo pentru cartea sa inedită de poeme: *L'Autre origine* (Cealaltă obirșie). Tematica fundamentală a cărții e interogația permanentă a omului asupra existenței și a conștiinței.

O editoare foarte ocupată

● Redescoperită de marea presă: Jacqueline Onassis (în imagine), fără atributele celebrității și chiar fără cele ale mondenității, fosta „primă doamnă” a Statelor Unite și soția fostului magnat al navigației maritime Aristotel Onassis și-a desăvârșit tranziția de la ipostaza de văduvă faimoasă și controversată, la aceea de redactor foarte ocupat (și tot atât de apreciat) într-o editură new-yorkeză.

Septuagenarul Giulini

● „Nu pot să dirijez o muzică pe care nu o înțeleg” — a declarat septuagenarul dirijor Carlo Maria Giulini (în imagi-

ne). „Trebuie să iubesc muzica pe care o dirijez și nu pot spune acest lucru despre muzica modernă. Ajung până la Stravinski și Bartók, după care încep să nu mai înțeleg... Dacă ar fi să dau o definiție a dirijorului, aș spune că este omul care are marele privilegiu de a lucra cu genii.”

Cintecul politic latino-american

● Al treilea festival latino-american al cîntecului, desfășurat la Quito, capitala Ecuadorului, a avut o amplă rezonanță socială — după cum relatează revista cubaneză „Prisma”. Cei peste 150 de interpreți, din 18 state de pe continent, au prezentat numeroase curente noi din arta muzicală a țărilor lor, piesele executate fiind de o extraordinară diversitate. Forumul cîntecului de la Quito a inclus și discuții, seminarii, pentru determinarea sarcinilor și scopurilor „Mișcării pentru cîntecul nou”, care beneficiază de o largă popularitate pe întregul continent.

Corespondența lui Ernst R. Curtius

● Biblioteca universitară din Bonn a achiziționat o mare parte a corespondenței celebrului profesor de filologie a limbilor romanice, Ernst Robert Curtius (1886—1956). Aceasta cuprinde peste 3.000 de scrisori alcătuită din toate mărturiile despre viața acestui umanist. Studiile sale asupra literaturii franceze din secolele XIX și XX sînt completate printr-o bogată corespondență cu scriitorii francezi contemporani. Cel mai interesant capitol al acestei colecții este corespondența pe care Ernst Curtius a purtat-o cu André Gide. Toate cele 87 de epistole ale scriitorului francez se găsesc acum în biblioteca universitară din Bonn, unde mai figurează scrisori ale lui T. S. Eliot, Romain Rolland, Gottfried Benn, Friedrich Gundolf.

Gabriel GARCÍA MARQUEZ

Candida Erendira și bunica sa Irene Papas

Cu mulți ani în urmă, într-o noapte de chef dintr-un îndepărtat sat din Caraibe, am cunoscut o fetiță de unsprezece ani care era folosită de o matroană care i-ar fi putut fi bunică. Mergea cu un „local” ambulant din sat în sat, urmînd itinerariul sărbătorilor patronale și-și avea cu el propriul cort, prapora orchestrei și propriile tarabe unde se bea și se minca. Eu aveam pe atunci vreo șaisprezece ani și eram conștient că mai devreme sau mai târziu voi fi scriitor. Fata era una dintre ființele cele mai slabe din câte-mi amintesc și atitudinea sa nu avea nimic de-a face cu meseria. Aproape că se putea spune că nu avea nici cea mai mică idee de ceea ce făcea, ci parcă repetă o lecție învățată pe dinafară. A stat în sat numai trei zile, dar amintirea pe care a lăsat-o a durat multă vreme. După așteptate se pare, bătrîna matroană care o exploata exercita asupra ei o stăpînire cumplită prin intermediul teroarei.

N-am uitat niciodată acea întâmplare, și pe măsură ce viața trecea, în memoria mea se definea din ce în ce mai mult certitudinea că matroana era chiar bunică ei. Cînd am scris *O sută de ani de singurătate* mi s-a părut că acea amintire era potrivită pentru înțierea în dragoste a adolescentului care mai târziu se va converti în colonelul Aureliano Buendía, și am folosit-o. În momentul în care scriam, mi-a venit o idee fundamentală: de ce bunică își exploata nepoata. Și atunci am știut că o făcea ca să-i plătească valoarea casei care luase foc din cauza neatenției fetiței.

Cu toate că nu era prima oară cînd mi se întâmpla, mi-a atras atenția faptul că acea imagine continuă să mă urmărească, deși o folosisem deja. Cu toate acestea, nu reușeam să o simt ca pe un roman, ci ca pe o dramă în imagini. Era mai mult cinematograf decît literatură. Așa încît am scris-o sub formă de sce-

nariu și numai mulți ani mai târziu am decis să o supun unui al doilea tratament literar.

NUMELE fetel, care mi-a venit în minte în ultimul moment, îl auzisem în Mexic și este un nume tarasc: Erendira. În schimb, niciodată nu mi-a venit în minte un nume convingător pentru bunică, așa cum nu mi-a venit nici pentru colonelul căruia nu avea cine să-i scrie, nici pentru bătrînul patriarh de mai mult de două sute de ani care citeodată se auzea strigat Nicanor și citeodată Zacarias. Pare o prostie, dar nu e nici pe departe: dacă omul nu se potrivește personajului printr-un nume străin, nimeni nu-l va crede, și există multe romane pe lumea asta, chiar și romane bune, care se prăbușesc în uitare pentru că personajele au nume greșite. Într-o zi, cînd voi avea mai mult timp, aș dori să fac unele reflecții și să povestesc experiențe proprii în legătură cu numele personajelor. Juan Rulfo — ale cărui personaje au numele cele mai frumoase și cele mai surprinzătoare din literatura noastră — mi-a spus odată că el le găsea pe lespezile din cimitire și amesteca numele unor morți cu cele ale altora, pînă li reușeau incomparabilele sale combinații: Fulgor Sedano, Matilde Arcángel, Toribio Altrete și altele altele. Este un lucru atât de important încît acrită greacă Irene Papas nu voia să accepte rolul bunicii în film atîta timp cît eu nu îi puneam un nume. „Dacă nu are un nume, nu o să reușesc să simt că sînt eu însămi”, mi-a spus. Dar și eu am fost sincer: dacă nu-i știam numele, nu-i puteam pune unul oarecare, pentru că riscam să devin un alt personaj. Irene Papas a decis atunci să-i pună personajului un nume secret, numai pentru ea, ca să-l poată imagina și să intre cu ușurință în pielea lui. Mi-a promis

să nu-l spună niciodată, și dacă vreodată îl va spune, sper să nu-l aflu.

Prima formă a scenariului de film a fost scrisă acum patrusprezece ani (articolul este scris în noiembrie 1982 — n. tr.). În tot acest timp, diferitele tentative de realizare au fost oprite din diverse motive. Dar toate condițiile dintr-o dată care păreau dispersate au început să se reunească acum cîva timp, pentru a se transforma într-o aventură compactă, capabilă să aducă în realitate un vis foarte vechi. Rui Guerra, regizorul brazilian născut în Mozambic, așteptase mai mulți ani cu o răbdare de portughiez pînă cînd visul a devenit întreg. Acum mi se pare o întâmplare ideală acea noapte de cine știe cînd din Barcelona, cînd el și cu mine ne-am pus de acord că el va fi regizorul filmului. Ne aflam într-o încăpere atît de mare, el așezat la un capăt și eu la celălalt, încît trebuia să o traversez de cite ori voiam să-i umplu paharul. Așa încît am rezolvat totul cu un simț practic demn de doi poeți: am destupat cite o sticlă pentru fiecare și numai cînd am terminat să le bem am considerat terminată discuția. Atunci era ora șase dimineața și de-abia dacă reușeam să mergem, dar amîndoi aveam convingerea că mai devreme sau mai târziu o să facem filmul. De atunci, ca și cînd ar fi fost un ritual memorabil, Rui Guerra și cu mine conservăm obiceiul de a ne întîlni în orice loc din lume și în momentele cele mai neașteptate, dar totdeauna cînd ne așezăm să bem o facem fiecare cu sticla lui.

NU eram prea sigur că personajul bunicii i s-ar potrivi Irenei Papas, care este una dintre cele mai mari actrițe ale timpului nostru. Totdeauna mi-am imaginat-o pe bunică așa cum am scris: imens de grasă și cu niște enorme ochi diafani și de vreo șaptezeci de ani. Am făcut tot posibilul să o conving pe Simone Signoret că era tipul perfect și că adăugînd citeva cirpe și cu un machiaj potrivit ar putea câștiga ceea ce-i lipsea. Dar nu a fost cu puțință și, în diferitele ocazii în care am vorbit despre asta, argumentul ei a fost mereu același și foarte respectabil: la capătul unei lungi și strălucitoare cariere, Simone Signoret reușise să impună aceeași ima-

gine pe care o are în realitate și nu doare să o strice încarnînd un personaj lipsit de suflet. În schimb, cînd am cunoscut-o pe Irene Papas într-un hotel din Roma, m-a impresionat cu forța devastatoare a unui uragan și m-a sedus imediat cu inima sa greacă nesupușă, dar mi s-a părut prea tinără și subțire pentru a o reprezenta pe bunică. Rui Guerra mi-a cerut puțină încredere. De-a lungul multor ani i-am repetat lui Rui Guerra că sînt convins că Brazilia era o țară plină de Erendire, și acolo a întîlnit-o pe Claudia Ohana, care este o replică înfrumusețată a originalului. Ulises, adolescentul olandez din poveste, a apărut ca făcut pe măsură, cu splendoarea sa angelică, într-o școală de dans clasic din Germania Federală. Restul era ușor.

Săptămîna trecută, în timp ce prietenii mei din lumea întreagă îmi celebrău sărbătoarea nobeliară, întregul interes al sufletului meu era concentrat spre o fermă părgănită, la șaptezeci de kilometri de San Luis Potosi, în Mexic, unde tocmai se terminase filmarea povestii scrise acum patrusprezece ani. Era o întreprindere babilonică: autorul columbian, regizorul brazilian născut în Mozambic, o actriță grecoaică și alta braziliană, iar restul germani, francezi și mexicani, într-o producție franco-vestgermano-mexicană. Fiecare vorbește cum poate în limba în care poate, dar cu toții se înțeleg prin poveste. Pentru mine, cu toate acestea, cea mai mare bucurie mi-a adus-o faptul că a trebuit să admit, încă o dată, că realitatea termină prin a se impune cu forță asupra oricărei tentative mistificatoare a imaginației. Într-adevăr, cînd am văzut-o pe Irene Papas intrată în pielea bunicii, mi s-a confirmat ceea ce gîndisem la Roma: era prea tinără și subțire pentru personajul inventat de mine. În schimb, mi-a fost de ajuns aceeași privire ca să descopăr — nu fără o anume rusine față de mine însumi — că era identică acelei bunicii fără de suflet din realitate pe care am cunoscut-o acum atîția ani într-o noapte de chef din Caraibe.

In românește de
Miruna Ionescu

Fotografii

■ IMI place să mă uit la fotografiile. Mi-ar fi greu să spun începînd de cînd, dar îmi amintesc fericirea care m-a cuprins, într-o noapte prea avansată copilărie, cînd am descoperit într-un pod vecin o ladă cu poze. Privitul bucățelelor de carton, din culoarea sepie a cărora mă așteptam să fie atente și serioase de necunoscuți, a înlocuit pentru zile întregi toate jocurile și a fost nevoie de intervenția hotărîtă a celor mari pentru a fi scoasă din praful vechi de decenii, din atmosfera podului întunecos imboldit de dungi acute de lumină scăpate prin crăpăturile țiglelor și traversate de zboruri suspecte de gize. Tîn minte și acum plîsul cu sughițuri și revolta care m-au cuprins în timpul silnicei evacuări din acel univers semi-fantastic, în care copiii aveau părțile rotunde cu panglici, domii ghetre cu năsturași și doamnele umbrele de dantelă, din acel univers în care avusem timp să distribuim simpatii și antipatii, să-l protejiez pe unii și să le caut nod în papură altora, să imaginez povești și dialoguri între eroi care așteptau de la mine un caracter și un destin conform cu înfățișarea pe care mi-o deconspirasem.

Crescînd — chiar dacă uitată pe lungi perioade de timp — am păstrat intactă această pasiune, din moment ce, infinit mai târziu, îmi amintesc o scenă dovedind o inclinare la fel de pregnantă pentru dreptunghiurile, care nu mai erau de carton, ci, mult mai democratic și mai derizoriu, din hirtie lucioasă, zimțată pe margini, în timp ce atît de evocatoare sepie fusese înlocuită de negru și alb sau, mai rar, de strălucitoare culori, cu cît mai „natural”, cu atît mai lipsite de naturalețe. Era în martie, o mie nouă sute șaptezeci și șapte, într-o curte largă de la marginea orașului, acolo unde fuseseră duse toate lucrurile găsite în bolgiile blocurilor distruse de cutremur. Gospodine ale dezastrului întreprinseseră, înainte chemării noastre acolo, un fel de disciplinare a haosului, așezînd obiectele pe categorii: mormane de haine, piramide de cratițe, muniți de cărți, dealuri de fotografii... Îmi amintesc orele și zilele întregi pe care le-am petrecut așezată pe un scaunel, la poalele acelei imense grămizi de imagini, din care, desigur, ar fi trebuit să mi le aleg pe ale mele — așa cum ar fi trebuit să alegem ceea ce am fi descoperit că ne aparține din maldărele informa de obiecte care nu mai aparțineau decît nenorocirii —; ore și zile de-a lungul cărora nu reușeam să mă desprind, fascinată de acele răscolitoare, insuportabile fragmente de viață dispărută în realitate, dar nereșunînd să mai supraviețuiesc prin forța hirtiiilor adesea motolite, rupe, murdare de singe, zgîrriate de moloz. Nunți, botezuri, excursii, petreceri, prilejuri de bucurie sau încremeniri de frumuseți, mii și mii de memento care nu mi se mai adresa decât mie, iar eu nu aveam tăria să nu le mai cercetez; viață secretă din care domnul sobru pe care îl întîlneam uneori în lift ridea cu hohote printre sticle și pahare, iar băbuța de la mansardă apărea în atitudini fatale sub croielile unor mode vechi de citeva decenii.

Mi-am rememorat aceste două scene zilele trecute cînd — atmosfera sfîrșitului de an inclinîndu-mă spre reverii — am început să răscolesc sertarele cu propriile mele fotografii. În mod curios, deși ar fi trebuit să nu aibă nici un fel de secrete pentru mine, bucățelele de timp erau în stare de nenumerate surprize, luminau într-un fel nou întîmplări și cadre ce păreau definitiv clasate, îmi împărțeau noutăți izvorite din simpla comparare a unor înfățișări cunoscute. Bizar era faptul că fotografiile pe care nu le lubisem niciodată îmi deveneau brusc simpatice și întîmplări pe care le socotisem insignifiante căpătau deodată interes. Așteptam anul nou jucîndu-mă cu propriile mele fotografii, ca și cum aș fi amestecat, aranjat, răscolit, niște misterioase, aproape magice cărți de joc din care încercam să-mi ghicesc trecutul.

Ana Blandiana

■ 29 Decembrie 1984. La primirea șefilor misiunilor diplomatice, a reprezentanților unor organizații acreditați în țara noastră, care au prezentat felicitări cu prilejul celei de-a 37-a aniversări a proclamării Republicii și al Anului Nou.

Destindere, Securitate, Pace

ULTIMELE momente ale anului 1984, primele momente ale lui 1985: cumpănă dintre ani, prilej de reevocare, fie și succintă, a evenimentelor timpului scurs și de exprimare a speranței că noul an va aduce mai multe împliniri de aspirații, de năzuinți spre un viitor mai bun.

Pentru poporul român, pentru România socialistă, aceste momente solemne s-au înscris sub semnul de profundă clarviziune și de vigoasă încredere, de cald umanism, de mare forță mobilizatoare — transmise de președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în tradiționalul Mesaj de Anul Nou adresat de la posturile de radioteleviziune și în Cuvîntarea rostită cu prilejul primirii șefilor misiunilor diplomatice acreditați la București. Evocînd înfăptuirile de seamă în dezvoltarea economico-socială a țării, marile obiective și perspective, configurate de Congresul al XIII-lea în domeniul construcției socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu a relevat că materializarea acestora, ca și a proiectelor celorlalte popoare, este indisolubil legată de asigurarea în lume a unor condiții de securitate și pace.

Așa cum se subliniază în Mesaj, ca și în Cuvîntarea la primirea șefilor misiunilor diplomatice, 1984 nu a fost un an senin, ci s-a caracterizat prin accentuarea încoerdării, prin intensificarea cursei înarmărilor, îndeosebi nucleare, prin menținerea și multiplicarea unor conflicte militare. Este anul în care au continuat să se acumuleze norii negri, amenințatori pe cerul vieții politice internaționale — anul trecerii la instalarea noilor rachete americane cu rază medie de acțiune în Europa, al realizării contractelor sovietice, al întreruperii tratatelor de la Geneva. A fost anul în care totalul bugetelor militare pe glob a atins aproape pragul fabulos de o mie de miliarde de dolari, în care s-au deschis la ordinele zilei intenții și planuri de militarizare a spațiului cosmic, anul în care vîlvătaiele fiacărui și vîlvătaie de singe au continuat să aducă distrugerii și suferințe în Orientul Apropiat, în țările Golfului, în Asia de sud-est și America Centrală, în Sahara de nord și de vest, în Africa de sud. Un an în care Terra s-a rotit în spațiu punctată de focarele roșii ale incendiilor, cu riscurile permanente ale nimicirii planetei.

In același timp, anul care s-a încheiat a cunoscut, tocmai ca răspuns la accentuarea primejdiei unui cataclism mondial, și o puternică intensificare a luptei popoarelor pentru salvagardarea păcii. Încă, așa cum se exprima cu plasticitate președintele Republicii, spre sfîrșitul anului au apărut unele semne ale unei anumite slăbiri a încoerdării internaționale, au început să se ivească zărilor unui soare care mai are înzestrat mult de străbătut pentru a putea să radieze lumina, cu adevărat, a păcii.

Și, într-adevăr, anul s-a încheiat cu stabilirea deciziei comune privind întîlnirea miniștrilor de externe ai U.R.S.S. și S.U.A., care va avea loc peste cîteva zile. Un șir de state occidentale și-au anunțat hotărîrea de a amîna instalarea eurorachetelor, ca și opoziția față de proiectele de „război al stelelor”. S-au produs unele deblocări de bun augur în desfășurarea Conferinței pentru încredere și dezarmare de la Stockholm. Au avut loc importante contacte politice în Orientul Apropiat; în America Centrală, înfruntările militare au cunoscut pauze marcate de dialoguri politice între forțele antagoniste. Au fost reluate și multiple contacte de multă vreme întrerupte în Extremul Orient ca și în Europa, ideea zonelor denuclearizate a cîștigat teren considerabil din Scandinavia și Balcani, pînă în sudul Pacificului. Declarațiilor preconizind politica de forță a început să li se pună surdina, calea contactelor și tratatelor principiului soluționării „tuturor” prin negocieri, prin mijloace politice nu mai sînt contestate fătis de nimeni — deși, firește, esențialul este de a se trece de la vorbă la faptă, de la proclamarea de intenții la acțiunea concretă.

Directiile principale pentru asemenea acțiuni au fost cu putere reliefate în Mesajul de Anul Nou, în Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la primirea șefilor misiunilor diplomatice, ca și în interviul publicat tot în aceste zile în ziarul „Corriere della Sera” — în toate subliniindu-se importanța primordială a renunțării la noua cursă a înarmărilor nucleare în Europa, a retragerii rachetelor de pe continent și, în continuare, a tuturor armelor nucleare. Se poate spune că, în această privință, interviul publicat în ziarul Italian jalonează, etapă cu etapă, cele mai importante acțiuni necesare pentru îndepărtarea pericolului nuclear, o considerabilă însemnătate avînd asigurarea participării

la tratative, în forme corespunzătoare, și a altor state europene, în primul rînd a statelor membre ale celor două sisteme de alianță. Cerință cu atît mai legitimă cu cît complexul de probleme în discuție nu poate fi considerat ca fiind de interes bilateral; dimpotrivă, el nu numai că interesează toate popoarele continentului, ci privește înseși viața și existența lor.

INCREDEREA, care străbate ca un fir roșu lăurile de poziție ale președintelui României cu prilejul Anului Nou, își are izvorul în convingerea că stă în puterea popoarelor ca, acționînd unite, să impună eradicarea politicii de forță și aventuri militare, să facă să prevaleze rațiunea, cursul spre destindere. Aceasta este cauza supremă care solicită acțiunea unitară și convergentă a tuturor popoarelor, unirea tuturor mișcărilor social-politice, a tuturor categoriilor sociale și tuturor oamenilor, indiferent de convingeri filosofice sau ideologice.

În mod deosebit se evidențiază însemnătatea participării tot mai active la lupta pentru pace a oamenilor de știință. Mai ales în această etapă cînd se conturează riscurile unei noi intensificări a cursei înarmărilor — pe pămînt, pe mări și oceane și în Cosmos —, cînd se accentuează pericolul ca importante cuceriri ale gîndirii umane să fie deturnate în scopuri distructive, acțiunile oamenilor de știință în sprijinul păcii dobîndesc o excepțională însemnătate. În legătură cu aceasta se consemnează cu deosebită satisfacție contribuția strălucită a Comitetului Național Român „Oamenii de știință și pacea”, condus de tovarășa academiciană doctor inginer Elena Ceaușescu, exemplu înalt de imbinare a activității de ilustru om de știință și savant de renume mondială cu activitatea de militant politic de frunte pentru apărarea nobililor teluri umaniste ale științei — slujirea omului, a progresului și păcii.

Necesitatea dirijării eforturilor și mijloacelor umanității în scopuri constructive se impune cu și mai mare pregnanță în condițiile de astăzi cînd, în timp ce resurse imense sînt irosite pentru înarmări, marea majoritate a țărilor lumii este paralizată sub povara datorilor determinată îndeosebi de dobinzile excoesive, iar numeroase zone ale lumii sînt din greu lovite de calamitățile secetei și flagelului foametei. Pornind tocmai de la aceste realități, președintele Nicolae Ceaușescu a subliniat necesitatea ca întreaga comunitate internațională să acorde o mult mai mare atenție problemelor economice, în mod deosebit făturii unei noi ordini economice mondiale — deciderat esențial atît pentru progresul umanității în ansamblu său, cît și pentru perspectivele de durată ale stabilității și păcii în lume.

Mari sînt problemele care se ridică în fața omenirii. Dar mare este și forța popoarelor capabile să determine ca soarele păcii și speranței să însemneze eficientul poeziei mondiale, încălzînd atmosfera relațiilor internaționale.

De altfel nu este lipsit de semnificație faptul că 1985, noul an în care am pășit, a fost declarat „Anul Internațional al Tineretului”, sub deviza „Participare, Dezvoltare, Pace”. Tînăra generație este vital interesată de fătura unei viitor de pace și progres, eliberat de coșmarul războaielor — aceasta fiind marea și generoasă platformă pe care se unesc în acțiune mase tot mai largi ale tineretului din cele mai diferite țări ale lumii. Faptul că în funcția de președinte al Comitetului Consultativ al O.N.U. pentru A.I.T. a fost ales tovarășul Nicu Ceaușescu, prim-secretar al C.C. al U.T.C., este o semnificativă expresie a aprecierii de care se bucură contribuțiile substanțiale ale României la promovarea problematicii tinerii generații în atenția opiniei publice mondiale, la cauza păcii și colaborării internaționale.

CU încredere în forța popoarelor, cu convingerea în justetea telurilor și idealurilor pentru care militează, cu hotărîrea de a înfăptui neabătut politica internă și externă a partidului, cu voința de a-și spori mereu contribuția la fătura unei lumi mai bune și mai drepte, la izbînda cauzei păcii — astfel pășeste poporul român în noul an 1985. Iată de ce fiecare cetățean al țării subscris la cuvintele din Mesajul de Anul Nou în care tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: „Fie ca anul 1985 să marcheze un moment important în lupta pentru pace, destindere, securitate și înțelegere între toate națiunile lumii, pentru o largă și rodnică colaborare internațională”.

Cronica

PREZENȚE ROMĂNEȘTI

S.U.A.

● Numărul monografic al revistei americane, „Visible Language” (vol. XVII, nr. 2, Spring 1983), recent publicat, consacrat temei *The Renaissance of the Hermeneutic*. (Guest editor: Charles Robert Kline, Jr.) — care apare la Cleveland, Ohio, 44102 — include în sumar și o colaborare românească: un capitol din *Critica ideilor literare* de Adrian Marino, intitulat *Hermeneutics as Criticism* (pp. 206-215), în versiune americană de A. Bley-Vroman și „editat” de C. R. Kline.

R.F.G.

● Traducerea engleză a lucrării lui Al. Duju, *European Intellectual Movements and Modernization of Romanian Culture* (București, 1981) formează obiectul unei recente recenzii semnate de Ion Tăloș, în importanta revistă germană „Romanische Forschungen”, B. 96, 1/2 1984, pp. 232-234.

PORTUGALIA

● La Secția de istorie a renumitei „Societăți de Geografie” din Lisabona (aceeași unde, în 1928, Nicolae Iorga a ținut conferința sa despre *Căile de nătrundere a latinității în sud-estul Europei și în special în România*), prof. F. V. Peixoto da Fonseca, cunoscut romanist și pasionat cercetător al limbii și culturii române, a ținut, în ziua de 14.XII.1984, o conferință intitulată *Relații istorico-culturale portughezo-române*. Conferința s-a încheiat cu o interesantă listă de lucrări — traduceri și originale — apărute în România și Portugalia în decursul anilor.

FRANȚA

● Într-un disc Philips recent editat la Paris, sînt prezentate compozițiile lui Gheorghe Zamfir care vrea să „impună naul ca un instrument serios”: *Rapsodia primăverii, Concertul nr. 2 în sol major pentru nai și orchestră, Culoari de toamnă*, avînd o pronunțată inspirație folclorică. Orchestra Filarmonică din Monte-Carlo, care a realizat imprimarea, este dirijată de Lawrence Foster.

ITALIA

● În încheierea manifestărilor desfășurate sub genericul „Întîlniri culturale româno-italiene”, la Biblioteca română din Roma a avut loc o masă rotundă cu tema „Invitație la o mai bună cunoaștere a culturii românești”, la care au participat profesorii Mariano Baffi, Florea Firan, Paolo Soldati.

Cu acest prilej, a fost făcută o amplă prezentare a traducerilor publicate în România și Italia din literaturile celor două țări, precum și a fenomenului literar contemporan românesc.

U.R.S.S.

● Fascicola 10 (1984) a *Buletinului de Informare* editat în limbile franceză, engleză și rusă de Asociația internațională pentru studierea și răspîndirea culturilor slave publică, sub semnătura lui I. Liatker (Moscova), o recenzie a cărții Elenei Siupur despre *Relații literare româno-bulgare în perioada 1878-1918*, apărută la București în 1980 (ed. Minerva). Prezentînd pe larg conținutul volumului, autorul recenziei subliniază dialogul fructuos pe care cultura și literatura română l-a avut în decursul timpului cu cultura popoarelor vecine, ecourile timpurii ale literaturii române în presa și literatura bulgară.

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă Romînia
Director GEORGE IVAȘCU